

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových a environmentálních studií

Bc. Jana Řezáčová

**Vliv institucionálního rámce na zadávání a průběh projektů rozvojové
spolupráce**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Eva Komlossyová

Olomouc 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně na základě literatury a informací získaných z dotazníků a osobních rozhovorů, které jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

V Olomouci, 13. 04. 2017

.....

Podpis

Poděkování

Tímto děkuji paní Mgr. Evě Komlossyové za ochotný a odborný přístup, cenné rady a podněty, které byly velmi motivující a také za čas, který mi věnovala.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jana ŘEZÁČOVÁ**
Osobní číslo: **R150355**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Vliv institucionálního rámce na zadávání a průběh projektů
rozvojové spolupráce: srovnání české a švýcarské zahraniční
rozvojové spolupráce**
Zadávací katedra: **Katedra rozvojových studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce bude zhodnotit jaký vliv má způsob financování a zadávání projektů na projektový cyklus, jak to ovlivňuje spolupráci mezi donorem a implementující organizací, podobu, průběh, vlastnictví (ownership) projektu, udržitelnost a celkovou úspěšnost projektů. Práce bude porovnávat fungování české a švýcarské zahraniční rozvojové spolupráce, porovná institucionální rámce zahraniční rozvojové spolupráce těchto dvou zemí a detailně se zaměří na jeden projekt z každé země. K tomuto kroku bude využita komunikace s vedoucími projektů a dalšími zainteresovanými osobami.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **20 - 25 tisíc slov**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

Cvečková, M., 2007. **Financování rozvojových projektů na příkladu Guineji. Diplomová práce.**
<https://www.vse.cz/vskp/4295_zdroje_financovani_rozvojovych_projektu_na_prikladu_1>
DEZA, 2014. **Entwicklungshilfe der Schweiz; Statistiken 2012. Direktion für Entwicklung und Zusammenarbeit.**
<<https://www.eda.admin.ch/eda/de/home/dienstleistungenundpublikationen/publikationen/publikationen.html/content/publikationen/de/deza/diverse-publikationen/entwicklungshilfe-schweiz-2012>>; **Koncepce ZRS ČR 20102017, 2010. Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010 až 2017.**
<<http://www.czda.cz/rozvojova-spoluprace/rozvojova-spoluprace-cr-zrs.htm>>;
MZV, 2011. **Metodika projektového cyklu dvoustranných projektů zahraniční rozvojové spolupráce.;** OECD, 2014. **OECD Development Co-operation Peer Review - Switzerland 2013.**
<http://www.oecd.org/dac/peer-reviews/Switzerland_PR_2013.pdf>; OECD, 2015. **Development Co-operation Report 2015: Making Partnership Effective Coalitions for Actions. OECD Publishing, Paris.;**

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Eva Komlossyová**
Katedra rozvojových studií

Datum zadání diplomové práce: **4. ledna 2016**
Termín odevzdání diplomové práce: **15. dubna 2017**

L.S.

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 28. ledna 2016

Abstrakt

Cílem této práce je zhodnotit systém české a švýcarské rozvojové spolupráce, jejich legální ukotvení, zapojené vládní instituce, vnější reprezentace států v mezinárodním společenství rozvojové spolupráce, a především vztah rozvojových agentur k nevládním neziskovým organizacím. Hodnocen je vliv spolupráce na fungování organizací, především podmínky pro získání finanční podpory ze strany institucí pro rozvojové aktivity. Jsou tak hodnoceny silné a slabé stránky vyplývající z rozdílných způsobů spolupráce. Hlubší náhled je poskytnut z informací získaných z dotazník a rozhovorů s pracovníky jednotlivých organizací.

Klíčová slova

Zahraniční rozvojová spolupráce, oficiální rozvojová pomoc, bilaterální spolupráce, multilaterální spolupráce, Česká rozvojová agentura, Ředitelství pro rozvoj a spolupráce, nevládní nezisková organizace, rozvojový projekt

Abstract

The aim of this thesis is to evaluate the systems of the czech and swiss development cooperation, their legal background, involved government institutions, their representation on the international development scene and especially their relationship to the non-governmental organizations. The assessment aims to reveal the impact of these relationships on the functioning of the organizations, primarily the conditions to gain financial support for their activities from the institutions. The thesis assesses the strengths and weaknesses of both systems of cooperation. A deeper insight is gained from information revealed from questionnaires and interviews with workers from concrete organizations.

Key words

International development cooperation, Official Development Assistance, bilateral cooperation, multilateral cooperation, Czech development agency, Directorate for Development and Cooperation, non-governmental organization, development project

Obsah

Seznam zkratk.....	2
Seznam obrázků	5
Seznam tabulek.....	5
Úvod a cíle práce.....	6
Metodologie.....	8
1. Rozvojová spolupráce	9
1.1. Bilaterální spolupráce.....	10
1.1.1. Tradiční bilaterální donoři.....	11
1.1.2. Noví donoři.....	14
1.2. Multilaterální spolupráce.....	17
1.3. Nevládní organizace	21
1.4. Nadace	23
1.5. Soukromý sektor.....	24
2. Rozvojová spolupráce České republiky	26
2.1. Institucionální rámec	27
2.1.1. Rada pro ZRS	27
2.1.2. Ministerstvo zahraničních věcí.....	27
2.1.3. Česká rozvojová agentura.....	28
2.1.4. Zastupitelské úřady.....	30
2.1.5. Resortní ministerstva.....	30
2.2. Koncepční rámec ZRS.....	31
2.2.1. Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky	31
2.2.2. Strategie mnohostranné rozvojové spolupráce	34
2.2.3. Strategie pro poskytování vládních stipendií.....	35
2.2.4. Metodika projektového cyklu.....	35
2.3. Modality ZRS	36

2.3.1. Humanitární pomoc	36
2.3.2. Globální rozvojové vzdělávání a osvěta	37
2.3.3. Další modalities	37
2.4. Finanční rámec ZRS	38
3. Rozvojová spolupráce Švýcarska	40
3.1. Institucionální rámec	41
3.1.1. Federální ministerstvo zahraničních věcí (EDA)	41
3.1.2. Ředitelství pro rozvoj a spolupráci (DEZA)	42
3.1.3. Státní sekretariát pro ekonomiku (SECO)	44
3.1.4. Švýcarský sbor pro humanitární pomoc (SKH)	45
3.1.5. Další federální instituce zapojené do ZRS	46
3.2. Partnerství s neziskovými organizacemi	47
3.3. Koncepční rámec	47
3.3.1. Koncepce ZRS	47
3.3.2. Federální strategie pro udržitelný rozvoj	51
3.4. Modalities ZRS	52
3.4.1. Bilaterální projekty	52
3.4.2. Humanitární pomoc	52
3.4.3. Sektorová spolupráce	53
3.4.4. Rozpočtová podpora	53
3.4.5. Další modalities	53
3.5. Finanční rámec	54
4. Zhodnocení české zahraniční rozvojové spolupráce	57
4. 1. Výkon české rozvojové spolupráce	57
4. 2. Vztah České rozvojové agentury s neziskovými organizacemi	60
4.2.1. Podoba spolupráce	60
4.2.2. Podmínky zahájení spolupráce	60
4.2.3. Nároky v průběhu spolupráce	61

4.2.4. Komunikace rozvojové agentury s organizacemi.....	62
4.2.5. Vliv spolupráce na udržitelnost projektů.....	62
4. 3. Vybraný projekt zahraniční rozvojové spolupráce.....	63
5. Zhodnocení švýcarské zahraniční rozvojové spolupráce	65
5. 1. Výkon švýcarské rozvojové spolupráce	65
5.2. Vládní instituce zapojené do rozvojové spolupráce	66
5. 3. Vztah švýcarské rozvojové agentury s neziskovými organizacemi	67
5.3.1. Forma spolupráce	67
5.3.2. Podmínky zahájení spolupráce	68
5.3.3. Schvalování organizací a příspěvků	69
5.3.4. Nároky v průběhu spolupráce.....	70
5.3.5. Komunikace rozvojové agentury s organizacemi.....	70
5.3.6. Vliv spolupráce na udržitelnost projektů.....	70
5.3.7. Vybraný projekt.....	71
Závěr.....	73
Seznam použitých zdrojů	76

Seznam zkratk

ADB	Asian development Bank	Asijská rozvojová banka
AfDB	Africa Development Bank	Africká rozvojová banka
AIIB	Asian Infrastructure Investment Bank	Asijská investiční banka pro infrastrukturu
CarDB	Caribbean Development Bank	Karibská rozvojová banka
CERF	Central Emergency Response Fund	Ústřední fond OSN pro nouzové situace
DAC	Development Assistance Committee	Výbor pro rozvojovou spolupráci
DEZA	Direktion für Entwicklung und Zusammenarbeit	Ředitelství pro rozvoj a spolupráci
EBRD	European Bank for Reconstruction and Development	Evropská banka pro obnovu a rozvoj
EDA	Eidgenössisches Departement für Auswärtige Angelegenheiten	Federální ministerstvo zahraničních věcí
EIB	European Investment Bank	Evropská investiční banka
EU	European Union	Evropská unie
FDI	Foreign Direct Investment	Přímé zahraniční investice - PZI
GCF	Green Climate Fund	Zelený klimatický fond
GFATM	Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis and Malaria	Globální fond pro boj proti AIDS, tuberkulóze a malárii
GFDRR		Globální nástroj Světové banky pro snižování rizika katastrof a obnovu
HDI	Human Development Index	Index lidského rozvoje
HND	Gross national income - GNI	Hrubý národní důchod
IBRD	International Bank for Reconstruction and	Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj

	Development	
ICRC	International Red Cross Committee	Mezinárodní výbor Červeného kříže
IDB	Inter-American Development Bank	Inter-americká rozvojová banka
IDA	International Development Agency	Mezinárodní rozvojová agentura
IFAD	International Fund for Agricultural Development	Mezinárodní fond pro zemědělský rozvoj
IOM	International Organization for Migration	Mezinárodní organizace pro migraci
IsDB	Islamic Development Bank	Islámská rozvojová banka
LDCs	Least Developed Countries	Nejméně rozvinuté země
LPTP		Lidská práva a transformační politika
IMF	International Monetary Fund	Mezinárodní měnový fond
MDGs	Millenium Development Goals	Mileniové cíle tisíciletí OSN
MIGA	Multilateral Investment Guarantee Agency	Multilaterální agentura pro investiční záruky
NGO	Non-governmental organisation	Nevládní nezisková organizace
OBSE	Organization for Security and Co-operation in Europe - OSCE	Organizace pro Bezpečnost a Spolupráci v Evropě
ODA	Official Development Assistance	Oficiální rozvojová pomoc
OOF	Other Official Flows	Ostatní oficiální toky
OECD	Organization for Economic Coperation and Development	Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
OSN	United Nations Organisation - UN	Organizace spojených národů
PPP	Public-private partnerships	Partnerství veřejného a soukromého sektoru
PRSP	Poverty Reduction Strategy Papers	Strategie snižování chudoby

QCPR	Quadrennial Comprehensive Policy Review	Čtvrtletní souborné hodnocení politik
SDGs	Sustainable Development Goals	Cíle udržitelného rozvoje
SECO	Staatssekretariat für Wirtschaft	Státní sekretariátu pro ekonomiku
SIDA	Swedish International Development Cooperation Agency	Švédská mezinárodní rozvojová agentura
UNAIDS	Joint United Nations Programme on HIV /AIDS	Společný program OSN pro boj proti HIV/AIDS
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development	Konference OSN o obchodu a rozvoji
UNDP	United Nations Development Programme	Rozvojový program OSN
UNEP	United Nations Environment Programme	Program OSN pro životní prostředí
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees	Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky
UNRWA	United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East	Úřad OSN pro palestinské uprchlíky na Blízkém východě
UN WOMEN	United Nations Entity for Gender Equality and Women Empowerment	Entita OSN pro genderovou rovnost a posílení postavení žen
USAID	United States Agency for International Development	Agentura Spojených států amerických pro mezinárodní rozvoj
WFP	World Food Programme	Světový potravinový program
WHO	World Health Organization	Světová zdravotnická organizace
WB	World Bank	Světová banka
ZRS		Zahraničí rozvojová spolupráce

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Procentový podíl čisté oficiální rozvojové pomoci na HND – 2014.....	13
Obrázek č. 2: Příspěvky oficiální rozvojové pomoci v roce 2013.....	21
Obrázek č. 3: Institucionální zajištění ZRS ČR.....	31
Obrázek č. 4: Organizační struktura DEZA.....	43
Obrázek č. 5: Hierarchie institucí zapojených do ZRS Švýcarska.....	46
Obrázek č. 6: Bilaterální ZRS DEZA dle prioritních témat.....	54

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Odhadovaný celkový objem pomoci 4 největších nových donorů v miliardách USD.....	16
Tabulka č. 2: Přehled vybraných multilaterálních organizací.....	17
Tabulka č. 3: Seznam největších INGOs.....	22
Tabulka č. 4: Přehled vybraných mezinárodních institucí se zapojením ČR.....	34
Tabulka č. 5: ODA České republiky v mil. Kč dle statistického výkaznictví OECD/DAC.....	38
Tabulka č. 6: Prioritní země a regiony švýcarské ZRS.....	43
Tabulka č. 7: Přehled vybraných mezinárodních institucí se švýcarským členstvím.....	50
Tabulka č. 8: ODA Švýcarska v mil. CHF dle statistického výkaznictví OECD/DAC.....	55
Tabulka č. 9: počet probíhajících projektů ke dni 31. 21. 2015.....	55

Úvod a cíle práce

Práce popisuje fungování systému české a švýcarské zahraniční rozvojové spolupráce a srovnává je z pohledu jejich výkonu v oblasti poskytování ZRS a zkoumá vliv institucionálního nastavení na udržitelnost rozvojových projektů. Hodnotí tedy legislativní a institucionální rámec vládních agentur a jak tyto skutečnosti ovlivňují působení jednotlivých rozvojových organizací.

Hlavním cílem této práce je zhodnotit způsob spolupráce mezi vládními rozvojovými agenturami České republiky a Švýcarska a mezi nevládními neziskovými organizacemi realizující projekty rozvojové spolupráce. Tyto konkrétní země byly vybrány pro zobrazení odlišností mezi dvěma různě vyspělými dárci a rozdílným systémem fungování zahraniční rozvojové spolupráce. Jako vyspělý dárcce bylo vybráno Švýcarsko z důvodu vlastních zkušeností autora této práce po absolvování dvou studentských praxí ve dvou švýcarských organizacích.

V první kapitole budou popisovány základní východiska a diskurz zahraniční rozvojové spolupráce. Jsou objasněny možnosti, jak je poskytována rozvojová spolupráce a principy, kterými se řídí. Za tímto účelem bude v kapitole obsažena stručná historie a vývoj vztahů mezi dárcovskými a přijímajícími zeměmi a současné trendy v oblasti rozvojové spolupráce. Tento popis bude zahrnovat výčet významných dárců, objem toků pomoci a mezinárodních rozvojových organizací.

Druhá kapitola objasní systém a fungování české zahraniční rozvojové spolupráce. Kapitola postupně popíše legislativní rámec, tj. zákony, ze kterých česká zahraniční rozvojová spolupráce vychází, institucionální rámec, tj. vládní instituce zapojené do fungování zahraniční rozvojové spolupráce, koncepční rámec, který blíže definuje proces zahraniční rozvojové spolupráce a objem finančních toků poskytované Českou republikou ve prospěch rozvojových zemí.

Třetí kapitola se v hlavních bodech bude shodovat s druhou kapitolou, zaměří se však na principy a fungování systému švýcarské zahraniční rozvojové spolupráce.

Čtvrtá a pátá kapitola tyto dva systémy zhodnotí z hlediska dodržování mezinárodních závazků, efektivity a udržitelnosti rozvojových projektů. Součástí tohoto hodnocení budou i informace získané z rozhovorů či dotazníků zaslané vybraným neziskovým organizacím.

V průběhu se práce bude snažit odpovědět na následující výzkumné otázky:

HVO1: Jakým způsobem ovlivňují rozvojové agentury průběh rozvojových projektů?

VVO1.1: Jak se odvíjí zásah ČRA/DEZA do projektů ZRS?

VVO1.2: Jak se od daného institucionálního nastavení ČRA/DEZA odvíjí spolupráce s implementující organizací?

VVO1.3: Má institucionální nastavení ČRA/DEZA vliv na udržitelnost projektů?

HVO2: Ve kterých základních principech se liší institucionální rámec a fungování české a švýcarské rozvojové spolupráce?

Metodologie

Pro účely práce byla použita metoda rešerše zdrojů, analýza dat relevantních pro tuto práci a následná syntéza získaných poznatků. Pro zajištění relevance a aktuálnosti dat byly použity co možná nejnovější data. Hlavním zdrojem informací byly elektronické cizojazyčné odborné publikace (reporty, novinové články, analýzy mezinárodních organizací, výroční zprávy rozvojových agentur aj.). Pro zajištění objektivit bylo využito více zdrojů zabývajících se příslušnou tematikou.

Součástí práce byly i rozhovory s pracovníky vybraných švýcarských neziskových organizací a dále dotazníky, které byly zaslány českým i švýcarským organizacím. Informace získané z rozhovorů a dotazníků byly použity pro zodpovězení výzkumných otázek. Rozhovory byly semi-strukturované, na předem definované otázky v průběhu rozhovoru dle potřeby navazovaly doplňující otázky, které vedly k zodpovězení výzkumných otázek. V případě české republiky byl uskutečněn jeden rozhovor s pracovníkem rozvojové NGO. Ve Švýcarsku byly provedeny dva rozhovory s pracovníky NGOs v sídlech těchto organizací.

Otázky použité v rozhovorech dále sloužily jako náplň dotazníků rozeslané do českých a švýcarských rozvojových NGO. Celkem byly použity informace ze šesti zodpovězených dotazníků ze čtyř organizací v případě České a v případě Švýcarska došlo k zodpovězení devíti dotazníků ze sedmi NGOs. Všechny dotazníky byly zodpovězeny pracovníky NGOs, které mají zkušenosti s komunikací s příslušnými rozvojovými agenturami. Dotazníkové šetření probíhalo v období od 27. 03. 2017 do 28. 04. 2017. Respondentům byla slíbena anonymita.

Jako limity této práce se jeví nedostatečná možnost získat více informací k jednotlivým projektům, jelikož respondenti dotazovaných NGOs nebyli oprávněni poskytovat interní informace osobám nepůsobících v těchto organizacích. Dalším limitem je nízký počet zodpovězených dotazníků a tudíž určitý stupeň interpolace dat, aby bylo možné zodpovědět na výzkumné otázky.

1. Rozvojová spolupráce

Zahraniční rozvojová spolupráce je cílený vnější zásah o rozvojové země za účelem pozitivní společenské či ekonomické změny (Horký, 2010). Jak vyplývá z pojmu spolupráce, jedná se o intervenci, na které se podílejí různým dílem obě strany, tj. země poskytující (donor, neboli dárcovská země) a země přijímající (recipient) určitou formu pomoci. Vyjadřuje to i vyšší stupeň participace rozvojové země na návrhu a způsobu dosahování vytyčených cílů v rámci této pozitivní změny. Na rozdíl od humanitární pomoci, která reaguje na okamžité potřeby určité země (např. po přírodních katastrofách), se rozvojová spolupráce zaměřuje na řešení dlouhodobých problémů. Může mít podobu rozsáhlých programů cílených na určitou oblast, např. školství, (reformy v celém školním systému) až po malé lokální projekty (výstavba komunitní školy).

Pro zajištění efektivnosti rozvojové spolupráce je nutné, aby země přijímající pomoc měla vypracované své plány rozvoje, ale zároveň je třeba určitý stupeň koherence mezi politikami donora. Nutná je i spolupráce mezi donory, aby nedocházelo k duplikaci intervencí, ale také aby pomoc cílila do těch oblastí, kde je nejvíce potřebná. Problematika účinnosti pomoci byla na programu fóra dárcovských zemí OECD (*High Level Forum on Aid Effectiveness*). Nejdůležitějšími výstupy jsou Pařížská deklarace o účinnosti rozvojové pomoci přijatá v roce 2005, kdy byly stanoveny základní principy pro zvýšení efektivnosti rozvojové pomoci: poskytovat pomoc na základě požadavků partnerských zemí; přizpůsobit se programovým dokumentům partnerských zemí; vzájemná koordinace mezi donory; zaměřit pomoc na výsledky a posilování vzájemné odpovědnosti (OECD, 2005). Závazky byly přijaty dárcovskými zeměmi, rozvojovými zeměmi, mezinárodními organizacemi i nevládními neziskovými organizacemi (OECD, 2005). V roce 2008 na principy Pařížské deklarace navázala *Accra Agenda for Action*, která identifikovala tři problematické oblasti ze strany recipientů: nezodpovědnost místních vlád; neefektivní a selektivní partnerství; a nedostatečně průkazné vyhodnocování dopadu rozvojových projektů (OECD, 2008b).

Dalším důležitým aspektem je transparentnost v celém procesu rozvojové spolupráce, tj. povaha, prostředky, obsah, umístění až po evaluaci každé intervence. Především finanční toky, které jsou použity na financování rozvojové pomoci je z pohledu etiky nutné zveřejňovat, aby bylo jasné, že jsou použity na pomoc v cílových zemích a že nedochází ke korupčním aktivitám ze strany donora. Čím vyšší je transparentnost údajů vztahujících se k rozvojové pomoci (seznam recipientů, objem pomoci, detailní údaje o průběhu a místě rozvojových aktivit), tím vyšší je kredibilita a důvěryhodnost donora.

Aby byla zajištěna kredibilita toků rozvojové pomoci, existují jasně daná pravidla, jakých podob mohou tyto toky nabývat, aby se daly označovat jako rozvojová spolupráce, která stanovil Dárcovský výbor Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (*DAC OECD – Development Assistance*

Committee, Organization for Economic Cooperation and Development). Poskytovaná pomoc splňující tato kritéria se nazývá Oficiální rozvojová spolupráce (*ODA – Official Development Assistance*). ODA může být takto poskytována i skrze mezinárodní organizace (např. agentury OSN, mezinárodní a regionální finanční instituce, Evropská unie) kdy se jedná o multilaterální rozvojovou pomoc. Současný poměr bilaterální a multilaterální ODA je cca. 70/30, přičemž docházelo v posledních letech k nárůstu multilaterální pomoci vůči bilaterální (Gulrajani, 2016). Pokud si však země chtějí ponechat kontrolu nad multilaterálními příspěvky, volí třetí cestu tzv. „multi-bi“ spolupráci, jejíž poměr v posledních letech roste a tak ji OECD začíná sledovat jako třetí modalitu pomoci (Gulrajani, 2016).

Dalším trendem je nárůst rozvojové spolupráce ze strany transformujících zemí, také nazývána jako spolupráce Jih-Jih¹. Jedná se o 29 donorských zemí mimo systém OECD/DAC, z nichž 19 vykazuje své toky pomoci přímým reportováním OCED a zbylých 10 vede své vlastní statistiky, podle kterých OECD odhaduje příslušné toky pomoci (OECD, 2016a).

Jednou z možností je i trojstranná (trilaterální) spolupráce, která spojuje finance a know-how vyspělé dárcovské země a zkušenosti a náhled nového donora v poskytované pomoci (Opršal, 2014). Většina nových dárcovských zemí, tj. země, které jsou již dostatečně ekonomicky vyspělé pro poskytování rozvojové pomoci, využívá v trilaterální spolupráci zkušenosti vyspělých donorů a sami mohou při této podobě spolupráce přispět vlastními zkušenostmi z pohledu recipienta. Rozvojová spolupráce mimo kritéria ODA je poskytována z prostředků nevládních (neziskových) organizací (*NGOs – non-governmental organisations*), nadací a soukromých dárců.

Detailnějším popisem jednotlivých aktérů rozvojové spolupráce se zabývají následující podkapitoly, z důvodu zaměření práce však bude větší pozornost věnována tokům pomoci z veřejných zdrojů, tj. bilaterální a multilaterální spolupráce.

1.1. Bilaterální spolupráce

Rozvojová spolupráce je součástí rozvojových politik dárcovských zemí. Jedná se o finanční toky, ale také o transfery zboží či služeb nejčastěji za cílem snížení chudoby v přijímající zemi (OECD, 2008a). Tyto prostředky pocházejí z veřejných financí, které má k dispozici z domácích příjmů do státního rozpočtu. Rozvojová spolupráce je součástí širších vládních politik mezi zeměmi a vycházejí z rozvojové agendy jednotlivých dárcovských zemí. Dárcovské země se v rámci své rozvojové agendy zaměřují na sektory a země, kde mohou pomocí svých prostředků a zkušeností docílit největší pozitivní změny. Poskytovaná pomoc se liší ve svém přístupu, podobě a objemu poskytovaných financí a může zahrnovat různé intervence, které splňují kritéria ODA:

---

¹ Termín Jih-Jih odkazuje na geografickou blízkost rozvojových zemí, jelikož je většina situována na jižní polokouli.

- Pomoc poskytnuta oficiálními vládními agenturami
  - Prostředky jsou použity za cílem podpořit ekonomický rozvoj a blahobyt v rozvojových zemích
  - Koncesionální charakter, tj. zvýhodnění, např. u poskytovaných půjček
- (OECD, 2012).

Existuje i řada dalších omezení, které by vylučovaly označení ODA:

- Vojenská pomoc a *peacekeeping*² (lze však zahrnout intervence mírového charakteru, např. volební monitoring, rekonstrukce poničené infrastruktury, repatriace a demobilizace vojáků)
  - Civilní policejní činnost
  - Pomoc uprchlíkům trvající déle jak 12 měsíců (nezahrnuje repatriaci uprchlíků)
  - Jaderná energie kromě mírového využití (lékařství, bezpečnost)
  - Výzkum v rozvojové zemi, který se výhradně netýká rozvojové problematiky
  - Protiteroristické aktivity
  - Vzdělávací aktivity a osvěta v zemi donora mířené na domácí obyvatelstvo (např. globální rozvojové vzdělání), netýká se stipendií a výdajů na studenty z rozvojových zemí
- (OECD, 2008a).

Institucionální nastavení zahraniční rozvojové spolupráce (dále ZRS) se v případě každého donora liší. Nejčastěji je řízení ZRS v gesci ministerstva zahraničních věcí, kde jsou identifikovány partnerské země (geografické zaměření) a oblasti působnosti (sektorové zaměření) a ve spolupráci s příslušnou agenturou formulují, zadávají a financují projekty implementujícími organizacím. Velikost takového aparátu a připojených vládních složek se liší podle „dárcovské zkušenosti“ a velikosti ekonomiky donora. Mezi vyspělé donory patří tradiční bilaterální donoři.

1.1.1. Tradiční bilaterální donoři

Jako tradiční donoři jsou označovány země, které mají již dlouholetou zkušenost s poskytováním ZRS. Jedná se o 29 vyspělých dárcovských zemí a instituce EU, jež jsou členy DAC:

Rakousko	Švýcarsko	Slovensko
Belgie	Spojené království	Maďarsko
Dánsko	Finsko	Polsko
Francie	Island	Kanada
Německo	Irsko	Spojené státy americké

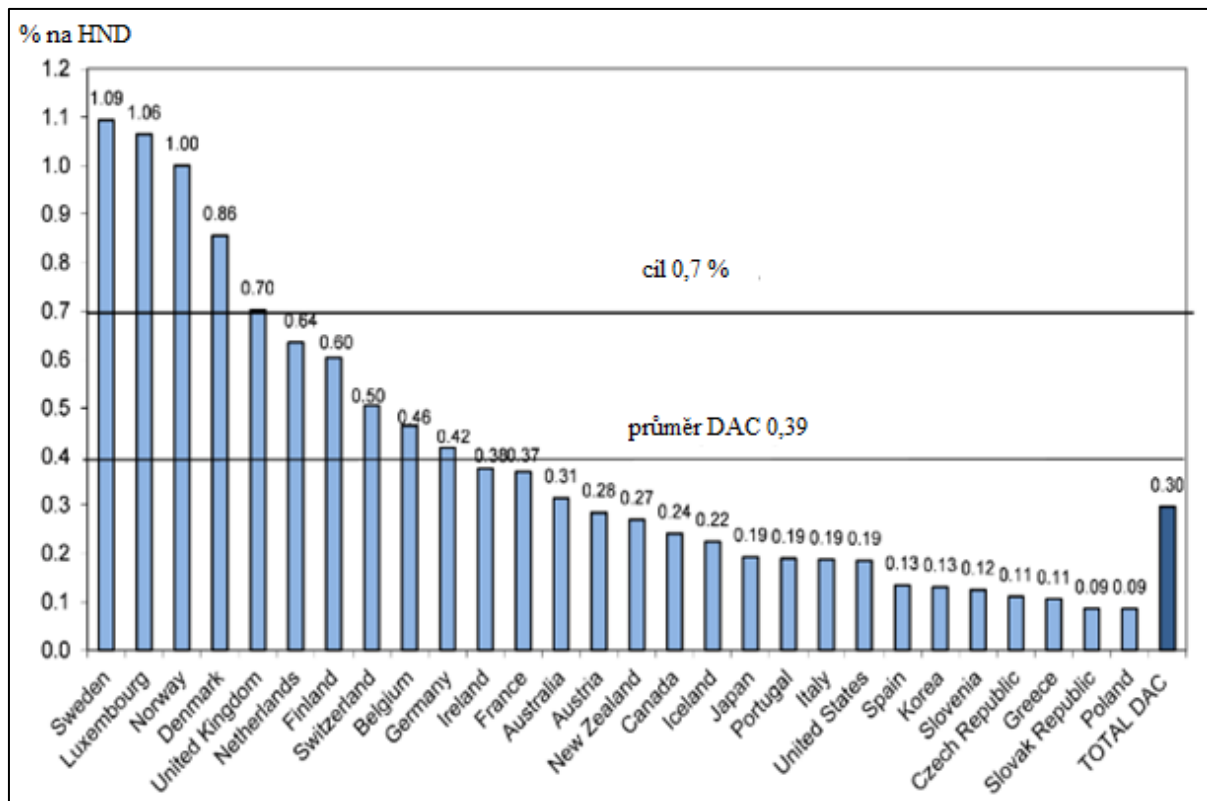
² Jako *peacekeeping* jsou označovány mise pod vedením OSN, jejichž cílem je udržení míru v zemích, kde hrozí propuknutí konfliktu (OSN, 2008).

Itálie	Lucembursko	Japonsko
Nizozemsko	Řecko	Jižní Korea
Norsko	Španělsko	Austrálie
Portugalsko	Slovinsko	Nový Zéland
Švédsko	Česká republika	Instituce EU

Tento seznam doplňuje šest multilaterálních organizací, jež mají pozorovatelský status: Světová banka (WB), Mezinárodní měnový fond (IMF), Rozvojový program OSN (UNDP), Africká rozvojová banka (AfDB), Asijská rozvojová banka (ADB) a Inter-americká rozvojová banka (IDB) (OECD, 2016d).

Existují však značné rozdíly mezi donory, především ve vyspělosti a zkušenosti s poskytováním rozvojové pomoci. Jedním důkazem může být velikost a koordinovanost aparátu ZRS, lépe měřitelná je však rozdílná výše ODA na HND jednotlivých zemí. V roce 1970 byl přijat závazek, jenž členy DAC zavazuje poskytovat ODA ve výši 0,7 % jejich HND (OECD, 2016c). Na rozvojové konferenci nejvyšší úrovně v roce 2005 byl tento závazek znovu potvrzen a doplněn o podmínku, že 12 zemí, které v roce 2004 nově přistoupily do EU, dosáhnout závazku 0,33 % HDP v roce 2015, přičemž měly usilovat o dosažení ODA/HND 0,17 % do roku 2010 (OECD, 2016c). Bohužel se nedaří tyto hodnoty dodržovat, naopak některé země poskytují ZRS nad rámec závazku. Úsilí jednotlivých zemí DAC je zobrazeno na následujícím obrázku.

Obr. 1: Procentový podíl čisté oficiální rozvojové pomoci na HND – 2014

(Zdroj: OECD, 2015a - upraveno)

Čistá ODA členů DAC v roce 2014 činila 135,2 miliard USD, což je o 0,5 % méně v reálných hodnotách (OECD, 2015a). Severské země vykazují dlouhodobě vysoký podíl ODA na HND z důvodu hlubokého zakořenění solidarity v jejich politické minulosti. V absolutních hodnotách (miliard USD) poskytují nejvyšší částky Spojené státy americké (33,1), které následuje Spojené království (19,31), Německo (16,57), Francie (10,62) a Japonsko (9,27) (OECD, 2015a).

Existují různé motivy pro poskytování ZRS. Mohou to být humanitární motivy (altruismus, morální povinnost pomáhat potřebným, odčinění koloniální minulosti), ekonomické (přístup na nové trhy, vzájemné obchodní výměna, přístup k surovinám), politické (rozšíření a upevnění sféry vlivu, zajištění politické stability) a bezpečnostní (zajištění globální bezpečnosti). V posledních letech je čím dál více pozornosti věnováno problematice životního prostředí ve spojitosti s rozvojem. Tímto směrem se orientují politiky a programy cílené na zelený růst (*Green Growth and Development*), klimatické změny a rozvoj (*Climate Change and Development*) a více financí je alokováno této oblasti, jejímž účelem je zajistit

takový růst rozvojových zemí, který nepoškozuje životní prostředí a zmírňuje dopady klimatických změn³ (*Climate and Environment Development Finance*) (OECD, 2015b).

V systému DAC jsou dána jasná pravidla, podle kterých je ZRS monitorována:

- typ toků: ODA; OOF (ostatní oficiální toky = exportní úvěry); soukromé půjčky; soukromé granty; soukromé FDI; ostatní soukromé toky za tržních podmínek; bez toku (populace, HND,..); ostatní toky (*peacekeeping*)
- typ financí: půjčky; stipendia; granty; dluhopisy; odpouštění mezinárodních dluhů
- typ pomoci: přímá rozpočtová pomoc; projektová pomoc; náklady na studenty v zemi donora; globální rozvojová osvěta v zemi donora; pomoc uprchlíkům v zemi donora
- účel pomoci (sektorově): vzdělání; zdravotnictví; populační politiky; voda a sanitace; vláda a občanský sektor; lidská správa; prevence a řešení konfliktů; mír a bezpečnost; ostatní služby sociální infrastruktury; transport a skladování; komunikace; generace energie; bankovníctví a finanční služby; zemědělství; lesnictví; rybolov; průmysl; nerostné suroviny a těžba; stavebnictví; obchodní politiky a regulace; obecná ochrana životního prostředí; obecná rozpočtová podpora; administrativní náklady donora; náklady na uprchlíky v zemi donora; nespecifikovaná RP
- cílené politiky: genderová rovnost, pomoc životnímu prostředí, dobré vládnutí (*good governance*), rozvoj obchodu

- (OECD, 2012).

Hlavním klíčem pro členské země je naplňování rozvojových cílů, konkrétně Cíle udržitelného rozvoje (*SDGs – Sustainable Development Goals*) stanovené na summitu OSN v New Yorku 2015. Jednotlivé země mají rozdílné preference a přístupy v poskytování ZRS a dosahování rozvojových cílů. Země své úsilí hodnotí mezi sebou pomocí tzv. *peer reviews*. Každý rok je hodnoceno několik zemí již po 55 let (OECD, 2014a). Každá země je tak hodnocena jednou za 4–5 let v oblastech kvality, efektivnosti, odpovědnosti, kredibility, transparentnosti, posilování partnerství mezi zeměmi, alokaci své ZRS (bilaterální, multilaterální) a celkového objemu ODA (OECD, 2014a). Jedná se tedy o evaluaci celkové výkonnosti ZRS jednotlivých zemí. Česká republika byla naposledy hodnocena v roce 2016 a Švýcarsko v roce 2013 (OECD, 2016b).

1.1.2. Noví donoři

Jako noví donoři se označují dárcovské země mimo struktury OECD/DAC nebo donoři, kteří jsou na tomto poli noví, či transformující ekonomiky, které donedávna byly ještě sami příjemci rozvojové

---

³ Tyto cílené politiky jsou v rámci DAC o poskytování ZRS označeny jako „Rio markers“. Jsou zaměřeny na ochranu biodiverzity, klimatické změny – mitigace, klimatické změny – adaptace a na desertifikaci.

pomoci. Jedná se tedy o velmi různorodou skupinu, nejen podle výkonu ekonomik, ale také geograficky. Noví donoři jsou součástí spolupráce s rozvojovými zeměmi, souhrnně označována pod pojmem spolupráce Jih-Jih (*South-South Cooperation*), které bylo takto poprvé zmíněno na konferenci v Bandungu v roce 1955 (konference 29 nezávislých afrických a asijských zemí s cílem kulturní spolupráce a učinit pokrok k vytvoření hnutí nezúčastněných⁴) (Opršal, 2014).

Skupina nových donorských zemí sestává v současné době z 29 členů, avšak u těch, které nevykazují své statistiky skrze systém OECD, se dají finanční toky pouze odhadovat (OECD, 2016a). Celkový poměr příspěvků donorů DAC a mimo DAC činil 82,2/17,8 % (OECD, 2016a). Jedná se většinou o hospodářsky progresivní země, které sice vykazují významné částky poskytované pomoci, avšak sami v určitých oblastech potýkají s chudobou (Opršal, 2014). Je tedy diskutabilní, zda by tyto prostředky neměli vynaložit na potírání vlastních problémů. Tento fakt je dáván do souvislosti s tím, že tito noví donoři rozvojovou pomocí často chtějí dosáhnout výhod plynoucích z nových partnerství. Hranice, kdy se jedná o rozvojovou pomoc a kdy o obchodní vztahy je často nejasná a z tohoto důvodu je skutečná částka poskytované pomoci těžko odhadnutelná. Proto se v souvislosti s novými donory hovoří spíše o zahraniční pomoci, než jako o rozvojové spolupráci (Opršal, 2014). Tímto však výčet rozporuplností některých nových donorů nekončí. Noví donoři mohou upřednostňovat jiné, než rozvojové cíle (obchod, přístup k surovinám), v rámci spolupráce často podporují i nedemokratické režimy a současně považují za méně důležité dodržování environmentálních standardů, lidských práv, import vlastních pracovníků (Opršal, 2014). I přesto je spolupráce s těmito donory pro rozvojové země atraktivní; tito dárci jsou schopni poskytovat pomoc rychleji a při nižších nákladech, jelikož je nebrzdí složitý byrokratický aparát (Opršal, 2014). Dalšími motivy jsou menší kondicionalita poskytované pomoci, blízkost či spřízněnost donora a recipienta a z toho plynoucí relevantní náhled a přenášení zkušeností.

Seznam nových donorů (mimo DAC) je následující:

Kypr	Lotyšsko	Spojené arabské emiráty
Malta	Rusko	Kazachstán
Turecko	Alžírsko	Tchaj-wan
Chorvatsko	Libye	Thajsko
Lichtenštejnsko	Irák	Venezuela
Bulharsko	Izrael	Čína
Rumunsko	Kuvajt	Indie
Estonsko	Katar	Brazílie

⁴ Hnutí nezúčastněných je mezinárodní organizace, která má dnes již více jak 100 členských států a jejich cílem bylo zůstat stranou mimo mocenské bloky. Vzniklo v roce 1961 jako reakce na polarizaci světa během studené války.

Dalším možným kritériem, jak země kategorizovat je podle spřízněnosti buďto historické (koloniální zkušenost) nebo geografická. Nové donory lze zařadit do tří skupin:

- a) Jižní model
- b) Arabský model
- c) Model DAC

Do jižního modelu patří Čína, Indie, Brazílie, Jihoafrická republika a Mexiko. Tyto země jsou typické tím, že kladou důraz na to, aby bylo co nejvíce odlišné od západních donorů (Opršal, 2014). Typickými znaky jsou ekonomicky motivované obchodní bilaterální vztahy, snaha rozšířit svou sféru vlivu, nevměšování se do vnitřních záležitostí států a nízká kondicionalita. Například Čína směřuje své projekty do zemí bohaté na nerostné suroviny, které zde těží při mírnějších environmentálních a lidskoprávních standardech (Angola, Nigérie, Peru) výměnou za projekty na výstavbu infrastruktury.

Tab. 1: Odhadovaný celkový objem pomoci 4 největších nových donorů v miliardách USD:

donor	bilaterálně		multilaterálně	
	2013	2014	2013	2014
Čína	2,78	3	0,22	0,397
Indie	1,148	1,26	0,052	0,141
Brazílie	0,145	0,32	0,217	0,177
Jihoafrická republika	0,071	0,049	0,120	0,099

(Zdroj: OECD, 2016a).

Donoři arabského modelu jsou bohaté ropné arabské státy, které věnují relativně vysoký podíl rozvojové pomoci na svém HND, dokonce v průměru okolo 1,5 % (Opršal, 2014). Avšak celkové výše pomoci kolísají v závislosti na vývoji ceny ropy a arabská pomoc je ve svém vykazování málo transparentní. Hlavními donory jsou Spojené arabské emiráty, Kuvajt a Saudská Arábie a velká část jejich pomoci směřuje do Jemenu, Ománu a Maroka. Tato pomoc je výrazně ovlivněna vzájemnou arabskou solidaritou a náboženstvím (jedna z povinností muslima je poskytovat almužnu potřebným).

V modelu DAC jsou dárcovské země s malou ekonomikou (Island, Lichtenštejnsko), donoři mimo DAC (Izrael, Turecko) nebo nově přistoupené země EU (Bulharsko, Rumunsko). Jimi poskytovaná pomoc odpovídá kritériím ODA, avšak jejich podíl na HND je malý a nutné je i zvýšení kvality pomoci ve vykazování svých toků (Opršal, 2014). Pro všechny skupiny platí, že se sdružují do regionálních

dárcovských platforem pro sdílení zkušeností a know-how a posílení partnerství. Na tom je postaveno např. Fórum *India-Brazil-South Africa Dialogue Forum* s cílem posílení jejich pozice při prosazování společných zájmů (Opršal, 2014).

1.2. Multilaterální spolupráce

Multilaterální rozvojová spolupráce je poskytována skrze mezinárodní instituce, kdy členové do těchto institucí poskytují členské příspěvky za účelem rozvoje, které pak ztrácejí svou identitu. Jednotlivé země tak nerozhodují, jak bude s prostředky dále nakládáno a ty se stávají integrální součástí aktiv recipienta, takže jejich další nakládání nelze vysledovat. Sdružování států do mezinárodních institucí za účelem poskytování multilaterální spolupráce má za cíl maximalizovat finanční zdroje, nacházet společná řešení pro globální problémy, organizovat se, posílit partnerství mezi zeměmi a podpořit tak cestu rozvoje. K prvním mezinárodním organizacím pro rozvojovou spolupráci patří Brettonwoodské⁵ instituce, které byly založeny v roce 1944 a svou činnost zahájily v roce 1946. Patří sem Mezinárodní měnový fond (*IMF – International Monetary Fund*) a Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (*IBRD – International Bank for Reconstruction and Development*), ze které vzešla později Světová banka (*WB – World Bank*) se sídlem ve Washingtonu (Führer, 1996; 5). O rok později 50 představitelů států v San Franciscu podepsali Chartu OSN, která předurčuje členské státy „usilovat o sociální pokrok a lepší podmínky pro život ve větší svobodě“ a také využít [tuto] mezinárodní mašinerii k dosažení ekonomického a sociálního pokroku pro všechny“ (Führer, 1996; 5). V současné době má OSN 196 členských států a hlavní sídlo se nachází v New Yorku. Od roku 1945 vznikalo postupně mnoho specializovaných agentur, programů a fondů. Dnes existuje 30 hlavních multilaterálních organizací se zaměřením na rozvoj, Mezi nejvýznamnější patří agentury OSN, skupina Světové banky, regionální rozvojové banky a instituce Evropské unie:

Tab. 2: Přehled vybraných multilaterálních organizací:

OSN	UNDP	Rozvojový program OSN
	UNEP	Program OSN pro životní prostředí
	UNHCR	Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky
	WHO	Světová zdravotnická organizace
	UNRWA	Úřad OSN pro palestinské uprchlíky na Blízkém východě

⁵ Pojmenovány podle místa založení: Bretton Woods, New Hampshire, USA.

	WFP	Světový potravinový program
	UNAIDS	Společný program OSN pro boj proti HIV/AIDS
	UNCTAD	Konference OSN o obchodu a rozvoji
Skupina světové banky	IBRD	Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj
	IDA	Mezinárodní rozvojová agentura
	MIGA	Multilaterální agentura pro investiční záruky
Evropská unie	EBRD	Evropská banka pro obnovu a rozvoj
	EIB	Evropská investiční banka
Regionální rozvojové banky	ADB	Asijská rozvojová banka
	AfDB	Africká rozvojová banka
	IDB	Inter-Americká rozvojová banka
	CarDB	Karibská rozvojová banka
	IsDB	Islámská rozvojová banka

(Zdroj: OECD, 2012 - upraveno)

Tyto tři skupiny přijímají 60 % všech členských příspěvků do multilaterálních organizací (OECD, 2015). Agentury a programy OSN jsou největším hráčem na poli multilaterální rozvojové pomoci s působností po celém světě. Jedině OSN dokáže díky zapojení téměř všech zemí světa nastolit globální rozvojovou agendu, která je směrodatná v současném rozvojovém diskurzu. Od roku 2015 do 2030 je v rámci Udržitelné agendy 2030 vytyčeno 17 cílů Udržitelného rozvoje se 169 dílčími objekty:

- **SDG 1:** Vymýtit chudobu ve všech jejích formách všude na světě
- **SDG 2:** Vymýtit hlad, dosáhnout potravinové bezpečnosti a zlepšení výživy, prosazovat udržitelné zemědělství
- **SDG 3:** Zajistit zdravý život a zvyšovat jeho kvalitu pro všechny v jakémkoli věku
- **SDG 4:** Zajistit rovný přístup k inkluzivnímu a kvalitnímu vzdělání a podporovat celoživotní vzdělávání pro všechny
- **SDG 5:** Dosáhnout genderové rovnosti a posílit postavení všech žen a dívek

- **SDG 6:** Zajistit všem dostupnost vody a sanitačních zařízení a udržitelné hospodaření s nimi
- **SDG 7:** Zajistit všem přístup k cenově dostupným, spolehlivým, udržitelným a moderním zdrojům energie
- **SDG 8:** Podporovat trvalý, inkluzivní a udržitelný hospodářský růst, plnou a produktivní zaměstnanost a důstojnou práci pro všechny
- **SDG 9:** Vybudovat odolnou infrastrukturu, podporovat inkluzivní a udržitelnou industrializaci a inovace
- **SDG 10:** Snížit nerovnost uvnitř zemí i mezi nimi
- **SDG 11:** Vytvořit inkluzivní, bezpečná, odolná a udržitelná města a obce
- **SDG 12:** Zajistit udržitelnou spotřebu a výrobu
- **SDG 13:** Přijmout bezodkladná opatření na boj se změnou klimatu a zvládnání jejích dopadů
- **SDG 14:** Chránit a udržitelně využívat oceány, moře a mořské zdroje pro zajištění udržitelného rozvoje
- **SDG 15:** Chránit, obnovovat a podporovat udržitelné využívání suchozemských ekosystémů, udržitelně hospodařit s lesy, potírat rozšiřování pouští, zastavit a následně zvrátit degradaci půdy a zastavit úbytek biodiverzity
- **SDG 16:** Podporovat mírové a inkluzivní společnosti pro udržitelný rozvoj, zajistit všem přístup ke spravedlnosti a vytvořit efektivní, odpovědné a inkluzivní instituce na všech úrovních
- **SDG 17:** Oživit globální partnerství pro udržitelný rozvoj a posílit prostředky pro jeho uplatňování (OSN, 2015).

SDGs byly přijaty v září 2015 na summitu OSN a navazují na Rozvojové cíle tisíciletí (*MDGs – Millenium Development Goals*). SDGs mají být plánem, jak vymýtit chudobu a posílit partnerství v dosahování pokroku. Agentury OSN však bývají kritizovány pro příliš složitý byrokratický aparát a s tím spojené omezení včasné reagovat na problémy v rozvojových zemích. Velkou výhodou však zůstává globální působnost a zapojení.

Mezinárodní finanční instituce, jako je Světová banka a Mezinárodní měnový fond, představují možnost finanční podpory rozvojovým zemím. V případě IBRD se jedná o financování dlouhodobých projektů v rozvojových zemích, MIGA zajišťuje ochranu zahraničních investorů v rozvojových zemích před neobchodními riziky (války, nepokoje, měnová rizika, znárodnění či zabránění repatriace zisku) a zvyšuje tak možnost většího počtu investorů v rozvojových zemích. IDA Poskytuje dlouhodobé půjčky s nízkým úrokem nejméně rozvinutým zemím (*LDCs – Least Developing Countries*), které pomáhají snižovat státní dluh, kterým je zatížena většina rozvojových zemí. V současné době funguje přes 210 velkých multilaterálních organizací, pokud jsou zahrnuty i ty menší, dosahují počtu 263 (Besada,

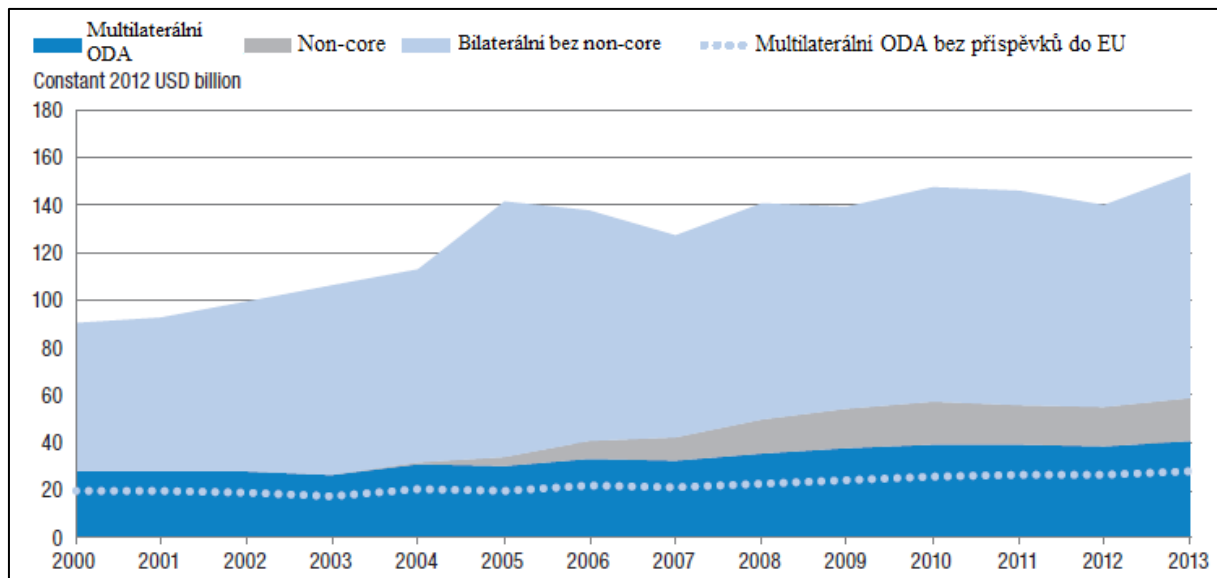
Kindornay, 2011). Tak vysoké číslo může naznačovat riziko fragmentaci pomoci. Hodnocení výkonu a efektivnosti multilaterálních rozvojových institucí se zabývá několik organizací, např. organizace MOPAN (*Multilateral Organization Performance Assessment Network*), která na základě meta-syntézy evaluací, dotazníky, rozhovory vytváří finální reporty o jejich výkonu (Gulrajani, 2016). Hodnotí především to, s jakou efektivitou jsou využívány členské příspěvky na dosahování cílů a koherence mezi jednotlivými členy multilaterálních organizací (Gulrajani, 2016). Jednotlivé státy by měli volit členství v multilaterálních organizacích tak, aby to reflektovalo jejich motivy a ty mohly být sladěny pro dosažení největšího užítku (Gulrajani, 2016).

Podle OECD (2008c) existují tyto důvody pro zapojení do multilaterálních organizací:

- Úspory z rozsahu (spojení úsilí jednotlivých zemí při financování podobných aktivit)
- Správa založená na globálních rozvojových cílech a principech
- Politická neutralita a legitimita
- Velké zdroje kapitálu a společných znalostí
- Poradenství a technická pomoc
- Nízké transakční náklady
- Přínos pro globální veřejné statky
- Celosvětové pole působnosti
- Účinnost a efektivita

Přestože si jsou všechny členské země multilaterální organizace vědomy podmínek jejich fungování, chtějí si někteří členové ponechat kontrolu nad svými příspěvky, zvané jako *non-core contributions*, které jsou na rozdíl od tradičních příspěvků multilaterální ODA (*core contributions*) vyčleněny pro specifickou oblast, sektor či zemi a jsou také označovány jako „multi-bi“ typ spolupráce (OECD, 2015a). Míra kontroly nad těmito financemi je ponechána na donorovi dle jeho zvážení. V roce 2013 bylo poskytnuto celosvětově 145 miliard USD na ODA, přičemž 59 miliard, tj. 41 % prostřednictvím multilaterálních organizací. Podíl *core-contributions* činí na celkové ODA 28 %, což znamená, že „multi-bi“ příspěvky představují 13 % veškeré ODA, což znamená nárůst v předchozích letech, jak ukazuje obrázek č. 2 (OECD, 2015a).

Obr. 2: Příspěvky ODA v roce 2013:

(Zdroj: OECD, 2015a – upraveno)

U jednotlivých zemí se mohou toky ODA výrazně lišit, minimálně 17 z 29 zemí DAC poskytuje více jak 50 % multilaterální ODA (OECD, 2015a). K zemím, jež výrazně upřednostňují multilaterální pomoc, patří např. Polsko (83 %), Řecko (82 %) a Slovensko (81 %); do této skupiny se řadí také Česká republika, kdy 73 % z celé ODA v roce 2013 tvořily nevázané příspěvky (*core contributions*) do multilaterálních organizací, především do EU (Gulrajani, 2016). Na opačném pólu stojí USA a Austrálie (14 % z celé ODA je multilaterální) (Gulrajani, 2016). největší kontrolu nad příspěvky a tím pádem i největších podíl *non-core* příspěvků na celé ODA proudí z Islandu (29 %) a Kanady (26 %) (Gulrajani, 2016). Je tedy patrné, že čím dál více donorů volí tuto „třetí cestu“. Vystává však otázka, zda není efektivnější, kdy by donoři přehodnotili způsob poskytování pomoci a raději zvolili alokaci svých zdrojů čistě bilaterálně či po pečlivé volbě multilaterální organizace. V některých případech může být veřejná pomoc brzděna příliš komplikovanými procedurami státních či organizačních aparátů. Možností, jak poskytovat pomoc soukromě představují nevládní organizace (NGOs), kterým se věnuje následující podkapitola.

1.3. Nevládní organizace

Nevládní (neziskové⁶) organizace představují významného hráče na poli rozvojové spolupráce. Jejich výhodou je politická neutralita a mohou tak nastoupit v oblastech, kam veřejná pomoc nedosáhne. Zaměřují se na cílovou skupinu, která má v rámci určitého rozvojového projektu dosáhnout pozitivní

⁶ Existují i nevládní organizace s cílem zisku, avšak tato práce se výhradně zabývá neziskovými NGOs na poli rozvojové spolupráce.

měny. Vlády se obracejí na NGOs jako na partnery v rozvoji. Mezinárodní NGOs také výrazně přispívají k dosahování rozvojových cílů a to nejen svou činností, ale také finančními obnosy. Díky tomu, že stojí mimo politickou agendu zemí a dokáží cílit na konkrétní problémy, jsou z toho důvodu čím dál častěji upřednostňovány příjemci pomoci. NGOs dokáží efektivně vynaložit finanční prostředky a nastartovat růst i v oblastech které mohou být bilaterální či multilaterální pomocí opomíjeny (Besada, Kindornay, 2011). Jednotlivé organizace se mohou specializovat na širokou škálu problémů a geografických oblastí až po malé komunity. Lokálně působí především menší národní či lokální NGOs. Jejich příspěvní na poli rozvojové spolupráce výrazně vzrostlo během několika desetiletí, co je patrné na nárůstu jejich počtu: v roce 1956 působilo na mezinárodní úrovni přibližně 985 NGOs, v roce 2015 se jejich počet přibližuje 23 tisícům (OECD, 2015a). Některé velké mezinárodní NGOs, tzv. INGOs sdružují další NGOs pro větší oblast působnosti. Osm největších INGOs představují 40 % veškeré této modality pomoci a mají větší obrat než někteří donoři DAC: organizace World Vision, která pomáhá dětem a jejich rodinám, má větší obrat než HDP Belgie (Morton, 2014).

Tab. 3: Seznam největších INGOs:

Organizace	Příjem 2011 v mld. USD	Počet zaměstnanců	Geografický rozsah
World Vision International (Monrovia, CA, USA)	2,79	40 000	120 zemí 100 mil. lidí
Save the Children (Londýn, Spojené království)	1,4	14 000	120 zemí, 29 NGOs, 80 mil. dětí
Oxfam International (Oxford, Spojené království)	1,25	6 000	98 zemí 14 členských NGOs
Plan International (Woking, Spojené království)	0,827	8 131	48 zemí
CARE International (Chatelaine, Švýcarsko)	0,78	12 000	87 zemí 60 mil. lidí
Aga Khan Development Network (Ženeva, Švýcarsko)	0,45	60 000	25 zemí
Action Aid (Johannesburg, JAR)	0,314	2 328	45 zemí 25 mil. lidí

(Zdroj: Morton, 2014 - upraveno)

Také tematické zaměření NGOs může být široké, mohou cílit např. na zdraví dětí, rozvoj venkovských oblastí, lidská práva, dobré vládnutí či životní prostředí. Zmíněné rozdělení, jak alokovat finance, je podobné pro rozvojové fondy, které jsou náplní další podkapitoly.

1.1. Fondy

Rozvojové fondy jsou hlavním nástrojem pro čerpání financí pro rozvojové účely. Jsou přidružené k hlavním multilaterálním institucím a jejich účelem je přerozdělovat příspěvky jednotlivých členů organizace. Členy mohou být jak jednotlivé vlády, tak mezinárodní instituce, které ve fondech figurují jako akcionáři. Jedná se o fondy velkých multilaterálních organizací, např. Evropské unie, nebo fondy regionálních bank, např. Fond Asijské rozvojové banky. Pod záštitou OSN vedeno hned několik fondů, které se zaměřují na určité velké oblasti rozvojové spolupráce. Pod vedením Sekretariátu rámcové smlouvy OSN o změně klimatu byl založen Zelený fond (*GCF – Green Climate Fund*), který financuje adaptaci a mitigaci⁷ klimatických změn v rozvojových zemích. Dalším příkladem je Mezinárodní fond pro zemědělský rozvoj (*IFAD - International Fund for Agricultural Development*). Fondy jsou také zdrojem financí pro činnost NGOs: financují rozvojové projekty, které jimi jsou předloženy při výběrovém řízení a které vybírají dle svých priorit či portfolia. V tom případě se jedná o fondy zaměřené na určitý sektor, např. Nordic Development Fund, který vznikl sdružením Dánska, Norska, Islandu, Finska a Švédska a je určen na pomoc severským zemím při mitigaci klimatických změn. V současné době funguje cca. 60 mezinárodních fondů, některé z nich jsou zaměřeny podle regionu, např. Arabský fond se zaměřuje výhradně na arabské země (OPIC, 2016).

1.4. Nadace

Nadace jsou významným zdrojem financí a tak jako fondy poskytují finance vládám a multilaterálním organizacím na rozvojové projekty. Největší a velmi prominentní je nadace Billa a Melindy Gatesových (*Bill & Melinda Gates Foundation*). Jako největší filantropická nadace poskytuje finance projektům na snižování chudoby a zlepšení zdravotních podmínek v rozvojových zemích (OECD, 2015a). Od roku 1999 za těchto účelů byly skrze tuto nadaci vynaloženy prostředky ve výši 24,8 miliard USD a v roce poskytla 2,6 miliard USD více jak 100 zemím (Besada, Kindornay, 2011). Tato nadace poskytuje granty WHO, WFP, UNAIDS, Globálnímu fondu (*GFATM – Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis and Malaria*), regionálním rozvojovým bankám a Světové bance (Besada, Kindornay, 2011). V období 2000–2009 byla tato nadace jedním z 25 hlavních donorů těchto institucí; k těmto nadacím patří také např. *Product Red*, *Partners* a *Chevron Corporation* (The Global Fund, 2016). Nadace Gatesových je

---

⁷ Mitigace znamená zmírnění dopadů klimatických změn, tj. snižování emisí skleníkových plynů do atmosféry.

dále hlavním sponzorem koalice zvané *ONE Campaign*, jejíž členy jsou Oxfam Amerika, DATA (*Debts, Aid, Trade, Africa*) a *Bread for the World*, jejich cílem je pomocí celosvětových kampaní zvyšovat povědomí o HIV/AIDS a chudobě především v Africe (Besada, Kindornay, 2011). Tyto nadace a kampaně jsou důležitou součástí mobilizace veřejných zdrojů, jelikož svými aktivitami působí nejen na širokou veřejnost, ale dokáží tlačit na veřejné představitele, aby vyčlenily více prostředků na cílenou problematiku. Nadace jsou důležitým prvkem v poskytování rozvojové spolupráce. Nastupují tam, kde chybí finance NGOs, nebo kde jsou finance multilaterálních organizací roztržštěné (Banks, Hulme, 2012). Tato partnerství jsou vzájemně prospěšná, jelikož mohou nadace poskytovat finance skrze vlastní lobby. Avšak tento aspekt bývá často kritizován. Nadace mohou při implementaci projektů využívat kontrakty se společnostmi, které samy upřednostňují ve svůj prospěch. Dále svou činnost příliš spojují s vlastní reklamou, nebo v případě nadace Gatesových prosazují vlastní politické zájmy (Johnston, 2014).

1.5. Soukromý sektor

Soukromý sektor, především komerční banky a podniky, jejichž rozpočty jsou nezávislé na státě (Sachs, 2015). Tito aktéři hrají významnou roli při poskytování rozvojové pomoci v rámci partnerství s veřejným sektorem, tzv. public-private partnerships (PPP). Jde o propojení veřejného a soukromého financování a tím pádem o navýšení dostupných prostředků pro rozvojové účely. Multilaterální organizace, mezi nimi také OECD/DAC zahájily diskuze v rámci PPP ohledně jejich role v dosahování větší účinnosti pomoci (OECD, 2015a). Soukromé zdroje představují možnost, jak financovat rozsáhlé projekty, jako jsou SDGs nebo klimatické finance.

Finance jednotlivých podniků poskytované do určité oblasti, tzv. přímé zahraniční investice, PZI (anglicky *FDI – Foreign Direct Investment*) jsou prospěšné pro nastartování business prostředí, i přes to, že se nejedná o pomoc v tradičním pojetí. Také nebudou svou aktivitu primárně směřovat k dosahování rozvojových cílů, tvorba zisku zůstává primárním cílem. I tak mohou podnítit rozvoj podnikatelského a business prostředí a být tak prospěšné pro ekonomiky rozvojových zemí. Některé podniky však záměrně směřují své investice do rozvojových projektů pro vytvoření pozitivní konotace či reklamy se jménem firmy. Příkladem může být Product Red. Jedná se o koalici soukromých společností, jejímž cílem je zapojit soukromý sektor na podporu problematiky HIV/AIDS v Africe, kterou založil zpěvák Paul Hewson (známý jako Bono) a advokát Bobby Shriver (Red, 2016). Patří sem společnosti Nike, American Express, Apple Inc., The Coca-Cola Company, Starbucks, Converse, Electronic Arts, Head, Bugaboo, Penguin Classics, Gap, Armani, Hallmark, Beats Electronics (Beats by Dr. Dre), Supercell a the Youtuber Pewdiepie (Red, 2016). Za posledních deset bylo v rámci této kampaně poskytnuto 365 milionů USD na osvětové kampaně a především antiretrovirotika, kterých využilo bezmála 70 milionů nakažených v osmi afrických zemích (Red, 2016).

Posledním zdrojem soukromé pomoci mohou být i jednotlivé osoby. Finanční obnosy filantropů jsou sice v porovnání s ostatními toky soukromé pomoci zanedbatelné, jejich úsilí v této oblasti však může být výrazné. Jedním z příkladů je činnost ekonoma Jeffreyho Sachse, jež byl po určitou dobu poradcem bývalých generálních tajemníků OSN Kofi Annana a Ban Ki-Moona v oblasti dosahování rozvojových cílů (jeffsachs, 2016). Jeho přínos spočívá ve využití svých ekonomických znalostí, zejména v problematice ekonomického růstu a chudoby v kontextu rozvojových zemí. Přispěl především konceptem „big-push“, který říká, že je třeba enormních finančních injekcí do určité oblasti či sektoru v rozvojových zemích. Tuto teorii převedl do praxe v rámci tzv. Millenium Villages z projektu spolufinancovaného UNDP, americkou NGO Millenium Promise a Kolumbijskou univerzitou, kdy do 14 vesnic (cca. 500 000 beneficentů) v Africe putovalo zhruba 27 milionů USD v období první fáze projektu (2006–2010), což činí 12 000 USD na domácnost ročně (Center for Global Development, 2012). Jeffrey Sachs Přispěl dále několika odbornými publikacemi, např. knihami *The end of Poverty* (2005) nebo *The Age of Sustainable Development* (2015), které přinášejí ekonomický náhled na rozvojovou problematiku a jsou rozvojovými pracovníky často citovány.

Dvě následující kapitoly přiblíží systém ZRS české republiky a Švýcarska jako donorů, zapojené instituce, jejich rozvojovou agendu a hodnocení jejich výkonu a přispění k rozvojovým cílům.

2. Rozvojová spolupráce České republiky

Před rokem 1989 poskytovalo Československo rozvojovou pomoc z ideologických důvodů socialistickým zemím pod vlivem a podle orientace Sovětského svazu. ZRS byla poskytována od 50. let a již existovalo určité rozdělení partnerských zemí: mimoevropské socialistické země (Kuba, Mongolsko, Severní Vietnam, Laos a Kambodža), země přednostního zájmu (Ghana, Guinea, Mali, od 80. let Afghánistán, Angola, Etiopie, Jižní Jemen a Mosambik), země československého zájmu z hlediska politických a hospodářských vztahů, tj. země oboustranně výhodné spolupráce (Sýrie, Alžírsko, Libye, Irák, Indie, Mexiko, Venezuela, Guinea-Bissau, Írán) (SMO, 2013). Pomoc dosahovala v tomto období 0,7–0,9 % HND (Opršal, 2014). Jednalo se o hmotnou pomoc (potravin, léky), technickou pomoc (vysílání odborníků), poskytování vysokoškolských stipendií a také skrze import potravin (Opršal, 2014).

Po roce 1989 česká ZRS nejdříve navazovala na tyto tradice, avšak v počátku 90. let se Česká republika stala sama příjemcem rozvojové pomoci, kdy využívala granty a úvěry Evropské banky pro obnovu a rozvoj (SMO, 2013). Opětovné poskytování ZRS bylo obnoveno až v roce 1995, kdy ČR vstoupila do OECD (Opršal, 2014). V tomto roce byla publikována první Koncepce ZRS ČR, která definovala pozice jednotlivých resortních ministerstev (Opršal, 2014). ZRS byla v tomto období značně rozříštěná, jak sektorově a v počtu cílových zemí, tak z důvodu mnoho zapojených ministerstev. Z důvodu nutných změn systému ZRS byla v roce 2007 na žádost ČR provedena Speciální hodnotící zpráva OECD/DAC o systému české ZRS (*Special review of the Czech republic*), která doporučovala především snížení počtu prioritních zemí, větší koherenci politik a větší koordinaci s prioritami přijímajících zemí (OECD, 2007). V roce 2007 započala výrazná transformace ZRS ČR (dle UV č. 1070 ze dne 19. září 2007), kdy byly sjednocena a převedena odpovědnost v oblasti ZRS na Ministerstvo zahraničních věcí (dále jen MZV) a od 01. 01. 2008 byla zřízena Rada pro ZRS a Česká rozvojová agentura (dále jen ČRA). Od roku 2013 je česká republika členem DAC.

Současná podoba české ZRS vychází ze Zákonu o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci do zahraničí, tj. zákon č. 151/2010 Sb. A řídí se aktuální Koncepcí ZRS ČR na dané období (MZV, 2016b). Každý rok MZV (odbor pro ZRS a humanitární pomoc) předkládá vládě výroční přehledy, plány ZRS na další rok a výhled na další dva roky (Náprstek, 2015). Cíle ZRS ČR dle aktuální Koncepce MZV (2010) jsou odstraňování chudoby; podpora bezpečnosti a prosperity; předcházení konfliktů; podpora demokracie dodržování základních lidských práv; udržitelný ekonomický růst; zapojení do mezinárodního obchodu; sociální rozvoj; péče o životní prostředí. Rozvojová spolupráce má také přispívat k rozvoji politických, ekonomických, obchodních, environmentálních, kulturních a vědeckých vztahů s partnerskými zeměmi (MZV, 2010).

Česká republika se velikostí své ekonomiky a dosud krátkým působením na poli poskytování rozvojové spolupráce řadí spíše mezi nové dárce. Reflektuje to i nízký podíl ODA na HND a z důvodu nízkého financování vyplývá nutnost zaměření ZRS na menší počet prioritních zemí. Je tedy žádoucí, aby Česká republika zvyšovala svou pozici a uplatnění v mezinárodním měřítku a zviditelnila své působení. Rozvojová spolupráce ČR se vyznačuje podporou lidských práv a svobod, jelikož toto téma sehrálo silnou roli v její historii. Na tuto problematiku byl vyčleněn Program transformační spolupráce v rámci MZV. Česká republika patří mezi pět nejúspěšnějších zemí při vysílání pozorovatelů v rámci volebních pozorovatelských misí EU a mezi deset zemí zastoupených v misích OBSE (Organizace pro Bezpečnost a Spolupráci v Evropě) (MZV, 2015). Dalším příkladem je podpora lidskoprávních aktivistů a svobodných médií (MZV, 2015).

2.1. Institucionální rámec

Základní principy české ZRS spočívají na výše uvedených principech. Legislativní rámec tvoří již zmíněný zákon č. 151/2010 Sb., který také zahrnuje změny zákonů související s transformací systému ZRS (MZV, 2016b). V této kapitole jsou popsány instituce a jejich úlohy v systému ZRS.

2.1.1. Rada pro ZRS

Rada pro ZRS vznikla 01. 01. 2008 a je meziresortní koordináční orgán, který sdružuje zástupce všech ministerstev, dalších ústředních orgánů a platforem zapojených do ZRS a zajišťuje tak koherenci mezi cíli a prioritami ZRS podle svého statutu schváleného vládou (UV č. 1439/2007) (MZV, 2013). V Radě zasedají zástupci resortních ministerstev, krajů, obcí, platforem, neziskových organizací a dalších institucí a celé radě předsedá náměstek MZV odpovídající za rozvojovou spolupráci (MZV, 2016a). Zástupci v Radě a pravidla jejího fungování, jsou definovány a řídí se Statutem Rady pro zahraniční rozvojovou spolupráci (MZV, 2016a). Rada se schází pravidelně zhruba jednou za dva měsíce a její zasedání mají přispět k transparentnosti, vzájemné informovanosti, koordinaci a koherenci rozvojových aktivit a politik pro rozvoj (MZV, 2013).

2.1.2. Ministerstvo zahraničních věcí

Ministerstvo zahraničních věcí je ústředním orgánem státní správy pro oblast zahraniční politiky. Pro ZRS je zodpovědný Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci, jehož úkolem je koordinace spolupráce a vypracování Koncepce ZRS, platné pro určité období (MZV, 2016a). Odbor stanovuje geografické a sektorové priority ZRS, finanční rámec a přehled ročních plánů projektů, sbírá, vyhodnocuje a předkládá výroční hodnotící zprávy české ZRS vládě ČR dle podkladů realizátorů a v oblasti humanitární pomoci sleduje humanitární krize, po jejichž vyhodnocení předkládá návrhy na poskytnutí

pomoci. (MZV, 2016a). Spravuje také agendu poskytování vládních stipendií pro studenty partnerských rozvojových zemí. V oblasti multilaterální spolupráce je úkolem MZV sjednávání dohod a spolupráce s přijímajícími zeměmi a koordinace rozvojových aktivit dle agendy EU, OECD, OSN a dalšími mezinárodními institucemi, dále zajišťuje zveřejňování informací a statistické vykazování (MZV, 2016a). MZV také zadává evaluace projektů a programů, řídí Českou rozvojovou agenturu a realizuje transformační spolupráci a humanitární pomoc (MZV, 2016a). V rámci Rady jsou v činnosti pracovní skupiny pro koncepční otázky, pro evaluaci a pro výkaznictví ODA (MZV, 2016b). V neposlední řadě patří mezi úlohy MZV prezentace činností ČR v zahraničí.

2.1.3. Česká rozvojová agentura

Česká rozvojová agentura (dále jen ČRA) vznikla dne 01. 01. 2008 jako implementační agentura české ZRS (Náprstek, 2015). Od 01. 01. 2010 je řízena Zákonem o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci o zahraničí (č. 159/2010 Sb.) a jejím zřizovatelem je MZV (Náprstek, 2015). ČRA zajišťuje implementaci bilaterálních projektů, konkrétně fázi identifikace (ve spolupráci s MZV) a formulace, dále provádí výběrová řízení, kdy vybírá realizátory projektů, řídí jejich celkovou realizaci a je také zodpovědná za jejich financování a monitoring (MZV, 2013). Řídí projekty v partnerských zemích, ale také v České republice (šíření povědomí o rozvojové problematice). V rámci těchto projektů naplňuje tuto vizi prostřednictvím svého poslání, jímž je pomoc méně *vyspělým zemím řešit jejich rozvojové problémy při efektivním využití dostupných zkušeností a zdrojů, přispívat k důstojnému a udržitelnému životu i k šíření dobrého jména České republiky ve světě.* (ČRA, 2017).

Cíle svého poslání naplňuje skrze svou činnost, kdy vytváří projekty, které směřuje do prioritních zemí a díky kterým mohou být zlepšeny jejich životní podmínky (ČRA, 2017). V partnerských zemích podporuje při implementaci občanský sektor a v rámci projektů se snaží naplňovat globální rozvojové cíle (SDGs) a o efektivní využívání zdrojů České republiky (ČRA, 2017). ČRA může dosahování cílů ovlivňovat skrze uvážený výběr partnerských organizací v přijímající zemi, které projekty na místě realizují. Významný vliv má především vhodná formulace a implementace projektů a jejich náplň stanovená v projektových dokumentech, aby dosahování těchto cílů bylo skrze vynaložené prostředky a aktivity reálné. Svou činnost v české republice soustředí mezi osvětu české společnosti a zapojování soukromého sektoru do rozvojové spolupráce v rámci Programu rozvojového partnerství pro soukromý sektor, kdy se v roce 2015 realizovalo 14 projektů českých podnikatelských subjektů v hodnotě 11 mil. Kč. (ČRA, 2017).

Ve svých aktivitách ČRA naplňuje průřezové hodnoty, které si stanovila takto: partnerství, což znamená respektování kontextu a souvislostí v partnerských zemích; Udržitelnost, čili zaměření činnosti

s konkrétním a dlouhodobým dopadem a transparentnost, kterou dodržuje otevřeným poskytováním informací ve všech aktivitách a postupech (ČRA, 2017). Při naplňování těchto hodnot je cílem vytvářet takové projekty, kdy pomoc České republiky působit v těch oblastech a místech, kde může jako donor poskytnout přidanou hodnotu za současného efektivního využití zdrojů (ČRA, 2013). Pro ČRA je důležitým aspektem její prezentace navenek vůči české a zahraniční společnosti a snaží se tak o spolupráci se širokým okruhem odborných partnerů a realizátorů (ČRA, 2013). Ti mohou přispět svým odborným zaměřením a zkušenostmi s konkrétními problémy. Existují dva způsoby, jak ČRA zadává projekty realizátorům, a to skrze veřejné zakázky nebo dotační výběrové řízení, čili dotace na konkrétní projekt. Poté je vybrán realizátor (NGO, soukromý podnik, univerzita), který předložil nejvhodnější návrh projektu.

Do hlavní činnosti ČRA spadá i podpora trilaterální spolupráce, tedy realizace projektů ve spolupráci s dalšími donory, jimiž je Rakouská rozvojová agentura (ADA – *Austrian Development Agency*), Americká agentura pro mezinárodní rozvoj (USAID) a Švédskou agenturou pro rozvoj (SIDA) a je také členem platformy pro evropské realizátory projektů (*Practitioners' Network for European Development Cooperation*) a od roku 2013 má pozorovatelský status v rámci generálního shromáždění EUNIDA (*European Network of Implementing Development Agencies*) (ČRA, 2017). Pro ČRA znamená trilaterální spolupráce přístup k dalším financím a podíl na větších projektech, což posílí dárcovský status agentury. Od roku 2013 se zástupci ČRA v rámci OECD/DAC účastní odborných seminářů (ČRA, 2017). Díky členství v platformách a díky spolupráci s vyspělými dárci mají pracovníci možnost výměny zkušeností a porovnání svého úsilí.

Aktuální činnost ČRA upřesňuje Usnesení vlády k Plánu zahraniční rozvojové spolupráce vždy na následující rok a k střednědobému výhledu jejího financování na další dva roky dopředu (ČRA, 2013). Aby byla činnost ČRA koordinovaná a efektivní, její organizační složku tvoří čtyři oddělení, jmenovitě teritoriální, formulační, oddělení vztahů s partnery a administrativní oddělení. Teritoriální oddělení provádí průzkum kontextu a nutných opatření v jednotlivých partnerských zemích a podle toho stanovuje projektové náměty; monitoruje probíhající projekty; zajišťuje průběžnou komunikaci s příslušnými orgány partnerské země (ČRA, 2017). Formulační oddělení provádí analýzu potřeb v partnerských zemích dle popisu teritoriálního oddělení, analyzuje zjištěné problémy a podle nich formuluje projekty; zodpovídá za vypisování a schvalování výběrových řízení; zpracovává projektové dokumenty (ČRA, 2017). Oddělení vztahů s partnery má na starost tuzemské dotace, mezinárodní spolupráci s třetími partnery, zapojování soukromého sektoru do ZRS ČR a informuje veřejnost o aktivitách agentury (ČRA, 2017). Oddělení administrativy zajišťuje personální a finanční řízení a každodenní provoz agentury (ČRA, 2017). ČRA

usiluje o dodržování zásad transparentnosti a zveřejňuje zprávy o své činnosti, hospodaření a plán na pro nadcházející rok na svých internetových stránkách (www.czechaid.cz). Na žádost poskytuje i detailnější informace. V roce 2016 zaznamenala celkem 5 žádostí o poskytnutí informací podle zákona č.106/1999 Sb., na které bylo řádně a včasné odpovězeno (ČRA, 2017).

2.1.4. Zastupitelské úřady

Zastupitelské úřady MZV (dále jen ZÚ), plní svou činnost v prioritních zemích, kde identifikují a formulují vhodné projekty, tzv. malé lokální projekty (dále jen MLP) (MZV, 2016b). Jejich smyslem je přispět místním realizátorům spolupráce na rozvojové aktivity a zajištění dlouhodobého přínosu pro cílovou skupinu (MZV, 2016b). Těmito realizátory jsou místní NGOs, občanské komunity, vzdělávací, zdravotnické nebo sociální instituce (MZV, 2016b). Sektorové zaměření projektů je přizpůsobeno podle potřeb určité cílové skupiny či realizátora. V roce 2015 bylo realizováno 80 MLP v 41 zemích z celého světa, nejvíce v regionu Asie a Oceánie (celkem 23 MLP v 10 zemích) (MZV, 2016b).

2.1.5. Resortní ministerstva

Spadají sem aktivity, které probíhají v gesci jiných resortů, které přispívají k naplňování ZRS a posilování bilaterálních vztahů. V rámci Ministerstva financí probíhá Transformační ekonomická a finanční spolupráce, která pomáhá partnerským finančním resortům ve formě studijních návštěv (MZV, 2016b). V roce 2015 se skrze tento program uskutečnila spolupráce s 13 zeměmi z celého světa⁸ (MZV, 2016b). Jedná se především o předávání českého know-how z období transformace ekonomiky a finančního systému, zkušeností s reformami v klíčových oblastech financí a v případě evropských zemí o přípravu vstupu do EU a implementaci práva EU (*acquis communautaire*)⁹ (MZV, 2016b).

Program bezpečnostní spolupráce, který běží v gesci Ministerstva vnitra, od roku 2005 usiluje o posílení kompetencí bezpečnostních složek v Bosně a Hercegovině, Makedonii, Černé Hoře, Albánii a Srbsku (MV, 2017). Např. v Bosně a Hercegovině byly realizovány výcviky na identifikaci nevybuchlých leteckých pum, školení balistických expertů či pokročilý potápěčský kurz (MZV, 2016b).

V prioritních zemích probíhá v gesci Ministerstva průmyslu a obchodu Program Aid for Trade. Jeho náplní je pomáhat partnerským zemím při budování a rozvíjení jejich obchodních kapacit a politik, státní administrativy, větší zapojení do mezinárodního obchodního systému, rozvoj středních a malých podniků a o posílení podnikatelského klimatu (MZV, 2016b). Např. v Srbsku je budován klastr středně

---

⁸ Transformační ekonomická a finanční spolupráce probíhá s Běloruskem, Černou horou, Etiopií, Ghanou, Gruzii, Keňou, Kubou, Kyrgyzskou republikou, Moldavskem, Panamou Ukrajinou a Uzbekou republikou.

⁹ Právní řád a souhrn všech společných pravidel EU.

velkých průmyslových podniků pro jejich lepší zapojení do mezinárodního obchodu a konkurenceschopnosti (MPO, 2016).

Na následujícím obrázku je graficky znázorněno institucionální zajištění ZRS České republiky.

Obr. 3: Institucionální zajištění ZRS ČR

(Zdroj: SMO, 2013 – upraveno)

2.2. Konceptní rámec ZRS

Níže uvedené dokumenty představují stěžejní dokumenty definující hlavní oblasti zájmu české ZRS, gestory a alokaci vyčleněných finančních prostředků.

2.2.1. Konceptce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky

V současnosti je aktuální Konceptce ZRS ČR na období 2010–2017 schválená UV č. 366 ze dne 24. 05. 2010 a je základním strategickým dokumentem v oblasti rozvojové politiky (MZV, 2016b). Jejím účelem je podle globálního politického, ekonomického, environmentálního, bezpečnostního a sociálního dění směřovat v tomto kontextu rozvojovou politiku české republiky (MZV, 2010). V reakci na globální výzvy a podle situace v rozvojových zemích tak česká republika může zaměřit své priority a činnost v rámci ZRS. Do Konceptce jsou také zahrnuty přijaté mezinárodní závazky. Jedná se o naplňování Rozvojových cílů tisíciletí (přijaté v roce 2000), Monterreyský konsenzus OSN k financování rozvoje

(2002), výstupy a implementační plán ze summitu o udržitelném rozvoji v Johannesburgu (2002), Pařížskou deklaraci o efektivnosti pomoci (2005) a Akční agendu z Akkry (2008) (MZV, 2010). Především z dvou zmíněných jako poslední vycházejí principy ZRS České republiky: vlastnictví rozvojového rozvojového procesu (*democratic leadership and ownership*), kdy hlavní náplň rozvojového procesu spočívá v jeho vlastní definici ze strany přijímající země; harmonizace postupů; posilování systémů partnerských zemí a posilování jejich kapacit během procesu poskytování pomoci; vzájemná odpovědnost a transparentnost (MZV, 2010).

Podle kapacit české ZRS a čtyř okruhů kritérií jsou v Koncepti vybrány prioritní země ZRS (MZV, 2010). První kritérium se opírá o dosavadní zahraničněpolitické vztahy s přijímající zemí a jako klíčové se ukázala důležitost přítomnosti ZÚ v dané zemi (MZV, 2010). Bez přítomnosti diplomatického zastoupení prokazatelně klesá efektivnost rozvojové spolupráce (MZV, 2010). Druhým kritériem je potřebnost rozvojové spolupráce, tedy úroveň socioekonomického rozvoje podle ukazatelů HND a Indexu lidského rozvoje (HDI) (MZV, 2010). Třetí kritérium se opírá o existenci PRSPs¹⁰ (*Poverty Reduction Strategy Papers*) či jiné národní plány snižování chudoby partnerské země, v němž zohledňuje připravenost země přijímat pomoc (MZV, 2010). V posledním kritériu je zohledněna dělba práce s ostatními dárci, aby nedocházelo k duplikaci či opomíjení určitých zemí a tento stav lze sledovat ukazatelem ODA/pc (MZV, 2010). Dle těchto kritérií a po vyhodnocení z předchozího období spolupráce jsou v aktuální Koncepti vybrány prioritní země, které se dělí na 5 prioritních zemí s programem spolupráce, tzv. programové země, u kterých se spolupráce opírá o ucelené programy vycházející z jejich národních rozvojových strategií. Těmito zeměmi jsou: Afganistán, kde je rozvojová spolupráce je směřovaná především do úsilí o zlepšení bezpečnosti, politické a ekonomické stabilizace země; Bosna a Hercegovina kde je akcentována nutnost politické, ekonomické a institucionální transformace země a její integrace, jejímž cílem je příprava na členství v EU; Etiopie, které je jakožto jedné z LDCs poskytována pomoc za účelem odstranění extrémní chudoby; Moldavsko, kde je rozvojová pomoc na základě dobrých zkušeností z předchozího období cílena na životní prostředí a sociální rozvoj; Mongolsko, kde ZRS má potenciál pro rozvoj vzájemně výhodné ekonomické vztahy (MZV, 2010).

Dále je v koncepci zahrnuto 5 projektových zemí, jmenovitě Gruzie, Kambodža, Kosovo, Palestinská autonomní území (PAÚ) a Srbsko, kde jsou potřebné rozvojové aktivity realizované na základě rozvojových projektů (MZV, 2010). Následuje specifická skupina 4 zemí, kde pokračuje jiná spolupráce než v předchozím období, nebo kde je třeba završit své působení: Angola, Jemen, Vietnam a Zambie (MZV, 2010). V rámci těchto zemí je pomoc směřována do prioritních sektorů, jimiž jsou životní

---

¹⁰ PRSP jsou strategické dokumenty sestavené určitou rozvojovou zemí, ve kterých je popsáno, jak bude usilovat o odstranění chudoby, dlouhodobý udržitelný rozvoj a řešení dalších závažných problémů.

prostředí, zemědělství, sociální a ekonomický rozvoj, Podpora demokracie, lidských práv a společenské transformace (MZV, 2010). Při naplňování rozvojových aktivit zaměřujících se na životní prostředí Česká republika usiluje o kvalitativní zlepšení stavu životního prostředí, zavádění a implementaci environmentálních politik. V rámci tohoto sektoru jsou realizovány aktivity na zajištění pitné vody, ochrana vodních zdrojů, odstraňování ekologických zátěží, podpora udržitelných způsobů využívání přírodních zdrojů, přenos moderních environmentálních technologií, snižování energetické náročnosti, ochrana před přírodními riziky a katastrofami, ochrana biodiverzity aj. (MZV, 2010).

V oblasti zemědělství se jedná se především o přenos know-how s důrazem na využívání efektivnějších technologií v zemědělství a rozvoj venkovského zemědělství. V oblasti vodohospodářství jsou projekty převážně cíleny na zajištění přístupu k nezávadné vodě a na udržitelné nakládání s vodou a s tím spojené využívání vhodných zavlažovacích technologií. Oblast lesního hospodářství podporuje obnovu a ochranu lesa a vhodné postupy v agrolesnictví (MZV, 2010).

Oblast sociálního rozvoje zahrnuje aktivity v oblastech vzdělávání, sociálních a zdravotnických služeb (MZV, 2010). Podpora ekonomického rozvoje zahrnuje také sektor energetiky, kde se Česká republika zaměřuje na předávání know-how a technologií na podporu udržitelných zdrojů energie, energetickou soběstačnost. V oblasti ekonomického pomáhá budovat a posilovat kapacity středních a malých podnikatelů (viz. Program Aid for Trade) (MZV, 2010).

Sektorovou prioritu na podporu demokracie, lidských práv a společenské transformace Česká republika uplatňuje svou komparativní výhodu, totiž vlastní zkušenost s procesem politické, ekonomické a společenské transformace a zkušenosti získané během tohoto procesu předává partnerským zemím. Pro tuto oblast je vyčleněn Program transformační spolupráce pod správou odboru pro lidská práva a transformační politiky (LPTP), jež je nástrojem pro podporu občanské společnosti; program Transformační finanční a ekonomické spolupráce Ministerstva financí zmiňovaný výše předává své zkušenosti a know-how v oblasti ekonomické transformace (MZV, 2010).

Třetím okruhem priorit jsou tzv. průřezové principy, které jsou uplatňovány ve všech projektech ZRS a ve všech fázích projektového cyklu: řádná (demokratická) správa věcí veřejných, v rámci níž je kladen důraz na participaci místních komunit při utváření projektů a na transparentnost během celého procesu. Tematicky je tento princip naplňován specifickými projekty na podporu orgánů státní a místní správy; šetrnost k životnímu prostředí a klimatu, kdy se jedná o integraci ochrany životního prostředí do ZRS v rámci specifických projektů; dodržování základních lidských, ekonomických, sociálních a pracovních práv příjemců projektů zahrnuje i genderovou rovnost, jakožto součást problematiky dodržování lidských práv (MZV, 2010). Na aktuální dění v oblasti rozvojové spolupráce reaguje

střednědobé vyhodnocení Koncepce. Účelem je zhodnotit, zda jsou priority a principy za současného dění stále relevantní a zda je nutné je aktualizovat (MZV, 2013). Náplní je také popis naplňování stanovených cílů a předložit doporučení na změny v dosavadním procesu ZRS (MZV, 2013).

2.2.2. Strategie mnohostranné rozvojové spolupráce

Aktuálně se multilaterální rozvojová spolupráce České republiky řídí Strategií mnohostranné rozvojové spolupráce České republiky na období 2013–2017 (MZV, 2012a). Je zde ukotvena pozice České republiky v mezinárodních rozvojových organizacích. Důraz je kladen na využití výhod plynoucích z členství, uplatňování zájmů a priorit při plnění globálních cílů rozvojové spolupráce, uplatnění českých expertů v organizacích a zajištění účasti při rozhodovacích procesech (MZV, 2012a). Česká republika je členem takových organizací, které jsou v souladu s prioritami určenými v Koncepci ZRS 2010–2017 (MZV, 2012a). Do multilaterální spolupráce jsou zapojena resortní Ministerstva České republiky a podle jejich gesce pak implementují politiky České republiky v rámci jednotlivých organizací (MZV, 2012a).

Pro Českou republiku je významné členství v institucích uvedených v následující tabulce.

Tab. 4: Přehled vybraných mezinárodních institucí se zapojením ČR:

Evropská unie	Nástroje vnější spolupráce (EK) Evropský rozvojový fond (EDF) Kancelář EK pro humanitární pomoc (ECHO)
OSN	Rozvojový program OSN (UNDP) Populační fond OSN (UNFPA) Světový potravinový program (WFP) Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) Dětský fond OSN (UNICEF) Program OSN pro boj s HIV/AIDS (UNAIDS) Organizace pro výživu a zemědělství (FAO) Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO) Mezinárodní organizace práce (ILO) Kancelář OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí (UNOCHA) Program OSN pro životní prostředí (UNEP) Agentura OSN pro pomoc uprchlíkům na Blízkém východě (UNRWA) Světová zdravotnická organizace (WHO)
Rozvojové finanční	Evropská banka pro obnovu a rozvoj (EBRD)

instituce	Skupina Světové banky: - Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (IBRD) - Mezinárodní rozvojová agentura (IDA) Globální nástroj Světové banky pro snižování rizika katastrof a obnovu (GFDRR) Globální fond pro životní prostředí (GEF) Světová obchodní organizace (WTO) Globální fond pro boj s AIDS, tuberkulózou a malárií (GFATM)
Ostatní organizace	Mezinárodní výbor Červeného kříže (ICRC) Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a Výbor pro rozvojovou pomoc (DAC) Mezinárodní organizace pro migraci (IOM)

(Zdroj: MZV, 2012a – upraveno)

2.2.3. Strategie pro poskytování vládních stipendií

Od roku 2012 (UV č. 301/2012) se každoročně uznává nejméně 130 vládních stipendií na českých veřejných vysokých školách v rámci Programu vládních stipendií, který je ve společné gesci MZV a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) ve spolupráci s Ministerstvem zdravotnictví (MZV, 2016b). Aktuálně se Program řídí Strategií pro poskytování vládních stipendií studentům z rozvojových zemí pro období 2013–2018 (MZV, 2016b). V roce 2015 bylo poskytnuto celkem 524 stipendií pro studenty z 56 zemí (MZV, 2016b). Program zahrnuje také vysílání českých učitelů VŠ do rozvojových zemí pro zkvalitnění jejich výuky (MZV, 2012b). Úkolem pedagogů je také výběr nadaných studentů jako potenciální příjemce vládních stipendií (MZV, 2012b).

2.2.4. Metodika projektového cyklu

Metodika projektového cyklu dvoustranných projektů ZRS ČR slouží jako pracovní manuál pro odpovědné osoby jednotlivých implementačních složek MZV či ČRA, které se svou činností podílejí na ZRS (MZV, 2011). Účelem Metodiky je vymezení rolí jednotlivých aktérů ZRS a stanovení standartních postupů v souladu s Konceptí ZRS (MZV, 2011). Vychází hlavně z logiky projektového cyklu, jehož posloupnost vede k efektivnímu naplňování cílů ZRS a zahrnuje tyto fáze:

- 1. Programování** – vychází z potřeb přijímajících zemí stanovených jejich vládami a zahrnuje sektorové a průřezové principy Konceptce ZRS. Ve spolupráci s vládou partnerské země a aktérů

na české straně zodpovědných za fázi programování (Rada pro ZRS, MZV - prostřednictvím Odboru pro RS a ZÚ se spolupodílením ČRA) je vypracován Program spolupráce¹¹

2. **Identifikace** – cílem je stanovení sektorových témat dle Koncepce a námětů projektů. Tuto fázi provádí ČRA ve spolupráci s MZV (Odbor pro RS - ORS) a příslušným ZÚ.
3. **Formulace** – v této fázi jsou detailněji rozpracovány náměty projektů do konkrétní podoby jednotlivých projektů. Tuto fázi provádějí především ČRA s partnerskou organizací, která projekt realizuje ve spolupráci s MZV (ORS a ZÚ – poskytuje informace z hlediska poskytovaných nabídek na realizaci projektů)
4. **Implementace a monitoring** – Jedná se o realizaci aktivit v rámci projektu za účelem naplnění jeho cílů. Monitoring je průběžné sledování těchto aktivit, naplňování dílčích cílů, dodržování harmonogramu a rozpočtu. Za tuto fázi zodpovídá především ČRA, která komunikuje s partnerskou organizací, a také ZÚ v dané zemi.
5. **Evaluace** – jedná se o zhodnocení dopad projektu na cílovou skupinu, jeho relevance vzhledem k rozvojovým cílům, efektivita výstupů a udržitelnost intervence. Toho hodnocení má za účel zlepšení ZRS do budoucna. Za evaluace je zodpovědný ORS, zadává vypracování evaluací a vybírá externího evaluátora. ZÚ zprostředkovává kontakt na realizátora a ČRA poskytuje informace skrze projektovou dokumentaci.

(MZV, 2011).

2.3. Modality ZRS

Modalitami jsou myšleny možné způsoby, jak realizovat ZRS. Převládající část bilaterální ZRS je realizována skrze rozvojové projekty, které se řídí metodikou projektového cyklu české ZRS. Některé modality ZRS mají však odlišný charakter. Jelikož je tato práce zaměřena na bilaterální ZRS, jsou tyto aktivity v této kapitole popsány jen stručně.

2.3.1. Humanitární pomoc

Realizace humanitární pomoci v České republice probíhá dle zákona 151/2010 Sb. A v souladu s Operační strategií humanitární pomoci ČR, která je obnovována každý rok podle toho, kde je třeba poskytnout pomoc (MZV, 2017). ČR poskytuje pomoc finanční, tj. ve formě peněžních darů mezinárodních nevládních humanitárních organizací, dále materiální, a to nejčastěji v případě okamžité pomoci po katastrofě, a nakonec poskytuje pomoc expertní, v rámci okamžité pomoci (záchranáři,

---

¹¹ Fáze identifikace se týká pouze zemí s Programem spolupráce, viz kap. 2.2.1.

zdravotníci, logistická podpora) a v oblasti posilování odolnosti a prevence před katastrofami (MZV, 2017).

2.3.2. Globální rozvojové vzdělávání a osvěta

Důležitou součástí rozvojové agendy každého donora je šíření povědomí a vyzdvižení důležitosti rozvojové spolupráce mezi širokou veřejností. Globální rozvojové vzdělávání (dále jen GRV) je v České republice realizováno na základě Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání na období 2011–2015 aktualizovaná pro období 2016–2017 a podle Akčního plánu Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání, který detailněji popisuje strategie a aktivity, které jsou v plánu pro dané období (MZV, 2016c). Aktivity GRV realizované MZV ve spolupráci s MŠMT se dělí na šíření osvěty o rozvojové problematice mezi širokou veřejností (informační kampaně) a na projekty cílené na žáky základních a středních škol díky projektů NGOs (MZV, 2016c). MZV se snaží i o zvýšení politické podpory české ZRS a to zapojením členů Parlamentu do debaty o rozvojové spolupráci (MZV, 2013). Nový akční plán usiluje o větší informovanost představitelů státní správy a samosprávy, jelikož jsou to důležití aktéři, kteří mohou zajistit další šíření informací a principy GRV (MZV, 2016c).

Informovanost českých občanů o této problematice a souvisejících globálních otázkách je velmi nízká v porovnání ostatními zeměmi OECD (MZV, 2013). Pokud budou občané informováni o důležitosti ZRS, může tak být ospravedlněno poskytování většího objemu financí na poskytování ZRS (větší podíl ODA na HND), zejména nyní, kdy HND České republiky roste.

2.3.3. Další modality

Dále uvedené modality ZRS zatím nejsou v české republice uvedeny, nebo jsou realizovány v zanedbatelném rozsahu:

- **Přímá rozpočtová podpora:** Česká republika se k tomuto přístupu staví rezervovaně. Poskytuje pouze Afganistánu peněžní dar na podporu stabilizace, rekonstrukce a rozvoje v letech 2014–2017 v souladu s mezinárodními závazky a podle UV č. 683/2012 (MZV, 2016b).
- **Delegovaná spolupráce:** Jedná se převod výkonu rozvojového projektu zadaný jinou rozvojovou agenturou (např. EU), avšak kvůli možnosti získávání větších finančních prostředků plánuje česká republika tuto možnost využít za předpokladu zkvalitnění systému ZRS s možností zapojení do delegované spolupráce (MZV, 2013).
- **Zvýhodněné exportní úvěry:** Česká republika neposkytuje a neplánuje poskytovat přímé exportní úvěry.

- **Mikrofinancování:** v systému české ZRS dosud nebyly zavedeny opatření pro poskytování mikrofinančních produktů¹²; tento přístup je realizován pouze některými NGOs (MZV, 2013).
- **Vládní stipendia:** viz kapitola 2.2.3.

2.4. Finanční rámec ZRS

Finance vynaložené na ZRS plynou z veřejného rozpočtu České republiky. Jejich alokace vychází z plánů bilaterální ZRS a střednědobého výhledu financování na následující dva roky a řídí se dle UV č. 480/2014 (MZV, 2016d). Celková ODA dosáhla v roce 2015 výše 4,89 miliard Kč (MZV, 2016d). Financování je rozděleno na bilaterální a multilaterální financování. Bilaterální finance se dále dělí podle gescí či podle témat (zeměpisné, sektorové zaměření) rozvojové spolupráce. V gesci ČRA bylo na bilaterální ZRS bylo v roce 2015 vynaloženo 559,58 mil. Kč (MZV, 2016d). V roce 2015 celkové skutečné čerpání rozpočtu ČRA dosáhlo 105,04 %, což pokryly nároky nespoteřebovaných výdajů (MZV, 2016b). V gesci MZV bylo na transformační spolupráci vynaloženo 56,55 milionů Kč, na malé lokální projekty 24,94 mil. Kč a na humanitární pomoc 87,02 milionů Kč (MZV, 2016d).

Detailní údaje o financování ZRS jsou uvedeny v následující tabulce.

Tab. 5: ODA České republiky v mil. Kč dle statistického výkaznictví OECD/DAC:

	2014	2015
ODA celkem	4 403,83	4893,85
I.A Bilaterální ODA	1 298,90	1724,03
1. Rozpočtová podpora	20,00	0,00
2. Podpora NGOs, společné programy a fondy	65,38	311,61
3. Projektové intervence	631,46	692,21
4. Experti a další technická spolupráce	113,03	119,47
5. Stipendia a související náklady	106,9	119,09
6. Odpouštění dluhů	0,00	0,00
7. Administrativní a jiné zahrnuté náklady	92,00	98,27
8. Další výdaje v zemi donora (osvěta, uprchlíci)	270,12	383,37
I.B Multilaterální ODA	3 104,93	3 169, 82
Podíl bilaterální ODA	29,49 %	35, 23 %
Podíl ODA/HND	0,112 %	0,115 %

¹² Mikrofinancování zahrnuje poskytování úvěrů menších finančních obnosů, vlaky, pojištění majetku, úrody, podnikání či životní pojištění jednotlivým osobám či malým podnikům v rozvojových zemích.

HND ČR	3 926 642	4 255 247
Směnný kurz CZK/USD	20,76	24,59

(Zdroj: MZV – 2016d – upraveno)

3. Rozvojová spolupráce Švýcarska

Již více jak 50 let poskytuje Švýcarsko rozvojovou a humanitární pomoc. Tímto naplňuje část své federální Ústavy, kdy má Švýcarsko „usilovat o zmírňování chudoby a bídy ve světě, o dodržování lidských práv, podporovat demokracii, soužití všech národů v míru, tak jako k zachování základních lidských potřeb“ (Švýcarská federální sněmovna, 1999; 33). Pokračuje tak v dlouholeté tradici prospěšnosti, nestrannosti a neutrality, která započala se založením humanitárního hnutí Mezinárodního červeného kříže v roce 1863, se kterým je Švýcarsko spojováno. Dokládá to i přítomnost 22 sídel významných mezinárodních organizací v Ženevě a vždy po jedné v Basileji a Bernu (EDA, 2016b). Mezi nejvýznamnější patří sídlo OSN, dále sídla Mezinárodního výboru Červeného kříže, Globálního fondu, Světové obchodní organizace (WTO), Světové zdravotnické organizace (WHO), Světového ekonomického fóra (WEF) a dalších.

V roce 1960 bylo v rámci federálního Ministerstva zahraničních věcí (dále jen EDA – *Eidgenössisches Departement für Auswärtige Angelegenheiten*) vyčleněna Služba pro technickou spolupráci, kterou v následujícím roce doplnil Úřad delegátů federální rady pro technickou spolupráci (DEZA, 2012a). Tato služba byla začleněna pod Federální politický úřad (dnešní EDA) a spolupracovala od roku 1968 s Obchodním oddělením Ministerstva pro vnější ekonomické vztahy (dnes integrované do Státního sekretariátu pro ekonomiku – SECO) (DEZA, 2012a). V roce 1977 vznikla zastřešující instituce pro poskytování ZRS nejdříve pod názvem Ředitelství pro zahraniční rozvojovou spolupráci a humanitární pomoc (DEH - *Direktion für Entwicklungszusammenarbeit und humanitäre Hilfe*), které bylo v roce 1996 přejmenováno na dnešní Ředitelství pro rozvoj a spolupráci (DEZA - *Direktion für Entwicklung und Zusammenarbeit*) (DEZA, 2012a). DEZA je implementační agenturou zahraniční rozvojové politiky EDA.

Švýcarsko může díky své ekonomické síle vyčlenit nezanedbatelné prostředky na dosahování rozvojových cílů a zároveň usilovat o kvalitu svého nasazení. Již od roku 1961 je členem OECD a od roku 1968 také DAC, kde se řadí mezi vyspělé dárcy (EDA, 2017a). Na realizaci ZRS jsou poskytovány stabilní částky (od roku 2013 více jak 3 miliardy švýcarských franků), i když se nedaří naplňovat kritérium 0,7 % ODA/HND (EDA, 2016a). Hlavní prioritou švýcarské ZRS je redukce chudoby, kterou se snaží naplňovat skrze bilaterální a multilaterální rozvojovou spolupráci, kterou doplňuje šesti globálními programy, aby ve svém úsilí cílila na všechna aktuální globální témata, která mají vliv na situaci v rozvojových zemích (DEZA, 2016b). Programy cílí na globální rizika, jimiž jsou klimatické změny, potravinová bezpečnost, nedostatek vody, pandemie, migrační vlny a ekonomické a finanční krize

(DEZA, 2016b). Švýcarsko svou ZRS implementuje skrze instituce, které jsou popsány v následující kapitole.

3.1. Institucionální rámec

Do obsáhlého aparátu švýcarské ZRS je zapojeno několik vládních institucí, jejichž synergie a koherence je důležitá pro správné fungování celého systému. Legislativně je ZRS ukotvena přímo ve federální Ústavě článkem 54 (SR 101) a je doplněna usnesením federální vlády ze dne 19. 03. 1976 ohledně poskytování mezinárodní zahraniční rozvojové spolupráce a humanitární pomoci (SR 974.0), federálním zákonem o opatřeních na podporu civilního míru a posolování lidských práv ze dne 19. 12. 2003 (SR 193.9) a federálním zákonem o spolupráci se státy východní Evropy (SR 974.1) (DEZA, 2016b). Celý systém švýcarské ZRS je značně decentralizovaný, jednotlivé federální instituce mají rozsáhlé pravomoci při vytváření ročních plánů a jednotlivých strategických dokumentů. Jednotlivé resorty předkládají na výročních schůzích plány na následující období pro jednotlivé formy ZRS federální sněmovně (EDA, 2016b). Na půdě federální sněmovny jsou schvalovány veškeré zákony, bilaterální vztahy a zapojení v multilaterálních organizacích (EDA, 2016d). Strategii ZRS vytváří EDA za přispění Státního sekretariátu pro ekonomiku (SECO – *Staatssekretariat für Wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung*) (EDA, 2011).

3.1.1. Federální ministerstvo zahraničních věcí (EDA)

Koordinace a formulace švýcarské ZRS je v kompetenci EDA, které má na starost také formulaci ZRS podle zahraničně politických vztahů (EDA, 2011). EDA funguje na základě součinnosti osmi kanceláří, které tvoří centrálu se sídlem v Bernu (EDA, 2011). Zahraniční vztahy s přijímajícími zeměmi jsou uzavírány tak, aby zachovávaly a rozvíjely zájmy švýcarské zahraniční politiky a aby bylo naplňováno hodnoty zmíněné v Ústavě (usilovat o zmírňování chudoby a bídy ve světě, o dodržování lidských práv, podporovat demokracii, soužití všech národů v míru, tak jako k zachování základních lidských potřeb) (DEZA, 2012a).

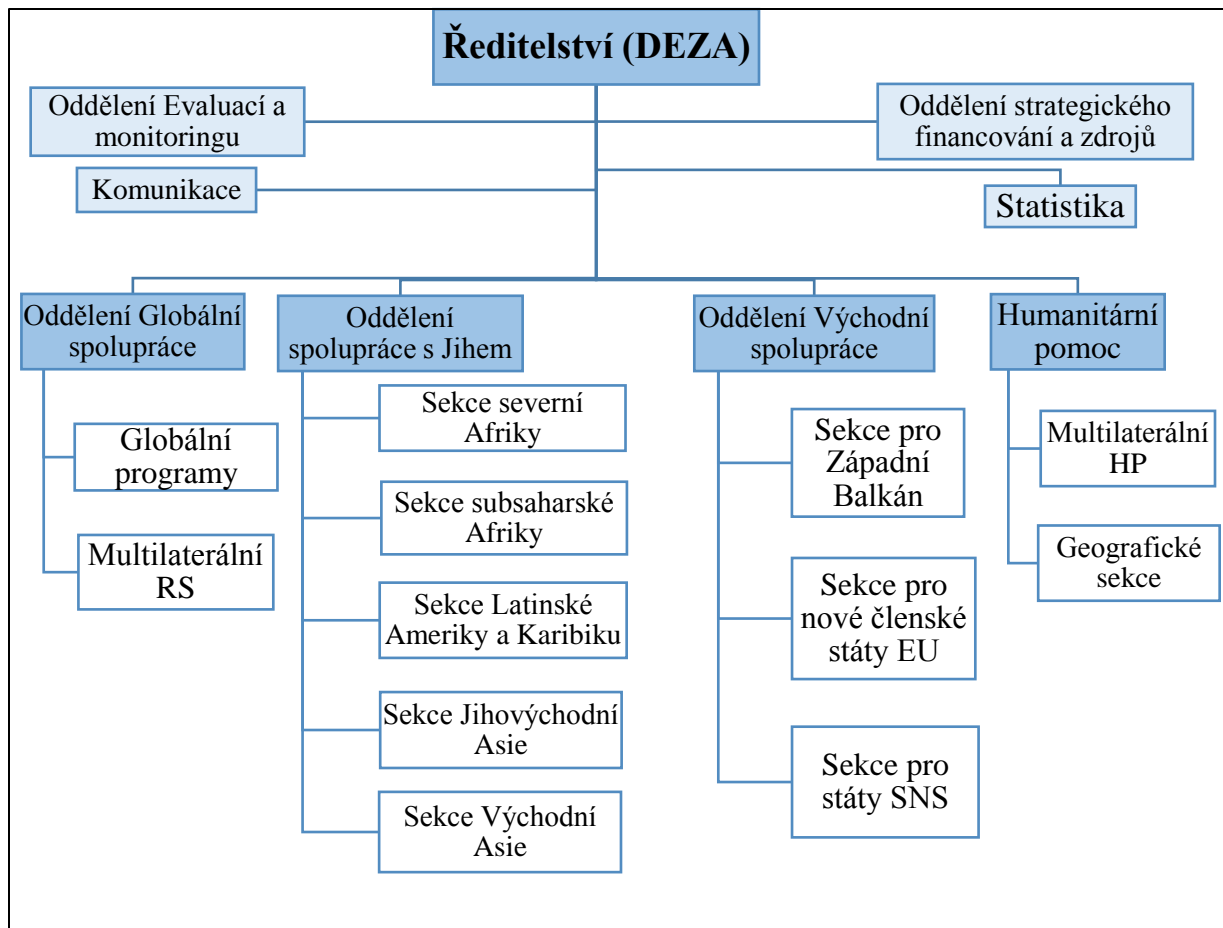
Švýcarsko klade velký důraz na svou vnější reprezentaci prostřednictvím zahraničních vztahů. Zájmy a cíle švýcarské rozvojové politiky jsou ustanoveny v Nařízení EDA takto: účast a angažovanost Švýcarska ve významných mezinárodních organizacích a institucích; jednotná zahraniční politika; kvalitní a účinná diplomatická a konzulární činnost Švýcarska; posilování povědomí a pochopení zahraniční politiky u široké veřejnosti (EDA, 2011). K hlavní činnosti EDA v rámci projektového cyklu ZRS patří programování, formulace a také identifikace (ve spolupráci s DEZA a SECO) (EDA, 2011). Úsilí snižovat chudobu ve světě zůstává stále nejvyšší prioritou mezinárodní spolupráce Švýcarska, které se odráží v pěti strategických cílech jeho ZRS: 1. prevence a překonávání krizí, konfliktů a katastrof; 2. zajištění přístupu

ke zdrojům a základním lidským potřebám pro všechny; 3. podpora udržitelného hospodářského růstu; 4. podpora tranzice k demokratickým tržním systémům; 5. podílení se na rozvojově-, společensky a environmentálně udržitelné globalizaci (DEZA, 2012a). Tyto priority jsou integrovány do všech fází ZRS implementované jak v bilaterální, tak v multilaterální spolupráci (DEZA, 2012a).

3.1.2. Ředitelství pro rozvoj a spolupráci (DEZA)

DEZA tvoří jednu z osmi kanceláří EDA a její činností je implementace zahraniční rozvojové politiky EDA, s níž sdílí stejnou pěticí strategických cílů. Její činnost je rozdělena mezi čtyři tematické okruhy spolupráce: globální spolupráce, spolupráce s Jihem, východní spolupráce a humanitární pomoc, které odpovídají čtyřem stěžejním oddělením Ředitelství (DEZA, 2016d). Jelikož se jedná o rozsáhlou instituci, se tato oddělení dále dělí na další sekce či oddělení. Ke dni 31. 12. 2015 zaměstnávala DEZA 1 723 pracovníků na plný úvazek, z toho 369 pracujících přímo v Ředitelství (DEZA, 2016e). Z 1 354 pracovních pozic nacházejících se v pobočkách partnerských zemí je 1 170 obsazeno lokálními pracovníky (DEZA, 2016e). Lokální zastupitelství a pobočky v partnerských zemí dosahují celkového počtu 88, jmenovitě 64 poboček DEZA a 24 poboček SECO (DEZA, 2016e). Pro koordinaci DEZA jsou stěžejní oddělení doplněna o další administrativní složky (DEZA, 2016e). Detailní popis všech složek je znázorněn na následujícím obrázku.

Obr. 4: Organizační struktura DEZA:

(Zdroj: DEZA, 2016d – upraveno)

Každodenní činnost jednotlivých oddělení DEZA představuje komunikace kooperačních kanceláří v místě realizace projektů ZRS s místními vládními složkami, partnerskými organizacemi a soukromými podniky a také koordinace s ostatními dárci (DEZA, 2016a). DEZA pomoc poskytuje v 53 partnerských zemích, které se potýkají s chudobou, nebo s nízkým stupněm rozvoje či v křehkých zemích¹³ postižené konfliktem (EDA, 2016b).

Partnerské země jsou v rámci švýcarské ZRS definovány jako prioritní partnerské země a regiony, jejichž konkrétní výčet je uveden v následující tabulce (DEZA, 2016a).

Tab. 6: Prioritní země a regiony švýcarské ZRS:

Bilaterální ZRS	Benin, Burkina Faso, region velkých jezer, roh Afriky, Mali, Mosambik, Niger, Tanzanie, Čad, jižní Afrika, severní

¹³ Křehké země jsou státy, postižené konfliktem, nebo státy s nestabilní vládou.

	Afrika/Palestina, Bangladéš, Hindúkuš (Afgánistán, Pákistán), Mekong, Mongolsko, Nepál, Bolívie, Kuba, Haiti, Střední Amerika
Spolupráce s východní Evropou a Střední Asii	Albánie, Bosna a Hercegovina, Makedonie, Moldavsko, Kosovo, Srbsko, jižní Kavkaz, Ukrajina, Střední Asie
Podpora nových členských zemí EU	Polsko, Rumunsko, Maďarsko, Česká republika, Bulharsko, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Chorvatsko, Slovinsko, Kypr, Malta
Humanitární pomoc	severní Afrika, roh Afriky, Demokratická republika Kongo, Středoafriická republika, Sahel, Jižní Súdán, Blízký a Dálný východ, Severní Korea, Myanmar, Kolumbie, Haiti

(Zdroj: EDA, 2016c – upraveno)

V současnosti probíhá přes 800 projektů a programů, ve kterých se DEZA soustředí na naplňování devíti témat ZRS, přičemž vždy klade důraz na tu oblast, která je v přijímající zemi nejvíce potřebná: zdraví; zemědělství a potravinová bezpečnost; voda; klimatické změny; migrace; zmírnění konfliktů a odolnost vůči krizím; vzdělání; rozvoj soukromého sektoru a finančních služeb; státní reformy, místní správa a občanská participace (DEZA, 2016a). Aby byla pomoc udržitelná, usiluje DEZA také o naplňování průřezových principů ve všech svých aktivitách, kterými jsou genderová rovnost a řádná správa věcí veřejných (DEZA, 2016a). Cílem DEZA je vytváření lepších životních podmínek a perspektiv pro chudé složky obyvatelstva a nastartování rozvoje na globální úrovni za šetrného využívání přírodních zdrojů s ohledem na budoucí generace (DEZA, 2016a). DEZA při realizaci programů a projektů ZRS spolupracuje s místními vládními složkami, lokálními NGOs, institucemi a soukromým sektorem, aby bylo posíleno vlastnictví projektů (NORRAG, 2012).

3.1.3. Státní sekretariát pro ekonomiku (SECO)

SECO (*Staatssekretariat für Wirtschaft*) poskytuje a koordinuje spolupráci v oblastech hospodářských a obchodních politik ve prospěch přijímajících zemí, jimiž jsou i země východní Evropy, Střední Asie, tak i nové členské země EU (SECO, 2017). Dále je SECO zodpovědné za koordinaci vztahů se skupinou Světové banky, regionálními rozvojovými bankami a mezinárodními hospodářskými organizacemi OSN (SECO, 2017). V rámci SECO se ZRS zabývá Úsek pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (SECO, 2016). Činnost SECO je jedním ze základních kamenů v poskytování švýcarské ZRS. Pomoc poskytovaná v rámci SECO se dělí do tří tematických oblastí: spolupráce s Jihem, východní spolupráce a pomoc novým členským zemím EU (SECO, 2017). K partnerským zemím ekonomické ZRS Jihu patří Kolumbie, Peru, Jihoafrická republika, Ghana, Egypt, Tunisko, Vietnam a Indonésie; partnerské země východní spolupráce jsou Ukrajina, Tádžikistán, Kyrgyzstán, Albánie, Srbsko, Bosna a Hercegovina, Makedonie, Uzbekistán, Ázerbájdžán, Gruzie a Kosovo; nové členské země EU, se kterými

spolupracuje SECO jsou Estonsko, Litva, Lotyšsko, Polsko, Česká republika, Slovensko, Slovinsko, Chorvatsko, Rumunsko, Maďarsko a Bulharsko (SECO, 2017).

V současné době SECO implementuje téměř 500 programů a projektů, které tak naplňují cíl SECO, jímž je integrace partnerských zemí do světové ekonomiky a udržitelně zvyšovat jejich konkurenceschopnost na globální úrovni (SECO, 2016). Přitom se zaměřuje na tyto konkrétní cíle: posilování hospodářských a finančních politik; výstavba městské infrastruktury; podpora soukromého sektoru a podnikání; umožnění růstu s ohledem na životní prostředí a klima (SECO, 2016). Zároveň ve všech programech a projektech dodržuje průřezové principy (genderová rovnost a řádná správa věcí veřejných) (SECO, 2016). Účelem projektů cílených na posilování hospodářských a finančních politik je posilovat státní aparát tak, aby daná země byla schopná zodpovědně a transparentně zaházet se svým veřejným rozpočtem (SECO, 2014). Projekty se tak zaměřují na oblasti správy veřejného rozpočtu, reformy daňového systému, správa příjmů z nerostného bohatství země, dodržování zásad a transparentnosti při zadávání veřejných zakázek, solidní účetnictví a zodpovědné zacházení se státním dluhem (SECO, 2014). SECO podporuje přímo státní instituce a úřady nebo orgány místní samosprávy, aby byla přímo posilována zodpovědnost přijímajících zemí na základě předešlého dialogu ohledně plánování těchto intervencí (SECO, 2014). SECO se také podílelo na vytváření mezinárodních standardů efektivity a transparentnosti, tzv. Iniciativy PEFA - *Public Expenditure and Financial Accountability*, která hodnotí správu veřejných financí, daňových systémů a vedení vládních institucí (SECO, 2014).

Roční rozpočet na ZRS se v rámci SECO pohybuje okolo 440 milionů CHF¹⁴ (SECO, 2017). Podle výsledků externích evaluací je zhruba 78 % projektů hodnoceno jako udržitelné nebo spíše udržitelné (OCED, 2013). DEZA i SECO mají svůj vlastní rozpočet, který je schvalován vždy pro období aktuální Koncepce (EDA, 2017b).

3.1.4. Švýcarský sbor pro humanitární pomoc (SKH)

Operativním orgánem DEZA pro poskytování humanitární pomoci v místech krizí je Švýcarský sbor pro humanitární pomoc (SKH – *Schweizerisches Krops für Humanitäre Hilfe*) (DEZA, 2016e). SKH je miliční sbor, jehož činnost naplňuje práce zhruba 700 zapojených osob, mezi nimi také experti, kteří jsou aktivní především při projektech DEZA v zahraničí (DEZA, 2016e). Další experti SKH jsou k dispozici při práci na projektech humanitárních organizací v rámci OSN, kde přispívají svým know-how a zkušenostmi v oblasti humanitární pomoci (DEZA, 2016e). Experti jsou nasazováni během a po bezprostředním skončení konfliktů a katastrof a pracují v odborných týmech podle charakterů humanitární krize (DEZA, 2016e).

---

¹⁴ CHF = švýcarský frank.

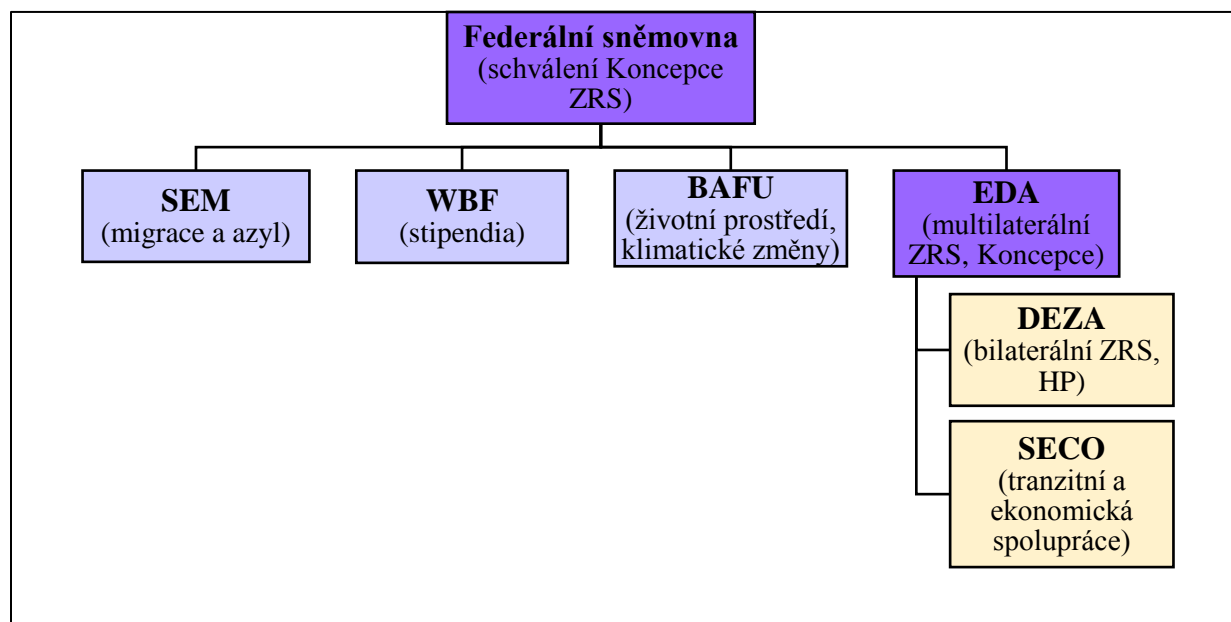
3.1.5. Další federální instituce zapojené do ZRS

Poskytování stipendií zahraničním vysokoškolským studentům je umožňováno skrze federální Ministerstvo hospodářství, vědy a výzkumu (WBF – *Departement für Wirtschaft, Bildung und Forschung*) (EDA, 2011). Jednotlivá stipendia jsou vypláceny studentům, kteří dlouhodobě pobývají ve Švýcarsku a splnili požadavky k přijetí na švýcarské VŠ (WBF, 2017).

Příspěvky do multilaterálních fondů zaměřených na životní prostředí a klimatické změny spravuje federální Úřad pro životní prostředí (BAFU – *Bundesamt für Umwelt*). Náplní BAFU je mj. monitoring a vyhodnocování indikátorů udržitelnosti, které jsou obsaženy ve federální strategii pro udržitelný rozvoj pro platnou pro období 2016–2019, skrze kterou Švýcarsko naplňuje Agendu 2030 a (ARE, 2016). Tato strategie obsahuje akční plán, jehož jednotlivé složky plnění ovlivňují činnost 35 federálních úřadů (ARE, 2016). Pomoc uprchlíkům poskytuje Státní sekretariát pro migraci (SEM – *Staatssekretariat für Migration*). Jeho hlavní činností je poskytování azylu a ochrany před pronásledováním imigrantům a pomoc při navrácení azylantů do rodné země (SEM, 2011).

Následující obrázek znázorňuje hierarchii institucí zapojených do švýcarské ZRS.

Obr. 5: Hierarchie institucí zapojených do ZRS Švýcarska:

(Autor: Jana Řezáčová; zdroje: internetové stránky jednotlivých institucí)

Významnou složkou ZRS Švýcarska jsou NGOs. Jejich specifické postavení ve švýcarské ZRS je popsáno v následující kapitole.

3.2. Partnerství s neziskovými organizacemi

Ve Švýcarsku je široká základna rozvojových NGOs, které mají vlastní finanční základnu, tj. získávají finance díky různým způsobům fundraisingu. Mají své vlastní strategie a roční plány na implementaci projektů. DEZA uzavírá partnerství s vybranými NGOs, které vykazují dlouhodobě spolehlivé výsledky, disponují bohatými zkušenostmi na poli rozvojové spolupráce a jsou uznávány u široké veřejnosti (DEZA, 2015). Tyto NGOs naplňují strategické cíle DEZA a přispívají tak ke kvalitativnímu rozvoji švýcarské ZRS a zvyšují povědomí o její činnosti u široké veřejnosti (DEZA, 2015). Podle kontextu DEZA spolupracuje ve fázi realizace jak se švýcarskými, tak s lokálními i mezinárodními NGOs a tato spolupráce je ukotvena v Konceptci švýcarské ZRS (DEZA, 2015). Spolupráce DEZA s NGOs probíhá tedy na dvou operativních úrovních: mandátní, tj. zadávání zakázek specializovaným NGOs na realizaci konkrétních programů a projektů či tematické a technické poradenství; nebo pomocí příspěvků, tj. rozpočtová podpora organizací na projekty, které jsou zcela v kompetenci švýcarských NGOs (DEZA, 2015).

V druhém případě DEZA finančně podporuje pouze vybrané NGOs podle kritérií popsaných výše, přičemž v období aktuální Konceptce DEZA podporuje celkem 25 organizací (DEZA, 2015). Jednotlivé NGOs, včetně těch, které podporuje DEZA, mají své vlastní rozpočty, finanční plány a fundraising na zajištění jejich chodu. Do ZRS jsou zapojeny i jednotlivé kantony, z nichž některé utvořily svazy, jejichž náplní je podpora NGOs realizující ZRS (DEZA, 2015). DEZA dále spolupracuje výzkumnými institucemi, univerzitami, státními institucemi a soukromým sektorem, které se svou činností samostatně podílejí na ZRS (DEZA, 2015).

3.3. Konceptní rámec

3.3.1. Konceptce ZRS

Strategie ZRS, kterou vytváří EDA společně se SECO získala poprvé ucelenou podobu v Konceptci ZRS na období 2013–2016. Jelikož je švýcarská ZRS značně obsáhlá a decentralizovaná, bylo zjevně nutné utvořit nový strategický rámec, aby se její činnost mohla vycházet z jednoho zastřešujícího dokumentu. Značně to sjednotilo všechny zapojené orgány, které nyní v rámci ZRS sledují stejné cíle a které jsou takto jednodušeji měřitelné. Konceptce zahrnuje všechny formy ZRS do jednoho dokumentu.

Aktuální Konceptce je platná pro období 01. 01. 2017–31. 12. 2020 a nově také zahrnuje opatření na podporu míru a lidské bezpečnosti (DEZA, 2016a). Konceptce je založena na pěti rámcových oblastech ZRS, k jejichž naplňování v tomto období je poskytnuto 11,11 miliard CHF (cca. 278,86 miliard Kč.) (DEZA, 2016a). Jmenovitě se jedná o tyto oblasti: humanitární pomoc a SKH; technická spolupráce a

finanční pomoc rozvojovým zemím; hospodářské a obchodní opatření v rámci ZRS; tranzitní spolupráce ve státech východní Evropy a opatření na podporu míru a lidské bezpečnosti (DEZA, 2016a). Dalšími základními normami, kterými se Koncepce řídí, jsou SDGs (DEZA, 2016a). K naplňování Cílů udržitelného rozvoje přispívají projekty DEZA a SECO a jejich prioritní témata ZRS. Explicitně však nejsou cíle v bilaterální ZRS zmiňovány, Agenda 2030 OSN je naplňována skrze Federální strategii udržitelného rozvoje (viz níže).

V roce 2015 dosáhla ODA Švýcarska výše 0,5 % HND, avšak prognóza pro období aktuální Koncepce leží u 0,48 % HND, tj. 3,404 miliardy CHF (Bundesrat, 2016). Výše ODA tak stále zůstává pod cílovou hodnotou, kterou Švýcarsko přijalo v rámci OECD/DAC.

Účelem Koncepce je naplňování vize švýcarské ZRS konkrétně skrze sedm strategických cílů: přispívat na poli mezinárodní ZRS za účelem překonání globálních problémů; prevence a překonávání krizí, katastrof a fragility; podpora mírových procesů; zajištění udržitelného hospodářského růstu; posilování právního státu a demokracie, podpora institucí, které slouží společnosti; podpora základních lidských práv a svobod; posilování genderové rovnosti a pozice žen a dívek ve společnosti (DEZA, 2016a).

Aktuální koncepce se snaží flexibilně reagovat na globální výzvy, přičemž klade větší důraz na synergie a komplementaritu jak mezi jednotlivými institucemi zapojených do ZRS, tak jednotlivých rozvojových aktivit (OECD, 2013). Celý dokument je značně obsáhlý, jelikož je výchozím dokumentem pro všechny složky švýcarské ZRS, v čemž však také spočívá jeho slabina. Odporuje to snaze o co největší decentralizaci institucí zapojených do ZRS.

První prioritní rámcová oblast švýcarské ZRS vycházející z Koncepce se týká poskytování humanitární pomoci a činnost SKH (DEZA, 2016a). Jedná se o poskytování humanitární pomoci do oblastí, ve kterých probíhá konflikt, prevence před vypuknutím konfliktu či pomoc při obnově po konfliktu, přičemž největší důraz je kladen na pomoc a ochranu nejzranitelnějších skupin obyvatelstva (děti, ženy, ranění, nemocní) (DEZA, 2016a).

Druhá prioritní rámcová oblast je tzv. technická spolupráce a finanční pomoc rozvojovým zemím s důrazem na pomoc LDCs (DEZA, 2016a). Jedná se o 20 prioritních zemí a regionů¹⁵, kde je kladen

---

¹⁵ Partnerské země pro druhou rámcovou prioritu jsou Benin, Burkina Faso, region velkých jezer (Keňa, Uganda, Malawi), region afrického rohu (Etiopie, Somálsko, Eritrea, Džibutsko), Mali, Mosambik, Niger, Tanzanie, Čad, Jižní Afrika (JAR, Lesotho, Svazijsko), Palestina, Bangladéš, Hindúkuš (Afghánistán, Pákistán), Mekong (Vietnam, Laos, Kambodža), Mongolsko, Nepál, Bolívie, Kuba, Haiti, Střední Amerika (Guatemala, Kostarika, Honduras, Nikaragua).

důraz na boj s chudobou, školství, potravinovou bezpečnost, klimatické změny, vodu a sanitaci, migraci a zdraví (EDA, 2016c).

Třetí prioritní rámcová oblast se týká hospodářské a obchodní opatření v rámci ZRS, což znamená implementaci aktivit v gesci SECO, jež mají za cíl poskytovat příležitosti a podporu v rozvoji národního hospodářství, státních institucí i soukromého sektoru (DEZA, 2016a). Ve všech fázích programů a projektů je v rámci aktuální Koncepce kladen důraz na udržitelný rozvoj (DEZA, 2016a).

Čtvrtá rámcová oblast ZRS je zaměřena na tranzitní spolupráci ve státech východní Evropy¹⁶ v gesci SECO (EDA, 2016c). Hlavním cílem aktivit ZRS naplňující tento rámec je tranzice k tržnímu hospodářství, demokracii a právnímu systému s ohledem na dodržování principů správného vládnutí a zavádění reformy vstřícné demokratizaci (DEZA, 2016a). Dalším aspektem je snaha zmírňovat nerovnost ve společnosti a podporovat integraci partnerských zemí do světového hospodářství (DEZA, 2016a).

V páté prioritní rámcové oblasti je jedná o implementaci opatření na podporu míru a lidské bezpečnosti, konkrétně o transformaci konfliktů, peacebuilding, ochrana obyvatelstva před násilím a podpora lidských práv v zemích Blízkého východu, severní a subsaharské Afriky (DEZA, 2016a). Každá rámcová oblast tedy spolupracuje s jinými prioritními zeměmi podle toho, jaký druh pomoci je aktuálně potřebný.

Výběr partnerských zemí se řídí podle následujících kritérií: partnerská země je postižena chudobou; země je křehká, tj. uprostřed konfliktu či v ohrožení vypuknutí konfliktu; země je připravena vézt dialog a přistoupit k reformám; spolupráce se zemí je v zájmu švýcarské zahraniční a rozvojové politiky; spolupráce se zemí dovoluje Švýcarsku ovlivňovat a spoluvytvářet mezinárodní politiku a právní předpisy; přítomnosti ostatních dárců je omezená (EDA, 2016a). Při poskytování ZRS postupuje Švýcarsko podle Pusanských kritérií o efektivnosti pomoci s orientací na dosahování výsledků (EDA, 2016a). V každé rámcové oblasti ZRS jsou zahrnuty cíle a indikátory efektivnosti, jejichž vyhodnocení umožňuje evaluaci dosažených výsledků a jejich přínosu k všeobecným strategickým cílům (EDA, 2017b).

Evaluace jsou zadávány a analyzovány v Sekci DEZA pro evaluaci a monitoring, která jejich výsledky zveřejňuje na svých stránkách pro zajištění transparentnosti (EDA, 2011). Po vyhodnocování evaluací tato sekce podle procesu učení navrhuje přizpůsobení v rámcových oblastech či změny a vývoj celé Koncepce ZRS (EDA, 2011). Sekce zadává tři typy evaluací: nezávislé evaluace, které jsou zadány a prováděny externími evaluačními společnostmi; evaluace jednotlivých partnerských zemí, jež jsou smíšené

---

¹⁶ Albánie, Bosna a Hercegovina, Makedonie, Moldavsko, Kosovo, Srbsko, Zakavkazsko (Gruzie, Ázerbájdžán), Ukrajina, Střední Asie (Tádžikistán, Uzbekistán, Kyrgyzstán).

evaluace¹⁷ a evaluace prováděné evaluačním týmem ze Sekce pro evaluaci a monitoring, které jsou zaměřené především na proces učení (EDA, 2011).

Jak již bylo zmíněno, Koncepce švýcarské ZRS je velmi obsáhlý dokument, který zahrnuje i multilaterální spolupráci. Spolupráce Švýcarska s multilaterálními organizacemi je založena na dlouholetém partnerství, které se však obměňuje velmi zřídka (EDA, 2017b). Švýcarsko vstupuje do takových organizací, ve kterých může maximalizovat výhody vyplývající z členství a kde se může podílet na vytváření mezinárodní politiky (DEZA, 2016d). Dalším kritériem je možnost sladění cílů mezi politikami mezinárodních institucí a zahraničními politikami Švýcarska (DEZA, 2016d). Významným aspektem pro multilaterální spolupráci je podpora organizací se sídlem ve Švýcarsku (DEZA, 2016d). Cílem tohoto úsilí je zvyšování prestiže země jakožto významného hráče na globální zahraničně politické scéně. Na příspěvky do multilaterálních organizací jsou vyčleněny finance z rozpočtu prioritního rámce technické spolupráce a finanční pomoci rozvojovým zemím, kde na multilaterální pomoc připadá cca. 40 % tohoto rozpočtu (DEZA, 2016d). V roce 2015 činil součet příspěvků multilaterální ODA 771,6 milionů CHF (což se rovná cca. 19,3 miliardám Kč), tj. 22,76 % z celkové ODA (EDA, 2016a).

Výčet členství v konkrétních organizacích je uveden v následující tabulce.

Tab. 7: Přehled vybraných mezinárodních institucí se švýcarským členstvím:

OSN	Rozvojový program OSN (UNDP) Populační fond OSN (UNFPA) Světový potravinový program (WFP) Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) Dětský fond OSN (UNICEF) Program OSN pro boj s HIV/AIDS (UNAIDS) Organizace pro výživu a zemědělství (FAO) Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO) Mezinárodní organizace práce (ILO) Kancelář OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí (UNOCHA) Program OSN pro životní prostředí (UNEP) Agentura OSN pro pomoc uprchlíkům na

¹⁷ Smíšené evaluace jsou prováděny evaluačním týmem, který je z jedné části tvořen pracovníky DEZA a z druhé části nezávislými evaluátory.

	Blízkém východě (UNRWA) Světová zdravotnická organizace (WHO) Entita OSN pro genderovou rovnost a posílení postavení žen (UN WOMEN)
Rozvojové finanční instituce	Skupina Světové banky: - Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (IBRD) - Mezinárodní rozvojová agentura (IDA) Africký rozvojový fond (AfDF) Asijský rozvojový fond (AsDF) Světová obchodní organizace (WTO)
Globální fondy	Zelený klimatický fond (GCF) Ústřední fond pro odezvu na humanitární katastrofy (CERF) Globální fond pro boj s AIDS, tuberkulózou a malárií (GFATM) Globální fond pro životní prostředí (GEF) Asijská investiční banka pro infrastrukturu (AIIB)
Ostatní organizace	Mezinárodní výbor Červeného kříže (ICRC) Konzultativní skupina pro mezinárodní výzkum v zemědělství (CGIAR) Centrum pro demokratickou kontrolu ozbrojených sil (DCAF) Mezinárodní centrum pro odminování (GICHD)

(Zdroj: EDA, 2016a - upraveno)

3.3.2. Federální strategie pro udržitelný rozvoj

V novém období Koncepce švýcarské ZRS je kladen větší důraz na synergie mezi zapojenými institucemi do ZRS a je vytvořena základna pro kritický přístup k naplňování rozvojových aktivit (Švýcarská konfederace, 2016). Hlavním cílem této synergie je začlenění udržitelného růstu a ohledu na životní prostředí do ZRS a naplňování globální Agendy 2030 ustanovenou na summitu OSN v září 2015, konkrétně implementací první Federální strategií pro udržitelný rozvoj (Švýcarská konfederace, 2016). Tato Strategie byla vytvořena federální sněmovnou ve spolupráci s BAFU a byla schválena dne 27. 01.

2016, načež vstoupila v platnost následující měsíc (Švýcarská federální sněmovna, 2016). Strategie obsahuje vizi, jak dosáhnout ekonomického růstu za dodržení principů udržitelného rozvoje, jež má být naplňována skrze konkrétní cíle, kterých má být dosaženo do roku 2030 (Švýcarská federální sněmovna, 2016). Současně popisuje konkrétní kroky, kterými Švýcarsko bude přispívat k naplnění Agendy 2030 (Švýcarská federální sněmovna, 2016).

K dosažení jednotlivých cílů udržitelného rozvoje je ve Strategii vytyčeno devět oblastí, které cílí na prioritní oblasti vnitřní politiky: konzum a produkce; sídla, mobilita a infrastruktura; energie a klima; přírodní zdroje; hospodářský a finanční systém; vzdělání, výzkum a inovace; sociální zabezpečení; společenská soudržnost a genderová rovnost; zdraví (Švýcarská federální sněmovna, 2016). Ve strategii jsou popsány konkrétní kroky 35 zapojených institucí, jak v rámci svých aktivit naplňovat kritéria udržitelného rozvoje, které jsou v rámci země řízeny Meziřesortním výborem pro udržitelný rozvoj (IDANE - *Interdepartementaler Ausschuss für Nachhaltige Entwicklung*) (Švýcarská konfederace, 2016).

3.4. Modality ZRS

Rozvojové aktivity DEZA jsou založeny na třech pilířích: bilaterální programy a projekty implementované v prioritních zemích a regionech ve spolupráci se státními a nestátními aktéry, soukromým sektorem a výzkumnými institucemi (DEZA, 2016a). Multilaterální spolupráce má podobu finančních příspěvků a spolupůsobení a spoluvytváření programů ve výše uvedených multilaterálních institucích (DEZA, 2016a).

3.4.1. Bilaterální projekty

Bilaterální projekty jsou stěžejní pro švýcarskou ZRS, konkrétně pro činnost DEZA. Jsou realizovány podle prioritních témat spolupráce (zdraví; zemědělství a potravinová bezpečnost; voda; klimatické změny; migrace; zmírnění konfliktů a odolnost vůči krizím; vzdělání; rozvoj soukromého sektoru a finančních služeb; státní reformy, místní správa a občanská participace) (DEZA, 2016a). Tyto oblasti jsou naplňovány realizací projektů. DEZA tak činí s cílem lépe kontrolovat vynaložené prostředky a průběh projektů (EDA, 2016a). Na bilaterální projekty je podle plánu aktuální Koncepce vyčleněno 60 % celkového rozpočtu na ZRS (DEZA, 2016a).

3.4.2. Humanitární pomoc

Jak již bylo zmíněno výše, humanitární pomoc je v gesci SKH, jehož činnost se dále dělí na čtyři oblasti: humanitární pomoc; práce ve fragilních situacích; posilování odolnosti vůči krizím; podpora lidských práv (EDA, 2016b). V oblasti humanitární pomoci SKH poskytuje krátkodobou finanční a

hmotnou pomoc při humanitárních katastrofách a po jejich bezprostředním ukončení (EDA, 2016b). Práce ve fragilních situacích a odolnosti vůči krizím zahrnuje redukci faktorů, které mohou vést k eskalaci konfliktů a také podporu a vybudování rezistentních státních institucí je náplní oblasti podpory lidských práv (EDA, 2016b).

3.4.3. Sektorová spolupráce

Sektorová spolupráce realizovaná skrze bilaterální projekty či jednorázové aktivity cílené do výstavby, rekonstrukce či modernizace veřejné infrastruktury v oblasti dopravních komunikací, dodávky vody, sanitace a nakládání s odpady (SECO, 2014). Sektorová spolupráce zahrnuje i přímou finanční podporu do zmíněného odvětví, pokud není možné zajistit vlastní financování ze strany místní vlády (SECO, 2014). Obnosy přímé sektorové podpory následují po vzájemném dialogu ohledně nutných reformách v sektoru a po přenosu know-how ze švýcarské strany (SECO, 2014). Cílem je realizovat takové aktivity, které povedou k trvale udržitelným pozitivním změnám v daném sektoru (SECO, 2014). Udržitelnost je zajištěna také možným spolufinancováním či spoluvytváření reformy legislativního rámce přijímající země (SECO, 2014).

3.4.4. Rozpočtová podpora

Hlavním cílem rozpočtové podpory je zmírnit dluhovou zátěž vlád v přijímajících zemích, aby tak měly více prostoru pro vytváření reformy v oblastech, kde jsou nejvíce potřebné (SECO, 2014). Jejich předpokladem je, že přijímající země má vytvořený reformní legislativní rámec či program, jak budou poskytnuté finance efektivně využity (SECO, 2014). SECO využívá program PEFA – *Public Expenditure and Financial Accountability Programm*, které používá mezinárodně uznávanou metodu, jak zhodnotit výkonnost veřejných finančních institucí (SECO, 2014). Rozpočtová podpora je poskytována pod vedením mezinárodních finančních institucí spolu s dalšími donory, stejně tak jako zvýhodněné půjčky (SECO, 2014).

3.4.5. Další modality

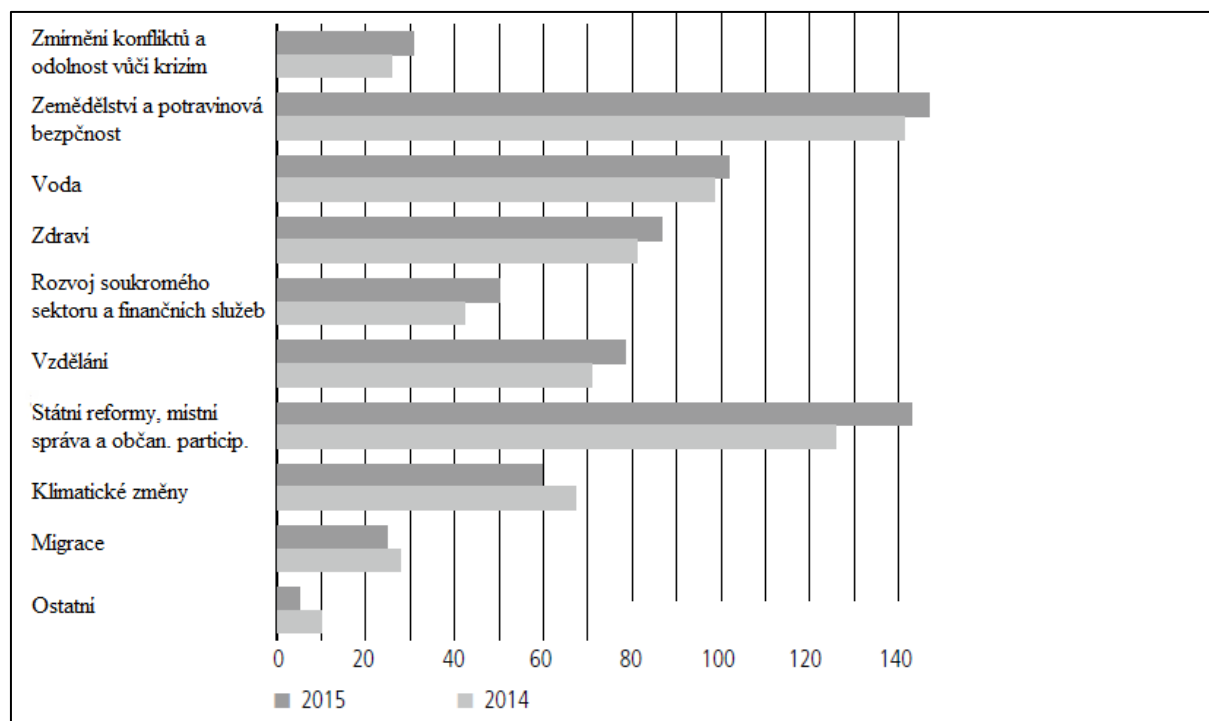
Globální rozvojové vzdělání je realizováno v rámci činností jednotlivých NGOs, které cílí na širokou veřejnost skrze vlastní osvětové programy, jež objasňují náplň jejich činností. Poskytování stipendií je dle podobného vzorce v gesci jednotlivých univerzit, které obdrží příspěvky WBF na financování studií studentů z partnerských zemí (EDA, 2011).

3.5. Finanční rámec

Výroční zpráva o švýcarské ZRS, která je každoročně publikována statistickým oddělením DEZA znázorňuje výdaje země na rozvojové aktivity, které se řídí finančním plánem zahrnutým v aktuální koncepci (Bundesrat, 2016). Celková ODA zahrnuje bilaterální a multilaterální toky do ZRS a v roce 2015 dosáhla celkové výše 3,404 miliard CHF (DEZA, 2016). Švýcarsko bylo v roce 2015 jedenáctým největším poskytovatelem ODA v rámci OECD (OECD, 2016). Bilaterální financování je rozděleno podle činností zapojených institucí, kde největšími aktéry jsou DEZA (2,295 miliard CHF v roce 2015) a SECO (325,3 milionů CHF) a také finance poskytované jednotlivými kantony a městy (55 milionů CHF) (DEZA, 2016e). Největší podíl bilaterální ODA proudí do zemí Afriky a Asie (vždy 21 % v roce 2015), poté do Latinské Ameriky (20 %), do Evropy (8 %), na partnerství s NGOs a Mezinárodního výboru červeného kříže (7 %) a pro uprchlíky na území Švýcarska (11 %) (DEZA, 2016e). V rámci čtyř oddělení DEZA připadá největší podíl prostředků na ZRS v nejméně rozvinutých zemích, tj. do oddělení spolupráce s Jihem (1,562 miliard CHF) (DEZA, 2016e). Na humanitární pomoc bylo vynaloženo 539,9 milionů CHF, pro oddělení východní spolupráce 164,2 milionů CHF a pro globální programy 164,2 milionů CHF (DEZA, 2016e).

V následujícím grafu je znázorněno rozdělení prostředků v rámci prioritních témat ZRS.

Obr. 6: Bilaterální ZRS DEZA dle prioritních témat:

(Zdroj: DEZA, 2016e – upraveno)

Švýcarským NGOs, kteří jsou podporováni DEZA jako partneři při implementaci bilaterální ZRS bylo v roce 2015 přiděleno celkem 297,7 milionů CHF, přičemž největší příspěvky obdržely organizace HELVETAS (72,4 mil. CHF), Swisscontact (30,1 mil. CHF) a švýcarský Červený kříž (18 mil. CHF) (DEZA, 2016e). Univerzity a výzkumné instituce v tomto roce obdržely částku 50,1 milionů CHF, pro spolupráci se soukromým sektorem bylo vynaloženo 27,3 milionů CHF a na aktivity s veřejným sektorem 10,3 milionů CHF (DEZA, 2016e). Celková suma vynaložená z rozpočtu DEZA pro partnery ZRS činila v roce 1,355 miliard CHF v roce 2015 (DEZA, 2016e).

Následující tabulka zobrazuje alokaci finančních prostředků dle kritérií OECD/DAC.

Tab. 8: ODA Švýcarska v mil. CHF dle statistického výkaznictví OECD/DAC:

	2014	2015
ODA celkem	3 222,6	3 404,4
I.A Bilaterální ODA	2 542,3	2 629,6
1. Rozpočtová podpora	44,7	53,9
2. Podpora NGOs, společné programy a fondy	1 128	1 355
3. Projektové intervence	1 496,8	1 562,9
4. Experti a další technická spolupráce	148,5	164,2
5. Stipendia a související náklady	6,8	6,4
6. Odpouštění dluhů	3,4	11,7
7. Administrativní a jiné zahrnuté náklady	228,1	228,3
8. Další výdaje v zemi donora (osvěta, uprchlíci)	456,3	473,2
I.B Multilaterální ODA	680,2	774,7
Podíl bilaterální ODA	79,4 %	77,24 %
Podíl ODA/HND	0,50 %	0,52 %
HND Švýcarska	644 600,2	654 615,7
Směnný kurz CH/USD	1,002	0,96

(Zdroj: DEZA, 2016e; OECD, 2016f – upraveno)

Prostředky ODA byly vynaloženy do projektů ZRS, jejichž stav ke dni 31. 12. 2015 čítal celých 1 500 projektů (DEZA, 2016e). Jejich detailnější rozbor je uvádí následující tabulka.

Tab. 9: počet probíhajících projektů ke dni 31. 12. 2015:

Rozpočet na projekty	DEZA	SECO
0,5–1,0 mil. CHF	196	14
1,0–3,0 mil. CHF	383	108

3,0–5,0 mil. CHF	224	59
5,0 mil CHF a více	384	132
Celkem	1187	313

(Zdroj: DEZA, 2016e – upraveno)

Z této tabulky vyplývá, že Švýcarsko ve své ZRS využívá finanční prostředky převážně na projekty s větším rozpočtem. Země si s ohledem na svou ekonomickou sílu může dovolit implementaci rozsáhlejších dlouhodobých projektů, které mají potenciál zanechat větší pozitivní dopad v přijímající zemi.

4. Zhodnocení české zahraniční rozvojové spolupráce

Tato kapitola se zabývá zhodnocení ZRS České republiky z několika úhlů. Toto souhrnné hodnocení se opírá o poznatky z pohledu pracovníků českých neziskových organizací získané z dotazníků zaslané do rozvojových NGOs. Tyto informace jsou doplněny o hodnocení z evaluací českými odborníky z Fóra pro rozvojovou spolupráci (FoRS, 2015), evaluací evropské platformy rozvojových NGOs CONCORD, která provádí hodnocení systémů ZRS zemí EU (CONCORD, 2016) a hodnocení OECD z *peer review*, čili hodnocení evaluačních systémů členů DAC (OECD, 2016e).

4. 1. Výkon české rozvojové spolupráce

Hodnocen je výkon systému české ZRS z pohledu výše zmíněných institucí a syntézou jejich publikací. Jako hlavní aspekt pro zhodnocení výkonu je vybrána udržitelnost rozvojových projektů a jak je ovlivněna institucionálním nastavením, především vztahem ČRA s českými rozvojovými NGOs. Rozvojové projekty jsou udržitelné, pokud jejich přínosy (záměrné pozitivní dopady těchto intervencí) přetrvávají i po ukončení financování od dárcovské instituce. Projekty musí být environmentálně, sociálně a finančně udržitelné a udržitelnost je cílena na cílovou skupinu, čili příjemce projektu (OECD, 2008c). Hodnocení české ZRS Fórem pro rozvojovou spolupráci provedlo hodnocení udržitelnosti skrze analýzu 37 dostupných evaluací od roku 2005 (Körner, Píbilová, 2013). Podle této studie bylo 19 % projektů vyhodnoceno jako udržitelné, 32 % spíše udržitelných, 38 % spíše neudržitelných a 11 % neudržitelných (Körner, Píbilová, 2013). ČR ve srovnání s ostatními donory DAC tak dosahuje podprůměrných hodnot v dosahování udržitelnosti (OECD, 2016e). Podle *peer review* provedeném DAC je nedostatečná udržitelnost jedna z největších slabín české ZRS (OECD, 2016e).

Česká republika si měla stanovit indikátory udržitelnosti, které budou sledovány během celého projektového cyklu. Ve fázi programování je nutné nastavit obecné indikátory udržitelnosti, ve fázi formulace konkrétních projektů je třeba tyto indikátory přizpůsobit v kontextu jednotlivých projektů. Stěžejní je důkladná identifikace a zhodnocení rizik, nastavit si reálné cíle a aktivity, jak těchto cílů dosahovat (Körner, Píbilová, 2013). K tomu je třeba důkladný monitoring, za který zodpovídá ZÚ v dané zemi a který komunikuje s ČRA. Jak vyplývá z hodnocení české ZRS, kvalita monitorování se u jednotlivých projektů liší a ne všechny informace z monitoringu jsou využity pro rozhodování (OECD, 2016e). Přitom kvalitní monitoring a následné reakce na zjištěné zkušenosti jsou klíčové pro vyhodnocování rizik a proces učení. Aby byly projekty udržitelné, musí existovat dostatečná míra flexibility v průběhu projektů, především schopnost přizpůsobit projektové aktivity a rozpočet podle vzniklých situací, kdy se objeví některá rizika. Již v procesu plánování je třeba vypracovat detailní analýzu rizik pro konkrétní projekt v jeho kontextu, ad-hoc monitorovací plán a posílit tak flexibilitu ex-

ante¹⁸ a průběžnou evaluaci (FoRS, 2015). Výstupy z monitorování a evaluací by měly mít podobnou strukturu, aby byla zaručena vysoká kompatibilita a validita těchto hodnotících zpráv. Pro systém české ZRS by bylo vhodné, pokud by v projektovém cyklu byla zahrnuta detailní kritéria udržitelnosti. Podle situační analýzy a naplňování těchto kritérií by následovala revize projektových aktivit.

Stejně tak je třeba klást důraz na vlastnictví ve prospěch cílové skupiny skrze prosazování participace cílové skupiny (Körner, Píbilová, 2013). Vlastnictví lze posílit také spolufinancováním projektů ze strany přijímající země. Na spolufinancování se může podílet příslušná vládní složka, místní samospráva či místní NGO. Spolufinancování již ve výši 5–20 % má značný pozitivní vliv na udržitelnost a vlastnictví projektu a jeho zahrnutí a postupné navyšování by bylo vhodným nástrojem do strategie odchodu (*exit strategy*) (Körner, Píbilová, 2013). Již ve fázi programování je třeba zohlednit instituce v přijímající zemi a jejich působení v dané oblasti a navrhnout projekt tak, aby byl kompatibilní s jejich aktivitami (FoRS, 2015). Jasně stanovené role a sdílená zodpovědnost zúčastněných stran mají vliv na vlastnictví, převzetí výstupů ve strategii odchodu a tudíž i na udržitelnost projektů (Körner, Píbilová, 2013).

Pro Českou republiku jako rozvíjejícího se dárcce je důležitý proces učení, a tudíž je třeba klást na pečlivý sběr informací a jejich vyhodnocování. Rozhodující jsou kvalitní evaluace. V ideálním případě vypracovat ex-ante evaluaci, procesní a závěrečnou evaluaci se zapojením všech zúčastněných stran. U větších projektů je žádoucí provést i meta-evaluaci (OECD, 2016f). V české republice tento přístup není běžnou praxí (OECD, 2016f). Výběrová řízení na vypracování evaluací externím subjektům vyhledává MZV a také získané evaluace publikuje na svých internetových stránkách, kde je roční přehled prováděných evaluací a přehled na následující rok (OECD, 2016f). Pro roky 2016 a 2017 je na evaluace vyčleněno 5 milionů Kč, což je zhruba 0,44 % roční ODA a ročně je prováděno v průměru 5 evaluací (Šrámková, 2016). Slabinou evaluační politiky české ZRS je fakt, že se evaluacemi zabývá pouze jeden pracovník MZV, přičemž to není jeho jedinou náplní práce. Tento fakt poukazuje na hlubší problém personálního nedostatku v systému české ZRS a s tím spojené nedostatečné financování ze strany vlády (OECD, 2016e). Lepší finanční rámec a více finančních prostředků by umožnilo větší flexibilitu v průběhu projektů, čili možnost reagovat na neočekávané změny (Körner, Píbilová, 2013). Část financí lze zajistit skrze spolufinancování s partnerskou organizací v přijímající zemi, což by posílilo udržitelnost projektů (viz výše), avšak není to řešení pro kvalitní systém ZRS (FoRS, 2015).

Nedostatek financí je překážkou pro další vývoj české ZRS. Česká ZRS by měla vytvářet větší, komplexnější a dlouhodobé intervence v dané lokalitě nebo sektoru a vytváření vazeb mezi projekty

---

¹⁸ Ex-ante evaluace se provádí ještě před zahájením projektu.

v stejného sektoru, aby bylo možné dosáhnout viditelné pozitivní změny (FoRS, 2015). Podobný strategický rámec pro vytváření systematických projektových námětů v České republice chybí.

Navýšení finančních a personálních prostředků, tak jako zavedení indikátorů udržitelnosti spolupráce v projektech a naplňování závazků o efektivnosti rozvojové spolupráce (závazky z Pusanského partnerství¹⁹) je nutné zohlednit v Koncepci ZRS pro následující období a zajistit také dlouhodobou přítomnost pracovníků ČRA v místě jejich realizace (FoRS, 2015). Převzali by tak monitorování, které je nyní v kompetenci ZÚ, které by se mohly soustředit na jejich diplomatické působení v zemi (FoRS, 2015). Navíc by bylo možné provádět více evaluací, detailní situační analýzy a hodnocení rizik a na místě včas reagovat na vzniklé problémy, či v případě potřeby projekt prodloužit (Körner, Píbilová, 2013). Přítomnost pracovníků ČRA by dále vedla k intenzivnější komunikaci mezi přijímající zemí a aktérů ze strany České republiky, což by zajistilo celkově vyšší vlastnictví a udržitelnost projektů. Částečně lze nedostatek financí vykompenzovat díky trilaterální spolupráci s vyspělými dárci či spolufinancováním ze strany EU (FoRS, 2015). Při spolufinancování je 3–4násobně vyšší dopad rozvojové intervence, pokud je podpořena financemi z dalšího zdroje (FoRS, 2015). Nedostatek financí je tedy kámen úrazu české ZRS a neumožňuje její další vývoj.

Ospravedlnění zvýšeného toku financí lze osvětou vládních představitelů, pracovníků státní správy a široké veřejnosti. Vládní představitelé, kteří mají možnost ovlivnit přerozdělování financí by měli znát důležitost ZRS, tak její širší kontext. Tím je myšlena situace v rozvojových zemích, ale také dodržování závazků České republiky v oblasti poskytování rozvojové spolupráce. Jako Klíčové se jeví zvýšení úsilí do globálního rozvojového vzdělávání, které objasní a ospravedlní tyto skutečnosti daňovým poplatníkům a zároveň se tak souvislosti rozvojové problematiky dostanou do povědomí široké veřejnosti.

Česká republika by se za současných podmínek měla zaměřit na pomoc do oblastí, kde může poskytnout svou komparativní výhodu, kterou je vlastní zkušenost s transformací k demokracii a tržní ekonomice (OECD, 2016e). Tuto silnou stránku se daří naplňovat poskytováním spolupráce do zemí západního Balkánu a východní Evropy (OECD, 2016e). Tuto komparativní výhodu lze dále zhodnocovat snížením počtu prioritních zemí a zaměřit se na ty země, kde může Česká republika efektivně poskytovat rozvojovou pomoc (OECD, 2016e).

Dalším bodem je poměr prostředků vynaložených do zahraničí a na tuzemské projekty. V roce 2014 bylo do zahraniční směřováno 46 % prostředků na bilaterální ZRS (OECD, 2016e). Pro účel

---

¹⁹ Dokument nazvaný „Pusanské partnerství pro efektivnost rozvoje“ je výstupem ze 4. Fóra na vysoké úrovni o efektivnosti rozvojové spolupráce v Pusanu., definuje nové principy spolupráce mezi donorskými a přijímajícími zeměmi s cílem zajistit vyšší kvalitu poskytované zahraniční pomoci na vyspělých i nových donorů a to na základě partnerství a sdílené odpovědnosti obou stran. Obsahuje 36 hlavních a mnoho dalších dílčích principů.

naplnění cílů ZRS se jeví jako přednostní, tak jako navýšení toku těchto financí do LDCs, jež činilo v roce 2015 pouhých 16 % (CONCORD, 2016).

V oblasti multilaterální spolupráce se musí Česká republika více zapojovat, ale také vypracovat plán na zvýšení příspěvků do multilaterálních organizací (FoRS, 2015). Důvodem nízké zapojování je nedostatečná expertíza zástupců ČR v těchto organizacích, ani nejsou vyčleněni experti, kteří by zastupovali ČR a zabývali se ústředními tématy jednotlivých organizací.

4. 2. Vztah České rozvojové agentury s neziskovými organizacemi

Obsah této kapitoly se z převážné většiny opírá o informace získané z dotazníků a z rozhovorů s pracovníky z výše uvedených neziskových organizací.

4.2.1. Podoba spolupráce

Česká rozvojová agentura se zabývá především přípravou a realizací dvoustranných projektů mezi Českou republikou a partnerskými zeměmi. Na základě Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce ČR pro období 2010-2017 se v každé zemi věnuje určitým tématům a sektorům (viz. 2. kapitola).

ČRA zadává bilaterální projekty ZRS formou veřejných zakázek, které jsou zveřejňovány na webových stránkách agentury, nebo přiděluje dotace na návrhy rozvojových projektů jednotlivých NGOs. Při výběrových řízeních veřejných zakázek zohledňuje přidanou hodnotu, kterou může konkrétní NGO přispět, kvality jednotlivých nabídek (tj. projektový design) a nejnižší nabídkovou cenu. V případě dotačních řízení je přihlašován návrh projektu, který byl zformulován zcela v kompetenci jednotlivých NGOs, avšak musí splňovat podmínky dotačních programů stanovené ČRA (zahraniční bilaterální rozvojové projekty v sektorech vzdělávání, zdravotnictví, sociální infrastruktury a služeb, zemědělství, vodních zdrojů a sanitace (ČRA, 2017). Dotace pokrývá veškeré náklady. Po výběru konkrétní organizace je navázána spolupráce, která je stanovena smlouvou o provedení veřejné zakázky či smlouvou o převzetí dotace. Spolupráce ČRA s neziskovými organizacemi je legislativně zakotvena v usnesení vlády o Hlavních oblastech státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím vždy pro nadcházející rok (ČRA, 2017).

4.2.2. Podmínky zahájení spolupráce

V případě dotačního řízení musí organizace řádně vyplnit žádost o dotaci, která bude financovat rozvojový projekt. Tato žádost obsahuje osm částí, které popisují přihlašovaný projekt, stěžejní je logický rámec projektového cyklu a plánovaný rozpočet. Výběrová řízení pro zahraniční rozvojové projekty jsou vyhlášována vždy v průběhu roku. Uzávěrka dotačních řízení je cca. dva měsíce před jejich zahájením, ČRA tyto informace a údaje o výši finančního příspěvku vylašuje na svých internetových stránkách

(ČRA, 2017). Poté jsou přihlášené projekty posuzovány hodnotící komisí, která sestává z dvou členů ČRA a z členů zastupitelského úřadu v zemi realizace, Odboru rozvojové spolupráce MZV, popř. dalších resortů. Komise hodnotí a vybírá projekty na základě kritérií určených při vyhlašování dotací.

Pro tuzemské projekty pro nadcházející rok jsou dotační řízení vyhlašována vždy v září. Nejzazší termín vyhlášení výsledků výběrových řízení je 31. 12. stejného kalendářního roku, avšak ze zkušeností NGOs ČRA tento termín o několik dní překračuje. To je velmi omezující pro fungování přihlášených projektů NGOs, jelikož je začátek projektu určen vždy na první den v roce. Tato zpoždění mohou být překážkou při zahajování projektů, především pokud jsou při jeho počátku plánovány aktivity závislé na přísunu financí. Přidělování dotací se týká vždy jednoho kalendářního roku, a to i v případě víceletých projektů. Vyplývá to ze zákona č. 134/2016 Sb. O zadávání veřejných zakázek, zákonu o financování neziskových organizací č. 218/2000 (upraveno UV č. 657 ze dne 06. 08. 2014) (MF ČR, 2015). Znamená to, že pro schválení financí na každý další rok projektu je třeba žádat každý rok opakovaně a také nutnost vyčerpat přidělené finance bez možnosti přelévání do následujícího roku. Z pohledu NGOs to vrhá určitou nejistotu ohledně pokračování projektu.

Podmínky jsou hodnoceny jako přijatelné. Při znalosti metodiky projektového cyklu a práce s maticí logického rámce projektů ze strany pracovníků NGOs se žádné výrazné problémy s požadovanou dokumentací při zahajování projektů neobjevují, jejich administrativní náročnost je hodnocena jako přijatelná, především ve srovnání s většími donory, především s EU, kde je požadována odlišná a složitější projektová dokumentace. Pro budoucí žadatele dotací jsou navíc realizována každoroční školení vedené ČRA. V jejich průběhu jsou vysvětlovány podmínky přihlášení, alokovaných zdrojích a informace o změnách, aktuálních vyhlášení a závazných termínech (ČRA, 2017). Tato školení jsou vedle finančního příspěvku v rámci dotace dalším kladným hodnocením ČRA ze strany NGOs.

4.2.3. Nároky v průběhu spolupráce

ČRA do intervenční logiky a cílů zasahuje především tím, že v případě veřejných zakázek identifikuje celý projekt, což určuje i požadavky na cíle a výstupy projektu. Dále pak již ČRA do průběhu projektů zasahuje jen vzácně, vedení projektu je ponecháno na jednotlivých NGOs. V případě dotačních projektů zasahuje ČRA také minimálně. Příkladem jsou návrhy na úpravu projektových aktivit, ale pouze v takovém rozsahu, aby to nenarušovalo cíle a záměr projektů. Tyto zásahy nejsou ze strany NGOs hodnoceny jako rušivé a nemají vliv na celkový průběh projektů. ČRA vyžaduje po organizacích zasílání průběžných hodnotících zpráv o průběhu projektu, které se zasílají dvakrát ročně. Průběžná hodnotící zpráva zahrnuje popis dosavadních aktivit uvedené v harmonogramu projektového dokumentu, průběžnou finanční situaci a narativní popis o průběhu. Na konci každého roku je požadována závěrečná hodnotící

zpráva projektu. Tato zpráva obsahuje narativní popisnou část a excelovou část, jejíž součástí je finanční hodnotící zpráva a popis dosažených aktivit (stav realizace). Na základě této hodnotící zprávy je schvalována dotace pro následující rok v případě víceletých projektů.

4.2.4. Komunikace rozvojové agentury s organizacemi

Pro české NGOs je hlavním nedostatkem chybějící odezva ČRA jak na poskytnutou dokumentaci týkající se projektů, tak na celkový výkon organizace. Znamená to, že po odeslání žádostí o dotace není organizace obeznámena s jejich zhodnocením a nemá tak možnost zjistit, na co se zaměřit při budoucím zasílání dotací, ale také průběžných či závěrečných hodnotících zpráv.

ČRA dále poskytuje pouze minimální feedback a konzultace v průběhu projektu. Pokud nedojde k zásadnímu nenaplnění indikátorů, neposkytuje ČRA dostatečnou odezvu, jak na tuto skutečnost reagovat. Pro naplňování projektových cílů a pro udržitelnost projektů může být nedostatečný feedback zásadní překážkou. Záleží však na kompetenci pracovníků jednotlivých NGOs, jak na tyto události reagovat. Z části je tento problém způsoben nedostatkem personálu v ČRA pro komunikaci či samostatný monitoring projektů, jak již bylo zmíněno výše. Komunikace mezi ČRA a organizacemi týkající se plnění požadavků projektových dokumentů je hodnocena kladně, agentura v tomto ohledu poskytuje rady a dodatečné informace v případě nejistoty či potíží NGOs.

Zásadním pozitivem je dotační finanční podpora, která je stěžejní pro realizaci projektů. České neziskové organizace jsou zcela odkázány na prostředky poskytnuté ČRA. Ostatní finanční zdroje jsou zanedbatelné. Avšak poskytnutí financí nad rámec projektového rozpočtu není možné, projekty zůstanou v případě nečekaných událostí bez dodatečné finanční podpory.

4.2.5. Vliv spolupráce na udržitelnost projektů

Negativním bodem je nízká flexibilita ČRA vůči změnám projektů v průběhu realizace, tj. možnost upravit aktivity, cíle, a rozpočet, jak by NGO v průběhu realizace projektu navrhovala.

Zásadním bodem je, aby projekty mohly být financovány ze začátku jako víceleté. Jak již bylo zmíněno, vliv na průběh a pokračování projektů má rozhodnutí ČRA o poskytnutí prostředků, od kterého se odvíjí pokračování projektů. ČRA by měla také NGOs obeznámit o rozhodnutí co nejdříve na začátku kalendářního roku, aby nedocházelo k prodávám při poskytování financí. V opačném případě je narušena kontinuita projektových aktivit a jejich udržitelnost a rozsah pozitivních dopadů klesá. V případě víceletých projektů se jeví jako nedostatečná celková předpokládaná výše finančních prostředků na tyto projekty. Tím pádem jsou realizovány pouze menší projekty a pouze v rozmezí 2 až 3 let a nemohou svým

rozsahem plně ovlivnit cílovou oblast, skupinu beneficentů či určitý problém, na něž je cílen rozvojový projekt.

Jednou ze zkušeností, která byla uvedena v jednom z dotazníků popisuje i případy, kdy projekty nemohly adekvátně přispívat k rozvoji v určité oblasti, jelikož jim předcházela špatná identifikace ze strany ČRA. Takové projekty jsou zcela jistě neudržitelné, jelikož nenaplňují potřeby cílových skupin. Tento problém by vyřešilo navýšení počtu zastupitelských úřadů v přijímajících zemích, či lokální pobočky ČRA, kdy by kompetence monitoringu přešly na její pracovníky (a nebyly zatěžovány současné kapacity ZÚ). Lepší hodnocení situace, potenciálních rizik faktorů udržitelnosti díky většímu počtu těchto přidělených expertů by mělo pozitivní vliv na dosahování cílů a udržitelnost projektů. Z důvodu chybějícího personálu ČRA nedokáže včas reagovat na negativní události, které nastanou v průběhu plnění projektů reagovat, především neposkytuje možnost uvolnit dodatečné finance, což by mohlo výrazně ovlivnit plnění projektových cílů a udržitelnost celého projektu. Dalším kritickým bodem je tlak na využívání českých výrobků, ačkoliv zahraniční nebo místní výrobky jsou levnější a kvalitnější a také tlak na determinaci místních parterů již ve výzvě. Znamená to, že při zjištění, kdy nejsou místní partnerské organizace spolehlivé, nelze s nimi spolupráci ukončit, a to má negativní dopad na výsledky projektu.

Termíny podání projektů jsou vnímány jako velice krátké, NGOs mají pouze jeden až dva měsíce k vyplnění příslušných dokumentů, což znemožňuje připravit kvalitní projekty. Často také kolidují termíny na více výzev (dvě výzvy ČRA, popřípadě výzvy ČRA a MZV), což znevýhodňuje malé organizace, které se tak buď nemůžou zapojit do více výzev, nebo musí obětovat kvalitu projektů. Chybí pochopení ze strany ČRA pro tuto situaci a rozložení výzev během roku. Tento systém zadávání dotací a omezení přidělených financí pouze na jeden rok se jeví jako překážka pro české NGOs. Negativně je dále vnímán tlak na přijímání zakázek pro účely projektu pouze od českých subjektů či nákup materiálu českých výrobků, a to i přes to, že by místní dodavatelé a materiály bylo možné pořídit za nižší cenu při zachování stejné či dokonce nižší kvality. Přitom se jeví jako logické pro finanční i celkovou udržitelnost projektu vytvoření vztahu s místními dodavateli. Byly by tak vytvořeny konexe, které by zůstaly i po ukončení projektu a financování ze strany NGOs.

4. 3. Vybraný projekt zahraniční rozvojové spolupráce

Znázornění vztahu a spolupráce mezi ČRA a NGOs bude popsáno v popisu realizace konkrétního rozvojového projektu. V případě České republiky je vybrán projekt „Zlepšení rostlinné produkce v Dornogobi (Mongolsko)“ realizovaný organizací ADRA v období od července 2007 do listopadu 2009. Projekt ve výši 16 334 680 Kč byl financován ČRA po splnění dotačního řízení a spolufinancován mongolskými subjekty, konkrétně Ministerstvem zemědělství a výživy (ČRA, 2010). Projekt spadl do

gesce Ministerstva zemědělství a byl realizován na základě příslušné oblasti ZRS vymezené dokumentem “Program rozvojové spolupráce mezi Českou republikou a Mongolskem v období 2006-2010“ (ČRA, 2010). MZV ve spolupráci s ČRA formulovalo a identifikovalo záměr projektu na základě tohoto programu a dle potřeb v přijímající oblasti, jimiž byla provincie Dornogobi, v obcích Sainshand, Erdene a Dalanjargalan (ČRA, 2010). Formulace a identifikace vycházela ze strategií, plánů rozvoje Ministerstva zemědělství a výživy, provincií a okresů a informace byly dále použity jak pro vnitřní potřebu ČRA při identifikaci, tak pro referenční potřebu pro realizující organizaci ADRA, jako výchozí znalosti pro zajištění souladu realizace projektu s potřebami přijímajících komunit i s všeobecnými cíli rozvoje příslušné gesce, konkrétní projektové aktivity dobře rezonovaly s potřebami cílové skupiny obyvatelstva. Jedná se tedy o vhodnou identifikaci a formulaci ze strany českých institucí (zapojená ministerstva a ČRA).

Po zahájení projektu docházelo ke komunikaci ADRA a ZÚ s místní partnerskou organizací, která udržovala kontakt s místní složkou veřejné správy, a také s obyvatelstvem v místě realizace projektu. Komunikace se všemi zapojenými subjekty probíhala velmi dobře. V pozadí projektu hrála důležitou roli bilaterální spolupráce s Mongolskem je založena na vzájemně pozitivních dlouhodobých vztazích mezi zeměmi. Silným faktorem byla i kapacita organizace ADRA, jež dokázala tento projekt úspěšně realizovat (Körner, Píbilová, 2013).

Jedná se o projekt s pozitivním dopadem na cílovou skupinu, byly naplněny jeho cíle a projekt byl vyhodnocen jako udržitelný. Největší přínos na tom mělo zajištění spolufinancování ze strany mongolských partnerů, jež bylo definováno ve fázi formulace. Tento příklad popisuje, jak vhodný postup od fáze identifikace, efektivní komunikaci mezi jednotlivými aktéry přes realizaci a úspěšné ukončení projektu přinesl požadované výstupy. Po úspěchu tohoto projektu byl zahájen další v upravené podobě v roce 2010 na podporu komunitních zahrad v Dornogobi.

5. Zhodnocení švýcarské zahraniční rozvojové spolupráce

Tato kapitola se věnuje hodnocení výkonu švýcarské ZRS a popisuje, v kterých oblastech by byla nutná opatření pro zlepšení systému švýcarské ZRS.

5. 1. Výkon švýcarské rozvojové spolupráce

Švýcarsko dlouhodobě figuruje mezi deseti největšími dárci OECD/DAC v podílu ODA na HND (OECD, 2016b). Je známé pro svou dlouholetou humanitární tradici a dosahování dobrých výsledků na poli rozvojové spolupráce. Avšak existuje několik oblastí, kde je třeba provést určitá opatření či změny, aby systém švýcarské ZRS dosahoval těchto výsledků efektivněji či dokonce navýšil své úsilí. Od roku 2010 přesahuje ODA 0,45 % na HND, ale nutné navýšit úsilí pro dosažení závazku 0,7 % ODA/HND (OECD, 2014b). Přijatelnější by bylo i navýšení podílu bilaterální ZRS proudící do LDCs na 45 %, přičemž se tento stav nachází na 40 % (DEZA, 2016a). Tyto snahy jsou v současnosti bržděny politickým realizmem, čili komplikovaným schvalovacím postupem federální sněmovny.

Poslední peer review (OECD, 2014b) švýcarské ZRS upozorňoval hned na několik stěžejních oblastí, kde je nutné provést reformy. Jako zásadní se jeví snížit počet prioritních zemí a regionů a zaměřit se na intenzivnější spolupráci jak s vládními složkami přijímajících zemí, tak s místními NGOs (OECD, 2014b). Jako nedostatečná se stále jeví komunikace s přijímajícími zeměmi, přesněji poskytování plánů a výhledů ohledně plánovaných intervencí a poskytování prostředků (OECD, 2014b). Pozitivní dopad by měl i silnější dohled nad lokálními pobočkami (field office) DEZA a SECO a vypracování manuálu pro řízení těchto poboček, kde budou jasně stanovené jejich funkce a postavení (EDA, 2016e). Pomoc je z tohoto důvodu více fragmentovaná, na což poukazuje i fakt, že pouze 30 % bilaterální ZRS proudí do prioritních zemí (OECD, 2016f). Po snížení tohoto počtu je možná intenzivnější spolupráce, větší koncentrace pomoci a využití úspor z rozsahu, tj. zaměření lokálních poboček DEZA a SECO v dané zemi či oblasti pro komplexnější komplementární projekty s větším pozitivním dopadem. Obě výše zmíněné instituce by měly dále zvážit rozšíření sektorové pomoci, ale především sladit své stávající společné politiky týkající se spolupráce s východní Evropou a střední Asií pro sladění a lepší koordinaci politik (OECD, 2014b). K tomuto bodu patří také zahrnutí jasnějších kritérií, jak Švýcarsko postupuje při výběru prioritních zemí (OECD, 2014b). Nejasně působí také pojem prioritní regiony na seznamu prioritních partnerských zemí prezentovaný na stránkách DEZA i ve výročních zprávách o své činnosti.

Zatěžujícím bodem je problém nelegálních finančních toků z rozvojových zemí, kdy je Švýcarsko označováno jako daňový ráj (EDA, 2015). Od roku 2002 proudí do Švýcarska zpět finance, které byly poskytnuty jako rozvojová pomoc v afrických zemích, dokonce jsou čisté finanční toky větší ve prospěch

donora (EDA, 2015). Nelegální toky peněz proudící do Švýcarska mají negativní vliv na ekonomický růst a demokracii v rozvojových zemích. Mělo by se zvýšit úsilí a nasadit širší spektrum nástrojů k boji proti nelegálním tokům peněz (daňové úniky a podvody, praní špinavých peněz, korupce).

V oblasti multilaterální spolupráce Švýcarsko usiluje o zvýraznění svého vlivu v mezinárodních organizacích tím, že spoluvytváří politiky a iniciativy v rámci jejich působení. Příkladem je snaha o zvýšení efektivnosti systému OSN (OECD, 2014b). Za tímto účelem iniciovalo Švýcarsko Čtvrtletní souborné hodnocení politik (QCPR - *Quadrennial Comprehensive Policy Review*), což je normativní instrument pro revizi systému OSN (OECD, 2014b). Pozitivní jsou příspěvky Švýcarska do multilaterálních fondů, především do Zeleného klimatického fondu, kdy v roce 2016 přispělo 65 milionů USD (GCF, 2017).

5.2. Vládní instituce zapojené do rozvojové spolupráce

V širším kontextu to vyplývá z nedostatečné harmonizace politik a komunikace mezi jednotlivými vládními institucemi zapojených do ZRS (OECD, 2014b). V systému švýcarské ZRS jsou patrné dvě protichůdné tendence: jednak snaha o decentralizaci a větší autonomii jednotlivých resortů, a naopak jejich podřízenost vůči federální sněmovně, na jejíž finální schválení navrhovaných politik či změn jsou tyto instituce odkázány (EDA, 2016e). Postup schvalování politik by měl být příznivě nakloněn rozvojové spolupráci, tak jako je třeba, aby všichni aktéři zcela pracovali v souladu s Konceptí ZRS. DEZA i SECO mají dostatečné kapacity (lidských zdrojů, strategických dokumentů), avšak větší koherence politik, jednotné vystupování institucí a vzájemná komunikace a konzultace povedou k výraznějším pozitivním dopadům ZRS. Touto cestou lze efektivněji využít dostupné finance k navýšení úspor z rozsahu ro budoucí plánování projektů. Například by DEZA a SECO měly sdílet společné průřezové politiky, tj. genderovou rovnost, řádnou správu věcí veřejných a dodržování principů demokracie a aspekty životního prostředí (OECD, 2014b).

V rámci DEZA i SECO je šíření znalostí omezené na vedoucí pozice jednotlivých oddělení (OECD, 2014b). Mělo by být zajištěno lepší přenos znalostí a know-how i mezi ostatní pracovníky. Proces učení a znalostní management by se mezi ně měl rozšířit pro efektivnější fungování institucí. Výkon švýcarské ZRS by fungoval lépe také po vypracování jednotné metodiky logického rámce projektového cyklu, kterým by se řídily i NGOs. V současnosti existuje pouze dobrovolná iniciativa DEZA ve spolupráci se Švýcarskou federální technickou univerzitou v Curychu, která nabízí na online platformě studijní plán, jak využít intervenční logiky projektového cyklu (PCMi, 2017). Zároveň je ze strany DEZA podmínkou předložení logického rámce popisující průběh celého projektu (DEZA, 2015).

Monitoring a reporty projektů v rámci DEZA a SECO je velmi důkladný, jsou jimi požadovány rozsáhlé roční reporty jednotlivých přijímajících zemí, na které jsou podávány odezvy managementu pro

příslušnou oblast podle oddělení DEZA a SECO (EDA, 2016e). Příkladný je propracovaný systém nastavených výchozích hodnot a cílů pro následné zpracování výsledků týkajících se dopadů projektů v jednotlivých zemích a regionech (OECD, 2014b). Kladně hodnoceny jsou i evaluace, které jsou prováděny dle principů OECD/DAC (OECD, 2014d). DEZA postupuje podle evaluačních plánů, avšak ročně provádí v průměru pouze 120 nezávislých evaluací, tj. zhruba 10 % všech projektů (EDA, 2016d). Z evaluací jsou čerpány informace orientované na výsledky a jak reagovat na výstupy pro zlepšení systému ZRS (EDA, 2016d). V roce 2015 bylo na evaluace vyhrazeno celkem 220 000 CHF, tj. 0,32 % celkového rozpočtu DEZA a dalších 60 000 CHF na jejich přezkoumání (EDA, 2016d). Specifické jsou interní zprávy DEZA o dopadech rozvojových projektů. Hodnotí, do jaké míry a v jakém rozsahu bylo docíleno pozitivních dopadů způsobilé projekty. Prostor pro zlepšení zůstává v naplňování Pusanských kritérií (OECD, 2014b). Ty jsou požadovány i ve spolupráci s partnerskými NGOs. Pro švýcarskou ZRS je spolupráce s NGOs zásadní, ca. 25 % ODA proudí skrze NGOs (DEZA, 2016e).

5. 3. Vztah švýcarské rozvojové agentury s neziskovými organizacemi

Tato kapitola obsahuje informace získané z osobních rozhovorů a z dotazníků rozeslaných do švýcarských NGOs uvedených výše.

5.3.1. Forma spolupráce

Finanční podpora byla do roku 2013 poskytována všem NGOs s certifikátem ZEWO, jednalo se o příspěvek vyjednaný podle ročního rozpočtu organizace. Nyní jsou podporovány NGOs s větším rozpočtem, které realizují větší projekty a za podmínky, že budou naplňovat strategické cíle DEZA. V roce 2013 došlo k ukončení finanční podpory DEZA všem organizacím oceněným certifikátem ZEWO. Tento krok vedl také k tomu, že všem NGOs bez podpory DEZA tak byly odeprény příspěvky z vedení jednotlivých švýcarských kantonů. Jejich argumentace byla jednoduchá: podmiňovali partnerství s DEZA jako vyšší záruku jejich kredibility, a tudíž také jako jedinou možnost získávat roční příspěvky z rozpočtu kantonů.

Spolupráce s DEZA probíhá na dvou úrovních: poskytování finančních příspěvků organizacím na projekty podle tematických a geografických strategií DEZA, přičemž tyto příspěvky slouží na posilování kompetencí a kapacit NGOs v souladu se strategickými cíli švýcarské ZRS. Na operativní úrovni pak spolupráce vypadá takto: zadávání mandátů organizacím na provedení specifického projektu či programu, kdy zadává projekty formou veřejných zakázek. Druhá forma spolupráce je poskytnutí příspěvku na vlastní činnost NGO, přičemž pro obdržení příspěvku nastává proces vyjednávání. Mandátní spolupráce probíhá formou jednotlivých projektů nebo formou rozsáhlejších programů.

DEZA uzavírá partnerství s kompetentními NGOs, které disponují dostatečnými znalostmi a zkušenostmi a které dlouhodobě vykazují pozitivní výsledky v oblasti rozvojové spolupráce. Zárukou je certifikát ZEWO, který zaručuje kompetenci a transparentnost švýcarských rozvojových NGOs. Dál jsou preferovány NGOs, jejichž činnost je v povědomí široké veřejnosti a které disponují dostatečnou finanční základnou (tj. vlastní prostředky rozpočet na projekty 1 mil. CHF/rok a výše). NGO, které obdrží příspěvek mají projekty v autonomní kompetenci, avšak musejí dodržovat strategické cíle DEZA.

Hlavním účelem podpory ze strany DEZA je zvýšit kompetence švýcarských NGOs a celkově tak vytvářet lepší obraz Švýcarska jako donora na poli mezinárodní rozvojové spolupráce. Tento aspekt vnější jednotné reprezentace DEZA zajišťuje podmiňováním příspěvků, i když pouze implicitně. Jedná se komplementaritu s cíli DEZA a zapojení těch NGO, které mohou v dané oblasti nejvíce využít svůj potenciál pro naplňování geografických a tematických cílů DEZA. Záměrem těchto partnerství je také zvyšování povědomí o ZRS a činnosti DEZA mezi širokou veřejností. Projekty se musí týkat bilaterální rozvojové spolupráce, tranzitní spolupráce nebo humanitární pomoci a poté detailněji cílit na 9 prioritních oblastí DEZA v rámci ZRS.

S NGOs jsou uzavírány smlouvy podle směrnice pro zadávání mandátních projektů. Mandátní projekty jsou partnerským organizacím zadávány formou veřejných zakázek na webových stránkách DEZA. Příspěvky určené pro konkrétní projekty jsou řízeny přes příslušná oddělení DEZA a jsou předány ke schválení na hlavní ředitelství DEZA. Hlavním vodítkem k získání příspěvků je tematické a geografická shoda s prioritami DEZA a také obsah a podstata projektů. Jakmile NGO obdrží mandátní příspěvek, je vyloučena z další možnosti finanční podpory ze strany DEZA, tj. neobdrží již nevázaný příspěvek. Výjimkou jsou projekty humanitární pomoci, které reagují na humanitární krize.

Celkový počet NGOs s rozsáhlým programem spolupráce je 17. Rozdílně DEZA přistupuje k NGOs z francouzsky a italsky mluvících kantonů. Tyto NGOs jsou podporovány skrze 7 kantonálních fondů, do kterých se tyto NGOs sdružují.

5.3.2. Podmínky zahájení spolupráce

V případě mandátního partnerství s konkrétní NGO DEZA zadá cíle a aktivity, jejichž naplňování vyžaduje před a během realizace projektu. Programové příspěvky jsou schvalovány na základě dlouhodobého partnerství s NGOs a jsou výsledkem vyjednávání. DEZA se ujistí o posílení rozvojově politických, znalostních a metodických kompetencí NGOs. Jedná se o příspěvky na část či celé programy NGOs, např. na projekty v oblasti vzdělávání. NGOs vytvoří návrh takového programu a ten DEZA pak

předloží ke schválení. Náplň programů (pokud je v souladu se strategickými cíli DEZA) je koncipována jednotlivými NGOs.

Na stránkách DEZA je rubrika plánovaných veřejných zakázek a výzvy k podávání návrhů projektů do stanovené lhůty. NGOs podávají návrhy konkrétních programů či projektů a po jejich schválení obdrží oznámení o schválení příspěvku. Je poté vedena na stránkách DEZA jako zadaná zakázka. I po schválení následuje dialog mezi organizací a DEZA, která často ještě požaduje doplňující informace jak o organizaci, tak o návrzích konkrétních dokumentů. Program obvykle zahrnuje několik projektů a poskytnutý příspěvek je mezi ně rozdělen dle uvážení NGO, avšak musí dojít k formálnímu schválení ze strany DEZA. Ve většině případů však podle respondentů dochází k jejich schválení.

5.3.3. Schvalování organizací a příspěvků

Schválení obou forem příspěvků je prováděno skrze tato kvalifikační kritéria, kdy hodnotí výkon organizace a její činnost, která musí být v povědomí u široké veřejnosti, mít dobré jméno a musí vyvíjet činnost v oblasti globálního rozvojového vzdělávání. V neposlední řadě musí a šířit dobré jméno DEZA. Musí vykazovat finanční samostatnost a kompetenci na poli rozvojové spolupráce. Řízení, strategie a organizační struktura a vedení organizace je vnitřně koherentní, finanční management NGO je transparentní.

Podle relevance předloženého návrhu projektu či programu hodnotí DEZA, zda je program vhodný k dalšímu prozkoumání. Hodnotí se tato kritéria: strategická koherence s cíli DEZA; podstata a kontext programu navrhovaného NGO; operativní profesionalita; spolupráce s dalšími aktéry rozvojové spolupráce; orientace na výsledky; orientace na spolupráce s lokálními NGOs v přijímající zemi, ale také na místní vládní složky; správné využívání znalostí; obsah zveřejnění výstupů projektu (DEZA, 2015).

Finanční příspěvek může být poskytnut maximálně do výše 50 % nákladů na projekt, ale ve většině případů je tento příspěvek nižší. Nevázané příspěvky na NGOs jsou udíleny na základě prověření kompetencí a relevance NGOs a jsou poté využity v rámci projektů a aktivit ZRS dle vlastního uvážení organizace. Podmínky k získání příspěvku jsou tedy obdobné jako u mandátního typu spolupráce, předpokladem je především finanční nezávislost NGO. Pro schválení finančního příspěvku je předpokládáno spolufinancování z vlastních prostředků. Tento příspěvek je totiž neměnný ani v případě komplikací, které se u projektu objeví. NGO tak musejí mít solidní finanční základnu z vlastních zdrojů.

5.3.4. Nároky v průběhu spolupráce

Před obdržením příspěvku je analyzována činnost a kompetence NGO z hlediska její relevance pro realizaci projektů v rámci konkrétního programu. Následují jednání o konkrétní podobě projektů, které musejí být schváleny DEZA pro obdržení příspěvků. Zkušenosti jednotlivých NGO, co se týče těchto jednání se liší. Obecně z dotazníků vyplývá, že čím blíže je projektový návrh k obecným strategiím DEZA pro danou oblast ZRS, tím jsou jednání kratší a následuje schválení příspěvku. I po schválení následuje kontinuální dialog mezi DEZA a NGO. Znamená to hodnocení reportů probíhajících projektů, dodržování rozpočtu a stanovených cílů, které byly DEZA schváleny při zahájení projektu. Podávání hlášení se může podle velikosti projektu lišit, nejčastěji jsou vyžadovány pololetní vyhodnocovací zprávy.

DEZA požaduje, aby byly prováděny evaluace. Ale tyto evaluace jsou v kompetenci NGO. Jsou nutné externí evaluace, tj. je najata evaluační firma, i když nepůsobí na poli ZRS. NGO si většinou provádějí interní evaluace pouze pro jejich účely. Prodloužit projekt lze v rámci programové spolupráce. Ze strany DEZA jsou zadány pokyny, podle jakých kritérií projekt evaluovat, průběh evaluace je ponechán na NGOs.

5.3.5. Komunikace rozvojové agentury s organizacemi

Komunikace s DEZA ve fázi vyjednávání příspěvků je zdlouhavá, jsou požadovány výstupní zprávy předešlých projektů a také rozpočet a plánované aktivity organizace a další dva roky dopředu. Podoba návrhů projektů (*project proposal*) či programů pro konkrétní programové či projektové výzvy je ponechána na NGO, musí však směřovat k naplňování strategických cílů DEZA, mít detailní plán rozpočtu a projektových aktivit. Tento projektový dokument zahrnuje návrh na financování projektu, včetně financování jednotlivých projektových aktivit. Průběžné hodnotící zprávy hodnotí dosahování výstupů a plnění rozpočtu. DEZA hodnotí, zda dochází k předepsanému plnění projektových aktivit, zda nedochází k prodlevám a zda je řádně dodržován plán rozpočtu. V opačném případě je nutné DEZA dodat speciální report s odůvodněním a návrhem na následující postup, aby si projekt zachoval kontinuitu. V tomto ohledu jsou požadavky DEZA hodnoceny jako velmi přísné, jakékoliv odchylky od původního plánu jsou kritizovány.

5.3.6. Vliv spolupráce na udržitelnost projektů

Selektivní výběr NGO, kterým jsou poskytovány příspěvky a opomíjení zbylých organizací, kterých je přes 300, může znamenat i opomíjení potenciálu a úspěchů, kterými by tyto organizace mohly přispět do švýcarské ZRS. Drtivá většina organizací je tak odkázána na vlastní fundraising. Neznamená to však, že by nedokázaly financovat rozvojové projekty. Limitujícím faktorem, mimo finanční příspěvky ze

strany DEZA, je skutečnost, zda organizace funguje podle národně uznávaných principů a může tak získat certifikát ZEWO, jež je pro jejich reprezentaci vůči donorům určující. Podle zmíněného certifikátu se řídí většina dárců, ať už jednotlivců z široké veřejnosti, tak z řad soukromých institucí a nadací. V takto vysoce konkurenčním prostředí není tedy překvapením, že deset největších švýcarských NGOs jsou ty, které mají uzavřené partnerství s DEZA.

Pro NGOs je omezujícím faktorem nutnost sladit cíle projektů se strategickými cíli DEZA a musí tak upravit svoji činnost v jejich souladu. Dojde tak na změnu v postupech dosavadní činnosti NGOs, což se může negativně projevit na jejím výkonu, není to však výrazně omezující faktor. Největší překážkou je možné ukončení spolupráce z důvodu nečekaných komplikací v místě projektu. DEZA v tomto ohledu není flexibilní, nemožnost poskytnout dodatečné finance v případě nečekaných událostí v průběhu projektu může omezit jeho pozitivní dopady. Organizace disponují jistou finanční rezervou, ta však může být vyčerpána na pokrytí těchto nečekaných událostí a k řádnému ukončení projektu, i když byly plánovány další fáze či aktivity projektu. Řádné ukončení projektů (exit strategy) je však přednostní. DEZA pak zahajuje proces přezkoumání, kdy je hodnocena finanční samostatnost organizace a zda by mohlo dojít k poklesu či selhání výkonu organizace. Pro DEZA je určující, zda nebude při selhání organizace poškozeno i její dobré jméno v zahraničí. Tento přístup lze kritizovat dvojím způsobem: selektivní výběr NGOs podle jejich ochoty změnit svou rozvojovou agendu podle potřeb DEZA, čili její silné prosazování zájmů a zadruhé bezpodmínečná nutnost zachovat vysoký mezinárodní status rozvojové agentury a Švýcarska jako donora. Z přístupu DEZA k NGOs lze tedy vyvodit závěr, že štědré dotace s sebou nesou vysoké podmínky, aby bylo partnerství zachováno. Díky dlouhodobé tradici většiny švýcarských NGOs však nejsou ochlazení vztahů s DEZA či úplná absence její podpory překážkou ve výkonu organizací a udržitelnosti jejich rozvojových projektů.

5.3.7. Vybraný projekt

V roce 2010 zadala DEZA mandátní projekt v prioritní oblasti zemědělství a potravinová bezpečnost, konkrétně jednoletý projekt na podporu potravinové soběstačnosti v jižním Laosu. Příspěvek na projekt získala organizace Helvetas. Tato organizace získala příspěvek ve výši 154 000 CHF, DEZA tedy pokryla 43 % z celkových 358 000 CHF nákladů na projekt.

Kratší trvání projektu je odůvodněno původním záměrem projektu, jež byl reakce na neúrodu začátkem roku 2010. Nejednalo se však o humanitární pomoc, jelikož bylo součástí projektu vybudovat vztahy mezi jednotlivými pěstiteli rýže a sjednotit je pod společnou farmářkou komunitu, jež bude pokračovat i po ukončení projektu. DEZA tak vyhlásila výběrové řízení, po které by vybraná organizace realizovala projekt, který by vyřešil problém s potravinou bezpečností, jež v této oblasti nastala.

V místě byl realizován lokálním sídlem organizace Helvetas Laos, která byla v kontaktu s místní vládní složkou. Tato organizace již v minulosti realizovala projekty zadané v rámci partnerství s DEZA, a i tento návrh projektu byl schválen. Projektové aktivity, cíle a výstupy byly navrženy mateřskou švýcarskou organizací, která reporty předávala po čtvrtletních intervalech DEZA. Po závěrečném zhodnocení a interní evaluaci ze strany Helvetas byl projekt úspěšně ukončen. V tomto případě vedla vhodná identifikace problémů a jeho řešení, jež bylo adresováno v cílech projektu, jež dokázal účinně reagovat na vzniklou situaci.

Závěr

Práce analyzuje současné trendy rozvojové pomoci, především finanční toky dárců do přijímajících zemí, jejich objem a modalita pomoci. Hlavním záměrem je analýza systému zahraniční rozvojové spolupráce České republiky a Švýcarska, dále vztah vládních rozvojových agentur s rozvojovými nevládními organizacemi a jak tyto vztahy ovlivňují činnost organizací.

Odpovědi na výzkumné otázky vyplývající z rozhovorů a dotazníků objasňují vztah mezi rozvojovými agenturami jakožto zástupci jednotlivých vlád a nevládními neziskovými organizacemi se liší především v přístupu k financování jejich činností. Získání finanční podpory od švýcarské rozvojové agentury je přístupné pouze větším NGOs, které mají vlastní solidní finanční základ a prokazují podmínky k navázání spolupráce ve formě partnerství s DEZA. Toto partnerství s sebou nese závazky vůči agentuře, čili plnění strategických cílů a reprezentace agentury navenek stanovené DEZA. Z pohledu švýcarských NGOs jsou kritéria pro výběr partnerských organizací hodnocena jako velmi přísná, z více jak 300 organizací má pouze 17 z nich smlouvu o partnerství a finanční podporu DEZA a švýcarských kantonů. Z těchto kritérií vyplývá také určitá snaha nejen DEZA, ale Švýcarska jako aktéra na mezinárodní scéně zviditelnit svoji pozici, či posílit svůj status země, která má v mezinárodní politice určitou prestiž. Vyplývá to i z vysokého počtu prioritních zemí ZRS, který z části lze odůvodnit ekonomickou silou Švýcarska. Nabízí se však otázka, zda by pro zvýšení pozitivních dopadů ZRS nebylo lepší zredukovat počet prioritních zemí, ve kterých by se spolupráce mohla soustředit více na jejich konkrétní problémy, tedy na intervence, které posílí status příjemce. Naopak navýšení partnerství se švýcarskými NGOs bez výrazného prosazování statutu DEZA by systému švýcarské ZRS pravděpodobně prospělo. Pro zhodnocení efektivnosti spolupráce DEZA s NGOs by bylo žádoucí provést komplexní analýzu těchto partnerství.

Některé švýcarské NGOs se ke spolupráci s DEZA staví rozporuplně. Jejich finanční podpora je sice výrazná, lze tak zahájit i rozsáhlé a dlouhodobé projekty, avšak je nutné dodržovat jak administrativní podmínky spolupráce (obsáhlé reporty a závěrečné hodnotící zprávy), tak je nutné se držet předepsaných témat rozvojové spolupráce, jak jsou určeny přímo DEZA. Většina švýcarských NGOs se tak spoléhá na vlastní finanční zdroje. Fundraising, který zajistí financování chodu organizace, a především rozvojové projekty je ve Švýcarsku možný díky uvědomělé široké veřejnosti, ale také z dobrovolných příspěvků obcí, církví, kantonálních správ, podnikatelských subjektů, institucí a nadací. Pro organizace je zde velmi důležité, aby si vypracovali určitou prestiž mezi vysokým množstvím NGOs a usilovali o získání certifikátu ZEWO, jež je dokladem o jejich kredibilitě a důvěryhodnosti vůči potenciálním dárcům.

Z dotazníku vyplývá, že nároky kladené na jednotlivé NGOs jsou vnímány jako přijatelné. Jako nedostačující je hodnocena však flexibilita finančních příspěvků od DEZA, především možnost reagovat navýšením příspěvku v případě neočekávaných událostí. Nedostatečná flexibilita a možnost poskytnout dodatečné finance v případě nečekaných událostí se objevuje jako slabý bod rozvojových agentur v obou zemích nehledě na jejich dárcovskou vyspělost či ekonomickou sílu.

Vztah mezi Českou rozvojovou agenturou a zdejšími NGOs je založen na přidělování z dotačních výběrových řízení při zadávání projektů. České rozvojové NGOs je tak poskytnuta část finanční podpory ze strany ČRA pro realizaci rozvojových aktivit. ČRA je kritizována především za nedostatečný feedback poskytovaný NGOs, které tak nemají možnost, jak by se z předchozího výkonu mohly poučit. Omezující jsou i krátké lhůty na podávání výzev a z toho plynoucí nedostatečná příprava na vypracování základních dokumentů a přípravu plánu činnosti organizace na nadcházející projekt.

Z informací získaných z dotazníků je patrná rigidita v systému fungování rozvojových agentur. V případě Švýcarska se jedná o brždění činnosti NGOs. I když se organizace prokáží jako schopné a splňují vstupní kritéria, nemohou v případě rozsáhlejších projektů převzít vlastní iniciativu. Po formulaci projektu ze strany DEZA následuje vytvoření projektového designu a jednotlivých aktivit tak, aby splňovaly požadavky agentury, i když ta deklaruje vlastní tvorbu a implementaci projektů, pokud je v souladu s hlavními strategickými cíli DEZA. Vliv agentury však sahá mnohem dále a pro schválení příspěvků je třeba se držet stanovených pravidel, i když to znamená nevyužití plného potenciálu dané NGOs. V případě finančních příspěvků, které mohou být organizací využity na posílení jejich kapacit, se váže podmínka, že bude organizace aktivně působit na širokou veřejnost a propagovat systém švýcarské ZRS s činností DEZA v jeho popředí.

Vliv ČRA v průběhu projektu je patrný ze závislosti na poskytovaných financích. Sice pokrývají část nákladů, ale to s sebou nese jisté závazky. Občas se vyskytne požadavek zadávání subkontraktů a nákup materiálu u českých subjektů, i když by místní dodavatelé poskytly stejné zboží a služby za nižší cenu. Efektivita tak není maximálně naplňována a nejsou vytvářeny potenciální vazby v místě projektu. Projekty by mohly dosahovat vyšší udržitelnosti, pokud by byly zapojeny místní podnikatelské subjekty. Kladným bodem je vysoká transparentnost českých NGOs. Organizace poskytují dostatek informací o průběhu projektů i jejich financování, také zveřejňují souhrnné výroční přehledy. V tomto bodě švýcarské NGOs zaostávají. Informace k jednotlivým se dohledávají hůře, nebo se dokonce informace ke konkrétním projektům dohledat nedají.

Výše finančních prostředků se mezi zeměmi výrazně liší, tento závěr lze odvodit z rozdílné ekonomické síly a donorské vyspělosti. Avšak faktem zůstává, že ekonomická síla není určující

pro naplňování mezinárodních závazků. Ani jedna země nedosahuje podílu 0,33 %, popř. 0,7 % na HND. Obě země v rámci ZRS nedostatečně naplňují závazky přijaté v rámci mezinárodních organizací. Lze však očekávat každoroční mírný nárůst objemu finanční pomoci z důvodu příznivého ekonomického vývoje v obou zemích. Pozitivním bodem je také přijetí ucelené národní strategie pro naplňování Agendy 2030 o udržitelném rozvoji, které mají zajistit ambicióznější postup při naplňování SDGs (ARE, 2016; Vláda České republiky, 2017).

V případě České republiky je brzdícím faktorem nedostatečná podpora celé problematiky ZRS ze strany vlády a dlouhodobá neochota vyčlenit více financí do této oblasti. Demonstruje to nízký podíl oficiální rozvojové pomoci na hrubém národním důchodu a celkově nízké povědomí o této problematice a jejím významu jak u široké veřejnosti, tak u vládních činitelů.

V případě Švýcarska by bylo možné zvážit způsob navazování partnerství mezi DEZA a NGOs, především v jejich selektivním výběru, který diskriminuje menší organizace, které jsou limitovány fundraisingem na vlastní zodpovědnost. Je tak opomíjena převážný počet švýcarských rozvojových NGOs, které by mohly díky finančním příspěvkům ze strany rozvojové agentury zvýšit pozitivní dopad svých činností v rozvojových zemích.

Seznam použitých zdrojů

ARE, 2016. Strategie für Nachhaltige Entwicklung der Schweiz 2016–2019. [online]. Bern: Bundesamt für Raumentwicklung, 2016. [cit. 01. 03. 2017]. Dostupné z: https://www.are.admin.ch/dam/are/de/dokumente/nachhaltige_entwicklung/publikationen/strategie_nachhaltigeentwicklung2016-2019.pdf.download.pdf/strategie_nachhaltigeentwicklung2016-2019.pdf

Banks, N., Hulme, D., 2012. The Role of NGOs and Civil Society in Development and Poverty Reduction. [online]. Manchester: Brooks World Poverty Institute, 2012. [cit. 04. 12. 2016]. Dostupné z: <http://civil20.org/upload/iblock/9b1/rolengo.pdf>.

Besada, H., Kindonray, S., 2011. Multilateral Development Cooperation: Current Trends and Future Prospects. [online]. Istanbul: CSO Partnership for Development Effectiveness. [cit. 02. 12. 2016]. Dostupné z: http://cso-effectiveness.org/IMG/pdf/cdr2011_kindornaybesada.pdf.

Bundesrat, 2016. Bundesrat verabschiedet Bericht zur Aussenpolitik 2016. . [online]. Bern: Der Bundesrat der Schweiz. [cit. 06. 03. 2017]. Dostupné z: <https://www.admin.ch/gov/de/start/dokumentation/medienmitteilungen/bundesrat.msg-id-65212.html>

Center for Global Development, 2012. New Documents Reveal the Cost of „Ending Poverty“ in a Millenium Village: At Least \$ 12,000 Per Household. [online]. Centrum for Global Development, 2012. [cit. 04. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.cgdev.org/blog/new-documents-reveal-cost-%E2%80%9Cending-poverty%E2%80%9D-millennium-village-least-12000-household>

CONCORD, 2016. AidWatch Report,2016. [online]. European confederation of Relief and Development NGOs, 2016. [cit. 16. 02. 2017]. Dostupné z: https://concordeurope.org/wp-content/uploads/2016/10/CONCORD_AidWatch_Report_2016_web.pdf.

ČRA, 2010. Zpráva z evaluace projektů zahraniční rozvojové spolupráce České republiky s Mongolskem. [online]. Česká rozvojová agentura, 2010. [cit. 09. 02. 2017]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/573100/_1MNG_eval_report_final.pdf

ČRA, 2013. Strategie řízení České rozvojové agentury na období 2013–2017. [online]. Česká rozvojová agentura, 2013. [cit. 10. 02. 2017]. Dostupné z: <http://czechaid.cz/wp-content/uploads/2016/09/Strategie-rizeni-CRA-2013-2017.pdf>.

ČRA, 2017. O nás. [online]. Česká rozvojová agentura, 2017. [cit. 10. 02. 2017]. Dostupné z: <http://www.czechaid.cz/o-nas/>

DEZA, 2012a. Botschaft zur Internationalen Zusammenarbeit 2013–2016. [online]. Bern: Direktion für Entwicklung und Zusammenarbeit, 2012. [cit. 23. 02. 2017]. Dostupné z: https://www.eda.admin.ch/content/dam/eda/de/documents/publications/EntwicklungszusammenarbeitundHumanitereHilfe/Botschaft-zur-Internationalen-Zusammenarbeit-2013_de.pdf

DEZA, 2012b. Botschaft zur Internationalen Zusammenarbeit 2013–2016. [online]. Das Wichtigste in Kürze. Bern: Direktion für Entwicklung und Zusammenarbeit, 2012. [cit. 23. 02. 2017]. Dostupné z: https://www.eda.admin.ch/dam/deza/de/documents/publikationen/Diverses/208211-botschaft-zusammenarbeit-kuerze_DE.pdf.

DEZA, 2015. Partnerschaften mit NGO. [online]. Bern: Direktion für Entwicklung und Zusammenarbeit, 2015. [cit. 05. 03. 2017]. Dostupné z: https://www.eda.admin.ch/deza/de/home/partnerschaften_auftraege/ngo.html

DEZA, 2016a. Botschaft zur Internationalen Zusammenarbeit 2017–2020. [online]. Bern: Direktion für Entwicklung und Zusammenarbeit, 2016.]. Bern: Direktion für Entwicklung und Zusammenarbeit, 2016. [cit. 12. 02. 2017]. Dostupné z: https://www.eda.admin.ch/content/dam/eda/de/documents/publications/EntwicklungszusammenarbeitundHumanitereHilfe/Botschaft-IZA-2017-2020_DE.pdf.

DEZA, 2016b. DEZA Organigramm. [online]. Bern: Direktion für Entwicklung und Zusammenarbeit, 2016. [cit. 12. 02. 2017]. Dostupné z: https://www.eda.admin.ch/content/dam/deza/de/documents/die-deza/organigramm-deza_DE.pdf

DEZA, 2016c. Schweizerisches Krops für Humanitäre Hilfe. [online]. Bern: Direktion für Entwicklung und Zusammenarbeit, 2016. [cit. 05. 03. 2017]. Dostupné z: https://www.eda.admin.ch/deza/de/home/aktivitaeten_projekte/aktivitaeten/humanitaere_hilfe/skh.html

DEZA, 2016d. Multilaterale Zusammenarbeit. Eingrundpfeiler der Entwicklungspolitik und humanitären Hilfe der Schweiz. [online]. Bern: Direktion für Entwicklung und Zusammenarbeit, 2016. [cit. 01. 03. 2017]. Dostupné z: https://www.eda.admin.ch/content/dam/deza/de/documents/publikationen/Diverses/214433-multilaterale-zusammenarbeit_DE.pdf.

DEZA, 2016e. Internationale Zusammenarbeit der Schweiz. Jahresbericht 2015. [online]. Bern: Direktion für Entwicklung und Zusammenarbeit, 2016. [cit. 05. 03. 2017]. Dostupné z: https://www.eda.admin.ch/content/dam/deza/de/documents/publikationen/Jahresberichte/DEZA_Jahresbericht_2015_inkl_Statistik_DE.pdf

DFAE, 2017. Les 40 organisations et secrétariats en Suisse. [Online]. Genève: Mission permanente de la Suisse auprès de l'Office des Nations Unies et des autres organisations internationales à Genève, 2017. [cit.: 26. 02. 2017]. Dostupné z: <https://www.dfae.admin.ch/eda/fr/dfae/politique-exterieure/organisations-internationales/nu/missions-ch-onu/mission-geneve.pdf>.

EDA, 2011. Fragen und Antworten zu der CH-Entwicklungspolitik. [Online]. Bern: Eidgenössisches Departement für Auswärtige Angelegenheiten, 2011. [cit. 17. 02. 2017]. Dostupné z: https://ius.unibas.ch/index.php?eID=x4eunical_getFile&file=16894.

EDA, 2015. Kampf gegen schmutziges Geld. Eidgenössisches. [Online]. Bern: Departement für Auswärtige Angelegenheiten, 2015. [17. 02. 2017]. Dostupné z: https://www.eda.admin.ch/content/dam/deza/de/documents/publikationen/briefing-papers/multilaterale-akzente-17_DE.pdf

EDA 2016a. Was Die DEZA Bewirkt. Bericht zu den Resultaten der Botschaft 2013–2016. [Online]. Bern: Eidgenössisches Departement für Auswärtige Angelegenheiten, 2016. [cit. 12. 02. 2017]. Dostupné z: https://www.eda.admin.ch/dam/deza/de/documents/publikationen/Wirkungsberichte/Bericht-zu-den-Resultaten-der-Botschaft-2013-2016_DE.pdf.

EDA, 2016b. Internationale Organisationen in der Schweiz. [Online]. Bern: Eidgenössisches Departement für Auswärtige Angelegenheiten, 2016. [cit. 01. 03. 2017]. Dostupné z: <https://www.eda.admin.ch/eda/de/home/aussenpolitik/internationale-organisationen/internationale-organisationeninderschweiz.html>

EDA, 2016c. Schwerpunktländer und Haupteinsatzgebiete der DEZA. [Online]. Bern: Eidgenössisches Departement für Auswärtige Angelegenheiten, 2016. [cit. 01. 03. 2017]. Dostupné z: https://www.eda.admin.ch/content/dam/deza/de/documents/laender/Liste-Schwerpunktländer_DE.pdf.

EDA, 2016d. SDC's Evaluation completed in 2015. [Online]. Bern: Eidgenössisches Departement für Auswärtige Angelegenheiten, 2016. [cit. 03. 03. 2017]. Dostupné z: https://www.eda.admin.ch/content/dam/deza/en/documents/resultate-wirkung/SDC-Evaluation_en.pdf

EDA, 2016e. Capitalizing and Communicating Evaluation Results. [Online]. Bern: Eidgenössisches Departement für Auswärtige Angelegenheiten, 2016. [cit. 08. 03. 2017]. Dostupné z: https://www.eda.admin.ch/content/dam/deza/en/documents/resultate-wirkung/resource_en_220220.pdf.

EDA, 2017a. OECD/DAC – Organisation für Wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung mit Entwicklungsausschuss. [Online]. Bern: Eidgenössisches Departement für Auswärtige Angelegenheiten, 2017. [cit. 01. 03. 2017]. Dostupné z:

https://www.eda.admin.ch/deza/de/home/partnerschaften_auftraege/multilaterale-organisationen/weitere-organisationen-netzwerke/oecd-dac.html

EDA, 2017b. DEZA – Das Wichtigste in Kürze. [Online]. Bern: Eidgenössisches Departement für Auswärtige Angelegenheiten, 2017. [cit. 03. 03. 2017]. Dostupné z: <https://www.eda.admin.ch/eda/de/home/dienstleistungenundpublikationen/publikationen/alle-publikationen.html/content/publikationen/de/deza/diverse-publikationen/deza-kurzportraet.pdf>

FoRS, 2015. AidWatch 2015. Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky ve světle nových cílů udržitelného rozvoje. [Online]. České fórum pro rozvojovou spolupráci, 2015. [cit. 15. 01. 2017] Dostupné z: <http://www.fors.cz/wp-content/uploads/2012/08/Aidwatch-2015.pdf>.

Führer, H., 1996. The History of Official Development Assistance. [Online]. Paris: Organization for Economic Cooperation and Development, 1996. [cit. 16. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/1896816.pdf>.

GCF, 2017. Status of Pledges and Contributions to the Green Climate Fund. [Online]. Songdo: Green Climate Fund, 2017. [cit. 15. 12. 2017]. Dostupné z: http://www.greenclimate.fund/documents/20182/24868/Status_of_Pledges.pdf/eef538d3-2987-4659-8c7c-5566ed6afd19

Gulrajani, 2016. Bilateral versus multilateral aid channels. Strategic choices for donors. [Online]. London: Overseas Development Institute, 2016. [cit. 11. 12. 2016]. Dostupné z: <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/resource-documents/10393.pdf>.

Horký, O., 2010. Česká rozvojová spolupráce. Diskursy, praktiky, rozpory. Praha: SLON - ociologické nakladatelství. ISBN: 978-80-7419-040-7

Jeffsachs, 2016. Biography of Jeffrey Sachs. [online]. [cit. 05. 12. 2016]. Dostupné z: <http://jeffsachs.org/about/>

Johnston, J., 2014. Outsourcing Haiti. How disaster relief became disaster of its own. [online]. In: Boston Review, 2014. [cit. 05. 12. 2016]. Dostupné z: <https://bostonreview.net/world/jake-johnston-haiti-earthquake-aid-caracol>

Körner, M., Píbilová, I., 2013. Udržitelnost českých projektů zahraniční rozvojové spolupráce. [online]. České fórum pro rozvojovou spolupráci, 2013. [cit. 14. 02. 2017]. Dostupné z: http://www.fors.cz/wp-content/uploads/2014/04/sustainability-web-FINAL_CZ2.pdf.

Morton, B., 2014. CH-11: International NGOs in Development Cooperation. [online]. In: UNDP - Working With Civil Society in Foreign Aid. [cit. 01. 03. 2017]. Dostupné z: <http://www.cn.undp.org/content/dam/china/docs/Publications/UNDP-CH11%20An%20Overview%20of%20International%20NGOs%20in%20Development%20Cooperation.pdf>.

MPO, 2016. Program Aid for Trade. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2016. [online]. [cit. 11. 02. 2017]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument171190.html>

MV, 2017. Projekt bezpečnostní rozvojové spolupráce. Praha: Ministerstvo vnitra české republiky, 2017. [online]. [cit. 11. 02. 2017]. Dostupné z: www.mvcr.cz/clanek/projekt-bezpecnostni-rozvojove-spoluprace

MZV, 2010. Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010–2017. [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2010. [cit. 08. 02. 2017]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/public/5b/5c/67/501254_391744_Koncepce_ZRS.doc.

MZV, 2011. Metodika projektového cyklu dvoustranných projektů zahraniční rozvojové spolupráce české republiky. [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2011. [cit. 09. 02. 2017]. Dostupné z: http://czechaid.cz/wp-content/uploads/2016/09/metodika_projektoveho_cyklu.pdf.

MZV, 2012a. Strategie mnohostranné rozvojové spolupráce České republiky na období 2013–2017. [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2012. [cit. 09. 02. 2017]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/954899/Multistrategie_brozura.doc.

MZV, 2012b. Strategie pro poskytování vládních stipendií studentům z rozvojových zemí pro období 2013–2018. [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2012. [cit. 04. 02. 2017]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/823499/III.VLADA_strategie_vl.stipendia_2013_2018.doc

MZV, 2013. Střednědobé vyhodnocení koncepce ZRS ČR 2010–2017. [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2013. [cit. 13. 02. 2017]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/1220785/_01_StrednedobeVyhodnoceniKoncepce.pdf.

MZV, 2014. Koordinace ZRS. [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2014. [cit. 11. 02. 2017]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koordinace_zrs/index.html

MZV, 2015. Bulletin MZV ČR k zahraniční rozvojové spolupráci. [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2015. [cit. 08. 01. 2017]. Dostupné z: www.mzv.cz/file/1713327/Cislo_11_12.pdf

MZV, 2016a. Zahraniční rozvojová spolupráce. [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2016. [cit. 04. 02. 2017]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/evaluace/index.html

MZV, 2016b. Informace o zahraniční rozvojové spolupráci České republiky v roce 2015. [online] Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2016. [cit. 23. 01. 2017]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publikace/vyrocnni_prehledy/informace_o_zahranicni_rozvojove_7.pdf

MZV, 2016c. Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání na období 2011–2015 aktualizovaná pro období 2016–2017. [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2016. [cit. 03. 02. 2017]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/sektory_projekty/podpora_zrs/index.html

MZV, 2016d. Informační leták o zahraniční rozvojové spolupráci ČR v roce 2015. . [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2016. [cit. 16. 01. 2017]. Dostupné z: www.mzv.cz/file/2096639/Leaflet_CZ.pdf

MZV, 2016e. Přehled evaluací projektů ZRS ČR v roce 2017. [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2016. [cit. 22. 02. 2017]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/evaluace/evaluace_projektu_zrs_cr_v_roce_2017.html

MZV, 2017. Operační strategie humanitární pomoci ČR. [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2017. [cit. 12. 02. 2017]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/humanitarni_pomoc/prirucka_WFP_pro_nevladni_organizace/operacni_strategie_humanitarni_pomoci_cr_6.html

Náprstek, M., 2015. Zahraniční rozvojová spolupráce ČR (ZRS ČR). [online]. Praha: Česká rozvojová agentura, 2015. [cit. 16. 01. 2017]. Dostupné z: <http://www.development.upol.cz/wp-content/uploads/2012/12/Martin-N%C3%A1prstek-%C4%8CRA.pdf>.

NORRAG, 2012. Swiss Development Cooperation. [online]. Network for International Policies and Cooperation in Education and Training, 2012. [cit. 04. 03. 2017]. Dostupné z: <http://www.norrag.org/en/publications/norrag-news/online-version/education-research-capacity/detail/swiss-development-cooperation-sdc.html>

OECD, 2005. Paris Declaration on Aid Effectiveness. [online]. Paris: Organization for Economic Cooperation and Development, 2005. [cit. 14. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/development/aideffectiveness/34428351.pdf>

OECD, 2007. Special Review of the Czech Republic. [online]. Paris: Organization for Economic Cooperation and Development, 2007. [cit. 09. 02. 2016]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/development/peer-reviews/45367897.pdf>.

OECD, 2008a. Is it ODA? [online]. Paris: Organization for Economic Cooperation and Development, 2008. [cit. 17. 12. 2016]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/dac/stats/34086975.pdf>.

OECD, 2008b. Accra Agenda for Action. [online]. Paris: Organization for Economic Cooperation and Development, 2008. [cit. 14. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/development/aideffectiveness/34428351.pdf>

OECD, 2008c. The OECD/DAC Criteria for International Development Evaluations: An Assessment and Ideas for Improvement. [online]. Paris: Organization for Economic Cooperation and Development, 2008. [cit. 16. 12. 2016]. Dostupné z: http://www.ipdet.org/files/Publication-The_OECD-DAC_Criteria_for_International.pdf.

OECD, 2012. DAC Report on Multilateral Aid. [online]. Paris: Organization for Economic Cooperation and Development, 2012. [cit. 16. 01. 2017]. Dostupné z: https://www.oecd.org/dac/aid-architecture/13_03_18%20Policy%20Briefing%20on%20Multilateral%20Aid.pdf.

OECD, 2014a. DAC Peer Review Reference Guide 2015–2016. [online]. Paris: Organization for Economic Cooperation and Development, 2014. [cit. 21. 01. 2017]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/peer-reviews/reference-guide.pdf>.

OECD, 2014b. OECD Development Co-operation Peer Reviews – Switzerland. [online]. Paris: Organization for Economic Cooperation and Development, 2014. [01. 03. 2017]. Dostupné z: https://www.oecd.org/dac/peer-reviews/Switzerland_PR_2013.pdf.

OECD, 2015a. Multilateral Aid 2015: Better Partnerships for a Post-2015 World. [online]. Paris: Organization for Economic Cooperation and Development, 2015. [cit. 16. 12. 2016]. Dostupné z <http://www.oecd.org/dac/multilateral-aid-2015-9789264235212-en.htm>

OECD, 2015b. Climate-Related Development Finance in 2015. [online]. Paris: Organization for Economic Cooperation and Development, 2015. [cit. 19. 12. 2016]. Dostupné z:

[https://www.oecd.org/dac/environment-development/Climate-related%20development%20finance%20in%202015%20-%20FINAL%20\(2\).pdf](https://www.oecd.org/dac/environment-development/Climate-related%20development%20finance%20in%202015%20-%20FINAL%20(2).pdf).

OECD, 2016a. Development finance of countries beyond the DAC. [online]. Paris: Organization for Economic Cooperation and Development, 2016. [cit. 16. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/development/stats/non-dac-reporting.htm>

OECD, 2016b. Workbook: OECD – DAC Aid at Glance 2014–2015. [online]. Paris: Organization for Economic Cooperation and Development, 2016. [cit. 16. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-data/aid-at-a-glance.htm>

OECD, 2016c. History of the ODA Target. [online]. Paris: Organization for Economic Cooperation and Development, 2016. [cit. 11. 12. 2016]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/development/stats/ODA-history-of-the-0-7-target.pdf>.

OECD, 2016d. OECD – List of Donors. [online]. Paris: Organization for Economic Cooperation and Development, 2016. [cit. 08. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/stats/dacandcrscodelists.xls>.

OECD, 2016e. OECD Development Co-operation Peer Reviews – Czech Republic. [online]. Paris: Organization for Economic Cooperation and Development, 2016. [cit. 24. 02. 2017]. Dostupné z: https://www.oecd.org/dac/peer-reviews/DAC%20Peer%20Review_CZ_2016_final.pdf.

OECD, 2016f. OECD Development Co-operation Report 2016. [online]. Paris: Organization for Economic Cooperation and Development, 2016. [cit. 13. 03. 2017]. Dostupné z: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/development/development-co-operation-report-2016_dcr-2016-en#page269

OPIC, 2016. Current List Of Funds. [online]. Washington: Overseas Partnership Investment Corporation, 2016. [cit. 16. 12. 2016]. Dostupné z: <https://www.opic.gov/what-we-offer/investment-funds/full-list-of-funds>

Opršal, Z., 2014. Manuál předmětu Rozvojová spolupráce. Olomouc: Univerzita Palackého, 2014.

OSN, 2008. United Nations Peacekeeping Operations. Principles and Guidelines – „Capstone Doctrine“. [online]. New York: United Nations, 2008. [cit. 06. 12. 2016]. Dostupné z: http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/capstone_eng.pdf

OSN, 2015. Cíle udržitelného rozvoje. [online]. New York: United Nations, 2015. [cit. 04. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/>

PCMi, 2017. Project Cycle Management Interactive. [online]. [cit. 01. 04. 2017]. Dostupné z: <http://elearningpcm.ch>

Red, 2016. Product Red. [online]. [cit. 08. 12. 2016]. Dostupné z: <https://red.org/>

Sachs, J., 2015. The Roles of Public Private Finance. [online]. [cit. 23. 01. 2017]. Dostupné z: <http://unsdsn.org/wp-content/uploads/2015/05/150529-The-Roles-of-Public-and-Private-Development-Finance.pdf>.

SECO, 2014. Budgethilfestrategie. [online]. Bern: Staatssekretariat für Wirtschaft, 2014. [cit. 26. 03. 2017]. Dostupné z: <https://www.seco-cooperation.admin.ch/dam/secocoop/de/dokumente/dokumentation/publikationen/budgethilfe-strategie.pdf.download.pdf/Budgethilfe-Strategie.pdf>

SECO, 2016. Wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung. [online]. Bern: Staatssekretariat für Wirtschaft, 2016. [cit. 03. 03. 2017]. Dostupné z: https://www.seco.admin.ch/seco/de/home/Aussenwirtschaftspolitik_Wirtschaftliche_Zusammenarbeit/Wirtschaftliche_Zusammenarbeit_Entwicklung.html

SECO, 2017. Bericht zur Aussenwirtschaftspolitik 2016. [cit. 01. 04. 2017]. Bern: Staatssekretariat für Wirtschaft, 2017. [cit. 06. 03. 2017]. Dostupné z: https://www.seco.admin.ch/dam/seco/de/dokumente/Publikationen_Dienstleistungen/Publikationen_Formulare/Aussenwirtschaft/berichte_aussenwirtschaftspolitik/AWB_2016_de.pdf.download.pdf/AWB_2016_de.pdf

SEM, 2011. Asyl/Schutz vor Verfolgung. Bern: Staatssekretariat für Migration, 2011. [online]. [cit. 05. 03. 2017]. Dostupné z: <https://www.sem.admin.ch/sem/de/home/asyl/asyl.html>

Schweizerischer Bundesrat, 2016. Strategie Nachhaltige Entwicklung 2016–2019. [online]. Bern: Schweizerischer Bundesrat, 2016. [cit. 03. 03. 2017]. Dostupné z: https://www.are.admin.ch/dam/are/de/dokumente/nachhaltige_entwicklung/publikationen/strategie_nachhaltigeentwicklung2016-2019.pdf.download.pdf/strategie_nachhaltigeentwicklung2016-2019.pdf.

SMO, 2013. Co je zahraniční rozvojová spolupráce ČR?. [online]. Partnerství měst a obcí České republiky. [cit. 09. 02. 2017]. Dostupné z: <http://www.partnerskamesta.cz/zahranicni-rozvojova-spoluprace/co-je-zahranicni-rozvojova-spoluprace-cr.aspx>

Švýcarská federální sněmovna, 1999. Schweizerische Bundesverfassung. [online]. Bern: Schweizerischer Bundesrat, 1999. [cit. 06. 03. 2017]. Dostupné z: <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19995395/201405180000/101.pdf>.

Švýcarská federální sněmovna, 2016a. Strategie Nachhaltige Entwicklung. [online]. Bern: Schweizerischer Bundesrat, 2016. [cit. 25. 02. 2017]. Dostupné z: https://www.are.admin.ch/dam/are/de/dokumente/nachhaltige_entwicklung/publikationen/strategie_nachhaltigeentwicklung2016-2019.pdf.download.pdf/strategie_nachhaltigeentwicklung2016-2019.pdf

Švýcarská konfederace, 2016b. Erste Schritte der Schweiz zur Umsetzung der Agenda 2030 für nachhaltige Entwicklung. [online]. Schweizerische Eidgenossenschaft, 2016. [cit. 01. 04. 2017]. Dostupné z: <https://www.eda.admin.ch/content/dam/agenda2030/de/documents/no-reference/Report-HLPF-2016-DE.pdf>

The Global Fund, 2016. Results Report 2016. [online]. Geneva: The Global Fund, 2016. [cit. 06. 02. 2017]. Dostupné z: http://www.theglobalfund.org/documents/publications/annual_reports/Corporate_2016ResultsReport_Report_en/

Vláda ČR, 2017. Rada vlády pro udržitelný rozvoj schválila klíčový dokument Strategický rámec Česká republika 2030. [online]. Vláda České republiky, 2017. [cit. 28. 03. 2017]. <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/rada-vlady-pro-udrzitelny-rozvoj-schvalila-klicovy-dokument-strategicky-ramec-ceska-republika-2030-154546/>

WBF, 2017. Bildung für Ausländische Studenten. [online]. Bern: Departement für Wirtschaft, Bildung und Forschung, 2017. [cit. 05. 03. 2017]. Dostupné z: <https://www.wbf.admin.ch/wbf/de/home/themen/Bildung-Forschung.html>